

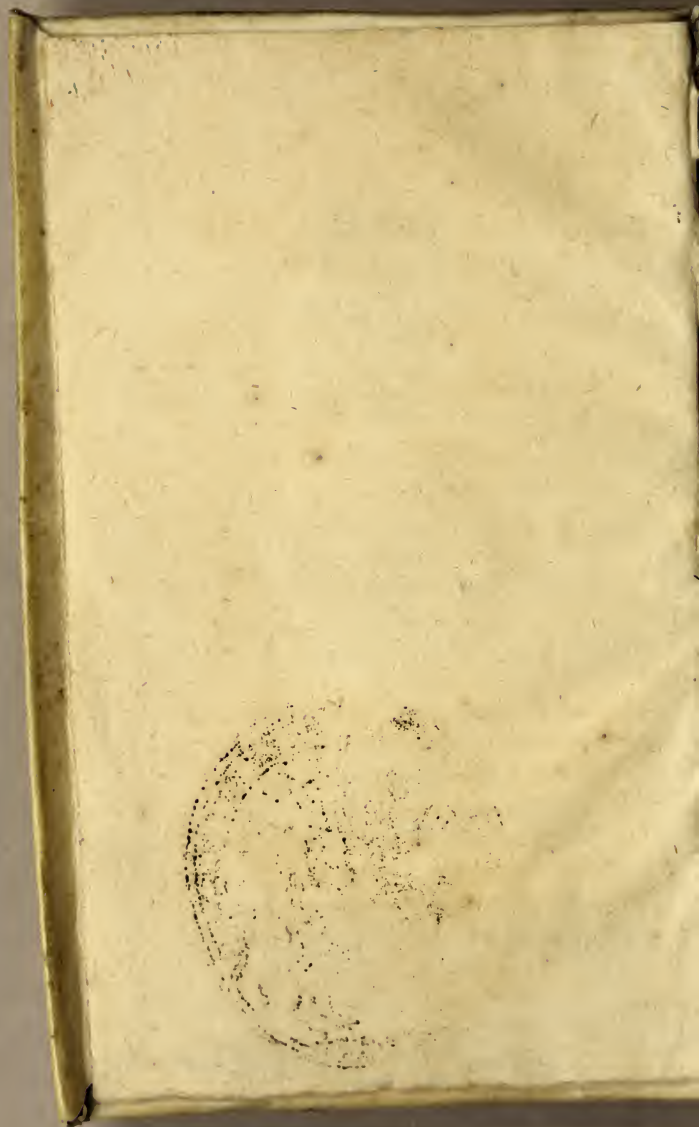
John Carter Brown
Library
Brown University

*The Gift of
The Associates of
The John Carter Brown Library*

Wagner no. 75

Orn
no
8619

1
20

NOVA
 ET SVCCIN-
 CTA, VERA TAMEN
 HISTORIA

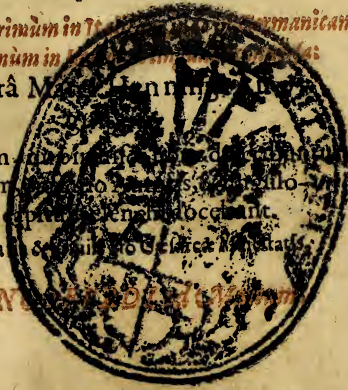
DE AMPLISSIMO, POTENTISSIMO-
 que, nostro quidem orbi hæcenus incognito, sed perpaucis
 abhinc annis explorato Regno CHINA; quindecim flo-
 rentissimis eius Prouincijs; plurimis admiranda magnitudi-
 ne insignibus vrbibus; summa fertilitate; incredibili vnio-
 rum, gemmarum, auri, argenti, cæterorumq; varij generis
 metallorum opulētia & copia; populorum ijs in regionibus
 inaudito in bellis terrestri naualiq; adparatu; præclara item,
 prudentiq; optimè constitutæ Reipublicæ moderatione;
 & in vniuersum, de gentium illarum eamorum dextérité,
 ea ingeniorum acrimonia, cuiusmodi vix in vllis (clarissi-
 marum etiam nationum; Medorum, Persarum, Assyriorum,
 Indorum, Græcorum, Romanorum, aut quorumcun-
 que deniq; aliorum) historiarum monu-
 mentis, toto terrarum orbe
 reperiatur.

Ex Hispanica primùm in Te... *Germanicam*
ax hac demùm in... *antiquas*

Operâ M. Henningi

Reliquorum...
 summam...
 rum...
 Cum gra...

FRANC...

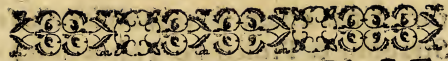

1700

ET
CIVITATUM
HISTORIA

DE
MUNICIPALITATE
ET
LIBERTATIBUS
CIVITATUM
HISTORIA

DE
MUNICIPALITATE
ET
LIBERTATIBUS
CIVITATUM
HISTORIA

ILLVSTRI ET GE-
NEROSO DOMINO ANTONIO
EVGGERO, Baroni Kyrchbergio & VVeissenhor-
nio, &c. sereniss. Archiduci Austria, &c. Fer-
dinando, à consilijs: literarum & li-
teratorum Mœcenati obser-
uando. S. D.

QVAE Chinarum nomine
 hodiè gentes nuncupan-
 tur, Illustris & generose
 Baro, eas a Cl. Ptolemæo,
 & erudita antiquitate Sinas (ynus
 literæ facili mutatione) adpellatas
 esse, opinio est. Neq; tamen, vel apud
 hunc, vel apud alios vetustiores cele-
 bres scriptores, fusior aliqua aut ple-
 nior, vllam in partem, populorum re-
 gionumue earum descriptio extat;
 nisi quâ situs, limites, & pauca ali-
 quot incolentium casterras natio-
 num, ab eo, quem dixi, nobili autore,
 nominetenus duntaxat, memoran-
 tur:

PRAEFATIO.

tur: Sinas etiam metropolin (quæ Straboni & Ptolemæo Thinx sunt) Stephanus, siue quicumq; is Græcus fuit, cuius de urbibus epitomen habemus, nominat. Cæterùm, quæ, florente Græca Romanaque potentia, obscuris famæ tecta inuolucris, homines tenuisse videtur Sinarum nationis ignoratio, eandem iis etiam, quæ à nostra memoria propius absunt, sæculis, mansisse, nemo annalium, monumentorumque veterum peritus rectè, credo, negauerit: Vnus M. Paulus Venetus, qui antè annos circiter CCC. omneis Asiæ maioris, tum præpotenti Tartarorum Imperio subiectas regiones descripsit, inter eas Mangi (quo nomine Chinæ ab eo vocari existimantur) amplissimæ ditissimæque prouinciæ, secundo historiæ suæ libro mentionem facit. Verùm, auorum demùm ætate, institutæ ab Hispanis atque Lusitanis, vniuerso penè ambito terrarum orbe, nauigationes, certiora nobis, & confirmatio-

matoria his de rebus aperuerunt, de quibus tamen, neq; in tabulis diuersorum Geographicis, neq; aliàs narrationem haectenus exactiorem aut copiosiore vllam videre licuit, praeter eam, quam, post Dominicum Nigrum, Italū (qui tamē vix alia, quàm Ptolemaica exsequutus est) doctissimus vir, Hieronymus Osorius, Episcopus Algarbiensis, Lusitanus, libro, de rebus gestis Emanuelis Lusitaniae Regis, vndecimo, de Sinis, eorumq; variis moribus atque ritibus, ex ciuium, opinor, suorum, eorumque, qui laboriosa peregrinatione oras eas obiēre, relationib⁹, vberius, &, quàm alter, explicatius edidit; cuius historiae exemplis praefixa Ioannis Metelli Sequani epistola, & de Sinis aliqua, & de aliis ab Hispanica gente adinuentis nouis regionibus complura differit: epistola porro, ex Iapone (quae Graecis olim Chrise, M. Paulo Veneto Zipangri dicta creditur) Indiisque, in Europam, ab aliquot iam annis

misse, & publicatae, complures, multa
 de eorum populorum moribus, reli-
 gione, caeterisque ritibus & viuendi
 institutis exponunt. Sed circiter ter-
 tium ab hinc annum, edita est ex Hi-
 spanico in Italicum sermonem (vt ti-
 tulus praese fert) conuersa de Regno
 Chinarum (vt vocabulo hoc, ad lati-
 nam Sinarum inflexionem, tanquam
 recentiori, magisque noto vtar) histo-
 ria, autore Ioanne Confaluo, Augu-
 stiniani religiosi instituti sacris dica-
 to, per illustri inter Hispanicas Men-
 dozarum familia nato, cuius scripti,
 in tres diuisi parteis, primis tribus li-
 bris, amplissimi Chinarum Imperii
 situs, prouinciae, mores, religio, ritus,
 opes, Reipublicae moderatio, & Re-
 gius dominatus, aliaque id genus, ad
 historicam expositionem pertinen-
 tia, nominatim & distincte enarran-
 tur; quod nemo eorum, quorum pri-
 us memini, aliorumue antehac praes-
 titisse visus est. Eos tres libros ex Ita-
 dica in Germanicam linguam trans-
 latos,

latos, & huius anni verno mercatu
 Francofurtēsi typis excusos (reliquæ
 etenim duæ partes, Italicè adhuc le-
 guntur) ego Latinè suscepi conuer-
 tendos, cum vt petenti id Sigismun-
 do Feirabendio bibliopolæ Franco-
 furtensi (qui prius germanicè à ciue
 suo conuersos, exprimendos curârat)
 morem gererem, tum, quòd per sese
 plurimorum cognitione non indi-
 gnos iudicarem; quippe qui multa
 cognitu periucunda, neque inutilia
 traderent; atque (præter ea, quæ, ab a-
 liis aut ignorata, aut imperuestigata,
 aut omissa, Mendoza, peculiariter,
 ex eorum, quos ipsosmet in Chinis
 fuisse, omniaque, quæ ab se recen-
 seantur, vidisse & cognôsse ait, ad
 ipsum postea Regem missa exposi-
 tione, hausisse se testatur) cum iis,
 quos modò nominavi, Osorio, in-
 quam, Metello Nigro, literis laponi-
 cis, tabulisq; Geographicis p omnia
 ppémodū cōuenirent. In eo certè, cū
 M. Paulo Veneto (quē qdem. quāuis

PRAEFATIO.

prim^o orbi gentē hāc mōstrasse videri voluerit, ea tamē scripsisse autor noster in sua præfatione testatur, quæ de Tartarisne, an de Chinis intelligenda sint, in dubium vocari possint) cōsentire videntur, quod primo tertii libri capite, ab Hombi Chinarum rege, ad eum vsque, qui hodiè Chinis imperat, Bonogium, ducentos annos numerari, ante Hombim, totis nonaginta tribus annis Tartaros Chinæ (vt in vocis huius pronunciatione, ante alios, eundē, cuius antè memini, Oforium, Sinam æquè ac Sinas aliquoties efferentem, imiter) dominatos, & ab eo, quem nominauimus, Rege, principatu excussos esse narratur. Iam, M. Paulus, historiæ suæ libro primo, capite 54. anno à nato Seruatore M. CC. LXIIIX. Mangi prouinciam à magno Tartarorum Chamo siue Imperatore Cublai expugnatam dicit, quod annis ab hinc CCCXXI. factū esse, calculus indicat; à quibus, si anni XCIII. Scythicæ dominationis

PRAEFATIO.

nis subducatur, ducēti circiter, & duo
 detriginta anni, ad hunc vsque an-
 nū effluxēre, per quos Chinis è Tar-
 tarica seruitute ereptis, ab indigenis
 Regibus est imperitatum. Quod præ-
 terea de arte æneis typorum formis
 libros imprimendi, Chinis vsitata, à
 Mendoza libro 3. cap. 16. refertur, id,
 præter alios (vt hoc obiter addam) à
 Paulo etiam Louio, libro historiarum
 sui temporis 14. confirmari sentio,
 qui eius generis volumen, cum ele-
 phante, Leoni X. Pont. Max. à Lusitaniae rege dono missum, sese vidisse
 adserit, præter quàm, quòd ipse quo-
 que scriptor noster, huiusmodi librū
 quendam se habere, aliquot in Vati-
 cana & Regia, cœnobij San Laurenti-
 ani bibliotheca, alibiq; in Hispania,
 India, & Italia, cōspexisse indicat. Sed,
 plura in hanc sententiam, de cæteris, à
 Mendoza in narratione hac descri-
 ptis, in medium afferre, animus non
 est; è qua, præter pleniorē, & diffu-
 siorē, eius plāgæ, omnisque incola-

tum conditionis notitiam, à neminè; hucusque, pluribus, quemadmodum ego existimo, explicatam (siquidem historia à nullo vnquam vituperata, & nunquam ferè vlla fuit, quæ non & iucundum aliquid, & vitæ idoneum diceret) ad lectores & utilitatis plurimū, & oblectationis (in qua ipsa quoque utilitas est) redituram spero.

Ad versionem verò meam quod attinet, me Germanici exemplaris fidem, & verba (vt debebam) sequutum atq; interpretatum esse aio, neq; tamen dissimulo, cum collatis vtriusque linguæ exēplis, paucula aliquot notoria, operarum, censeo, typographicarum, errata; ab Italici sermonis gnaris, in Germanica editione, animaduersa essēt, auctoritate eorū & hortatu, me ex Italici libelli sensu & præscripto ea emendasse, ita, vt ipsius auctoris menti atque sententiæ nihil omninò decederet; quod sanè candidum lectorem, idiomatis nostri doctum, è trium versionum, Germani-

ca (cætera non inelegantis) Italicæ & Latinæ mutua compositione, satis superque intellecturum, optimamque in partem accepturum esse, ut existimo, ita, id ut faciat, vehementer peto rogoque.

Ut autem iam ad te, Illustris & generose Baro, mea conuertatur oratio, cum, pro more, cunctis penè iis, qui in publicum quidpiam emittunt, à peruetusta omnium ferè sæculorum memoria, sollèni, huius meæ qualiscunque operæ, patronus aliquis mihi quærendus foret; Generosæ tuæ magnificentiæ, cum amicorum consilio, tum ipso quodam animi mei impulsu offerre eam, atque dedicare visum est: non quòd illustri tuo, & præclaris artibus, multiplicique rerum usu ex-culto atque instructo ingenio, dignâ, aut, quæ vel obiter abs te inspiceretur, idoneam esse, iudicarem, cum præsertim Hispanica, Italicæue lingua edita descriptio maiorem legenti voluptatem allatura videri posset; ve-

rum

rùm eò, vt, cuiuscunq̃ue in manus, quartùm iam in aliam conuersa linguam, historia hæc perueniret, quartò etiam patrociniò præsidioq̃; viri virtute præstantis niteretur: Ac G. T. M. minimè grauius laturam esse, vt mihi persuádeo, ita omni contentione deprecor, quòd ego perfricta ad eò fronte sum, vt ignotus & obscurus, tam insigni atque amplo loco positum heroëm cõpellare, & quidquid meæ hoc opellæ est, ei obrudere aũsus fuerim. Cùm. n. è multorum sermonibus intellexissem, G. T. M. elegantibus literis atq̃ue disciplinis perornatam, ex historiarum etiam lectione (de quarum summis meritisq̃; laudibus, si ego, post tot grauissimos doctissimosq̃ue viros, vel mutire aũsim, idem esse arbitror, ac si argutos inter strepat anser olores) magnã capere voluptatem, neq̃; Romano minus, quàm patrio, aliòve sermone, & ipsam scitè vti, & loquentes alios perlibenter audire: sumpsi hoc mihi, vt
(quæ-

(quemadmodum dixi) primam hanc descriptionis Regni Chinarum partem ei offerrem. Præter virtutis tuæ decus, spem meam animumque auxit, nō per hominum solūm ora iam dudum volitans, sed & in plurimorū mentibus, altè radicibus actis, confirmatus, splendidissimæ familiæ tuæ, cū in alios, pro cuiusque conditione, tū in eruditos, & optimarū artium studiosos, præclarus ille fauor & benevolentia, tibi, cum reliqua Fuggerorum gente communis, qua utiq; (Musis nimirum volentibus) effectū est, indiesque efficitur, ut fama & gloria nominis vestri æquè in æternum permansura sit, atq; tot insignia, magnificentiæ & beneficiæ, quibus Augustam decorastis, aliæque, in quacunque terrarum parte, splendoris & ornatus à vobis edita monumenta. Hæc, illustris & generose Baro, ad G. T. M. præfari volui, quæ, vnà cum interpretatione mea, munere leuidentisæ, crasso filo, boni ea ut consulat, meque

que pro suo in omneis literarum studio-
 diosos benigno animo, in clientelam
 suam suscipere ne dedignetur, etiã at-
 que etiam oro. D. Augustæ Vin-
 delicorum; mense Sextili; Anno à na-
 to Christo Seruatore, M. D. XIC.

Generosæ T. M.

Additissimus & de-
 ditissimus

Marcus Henningus

IOAN-

IOANNIS CONSALVI
MENDOZAE PRAEFA-
tio ad Lectorem.

NEquaquam, optime Lector,
vsque adeò turpi ambitione.
labor, (qua plerique nostro-
rum temporum historiogra-
phi incitati, dum veteres cum nouis histori-
as comparāt, immortalē nominis sui glo-
riam, felicibus ingenij monumentis, redde-
re nituntur) ut, hoc, breuī admodum, quo
virium mearum quaecūque specimen e-
didi, scripto, debitam alijs autoribus lau-
dem eripere coner, à qua me longo adhuc in-
teruallo abesse sentio.

Historia hac mea, haud ita proluxa, non
de Atheniensium agit Republica, quam fusè
descripsit Plutarchus: nèq; maiestatem tri-
umphosq; veterum extollit Romanorum,
quod peculiari nobiliq; argumento celebra-
rimus historicorum praestitit T. Liuius: nè-
que res gestas Caesarum attingit Germano-
rum, ab illustribus alijs scriptoribus literis
commendatas: nèque debitam Paulo Aemi-

lio amulatur lauream, qui calamo suo Gal-
liae reges immortalitati tradidit: neque ego
denique praecleara inuictissimorum Hispan-
niae regum gesta ineleganti stylo conscribere
proposui, quae, per sese, aurea velocis fama
buccina, toto terrarum orbe ita innotescunt,
ut ex hominum memoria effluere nullo mo-
do possint.

Ad aliud, longè recentius, vulgoq̄ mi-
nus notum scribendi argumētum, studium
atque operam meam confero: quod, cum
multis summa & praestantissima indolis ho-
minibus defuerit, tractatione eius superse-
dere sunt coacti; constituiq̄, diligentibus, &
huiusmodi rerum non planè ignaris, poten-
tiam, magnitudinem, amplitudinem, ma-
iestatem atque opulentiam Chinarum Regis
quodammodo ostendere. Etsi autem Mar-
cus Paulus Venetus, diuturno suo itinere A-
siatico, primus orbi gentem hanc monstra-
re videri voluit: addubitant tamen quidam,
ea, quae fidem hominum exsuperantia, Pau-
lus scribit, de Tartarische, an de Chinis in-
telligenda sint? Cum igitur hac aetate, elo-
quentium scriptorum adeò feraci, haecenus
nemo

nemo repertus fuerit, qui illis in regionibus ab aliquot iam annis visa explorataq; in commentarios referret: ego verò, hæc a fide dignissimis viris, qui suis sese oculis istarum rerum certos reddidère, summaq; industria, pleraque eorum, quæ mihi tradiderunt, ex ipsis Chinarum annalibus collegère, acceperim: eorum denique penes quos est auctoritas, mandatis parere sim coactus: omnibus elegantis, & admirandarum stupendarumq; rerum auidi iudicij hominibus gratificandi causa, breuem hunc libellum in lucem edendum duxi: quò illi pleniora postea, & accuratiora eo in genere tractent, idq; omninò efficiant, quod ego, ut eos breui facturos spero, ita libenter ipsemet præstitissem: postq; ijs in locis magni adèò acuminis, multi è nostris reperiuntur: qui, si non nobilitate operis, extendendi tamen ad sempiternam eruditi animi laudem, nominis, occasione, ad huiusmodi scriptionem suscipiendam excitari deberent.

Primis itaque tribus historiae huius libris pro modulo tenuis sanè, sterilisq; ingenij mei, ea omnia, quæ de Chinarum Republica,

deq; vniuersae regionis qualitate & natura, verissimè certissimeq; inter huius Regni pulcherrima, commemorari posse videbantur, collegi.

Ceteris verò sequentibus, tria descripsi in Chinis facta itinera, quibus Martinus Herrada, Hieronymusq; Marinus, Augustiniana sacrae familiae, Anno, à nato Seruatore, post mille quingentos, septuagesimo septimo: biennio post, Petrus Aluarus, cum quibusdam Franciscani instituti San Iosephianae prouinciae, sodalibus: & tandem, Anno M. D. XXCI. Martinus Egnatius, aliq; aliquot, eiusdem professionis sacris initiati, eò sese contulere: qui quidem, Hispali, conscensis nauibus, itinere, per Indiam Lusitanis subiectam, confecto, maxima terrarum orbis parte circumnauigata, in Hispaniam redierunt.

Quamobrem hac nostra lectori benenolo offero & dedico: sperans ei lectu gratissima neque iniucunda fore, cum à nemine antehac vnquam isthac materia sit pertractata: etsi tenue munus est, binisq; haud exiguis vitijs laborat: vno, typographiae, cuius
caussa

caussa non immeritò Italicis Chalcographis
 tribuitur, Hispanica linguæ rudibus, qui,
 cum verba non intelligant, coniungenda
 interdum diuidunt, separanda cōiungunt:
 cumq̄, Italici Characteres, punctis ad no-
 stram pronunciandi rationem necessarijs
 careant, multa illi sepè perperam atque im-
 peritè vocabula omittunt. Alterum vitium
 est, scriptiois inuenusta, quod tamen legen-
 tis candori permitto: ut is, quibus rationi-
 bus, quòue animo ad hæc exponenda sim ad-
 ductus, perpendens, excusatione me dignum
 censeat: eoq̄, magis, quod me, ubi Deo, vt
 spero, fortunante, in Hispaniam reuersus fu-
 ero, prælo denuò historiam hanc subiectu-
 rum, errores commissos sublaturum, singu-
 lariq̄, cura operam daturum esse polliceor,
 uti tam emendata illa in lucem prodeat,
 quàm ego omnibus id votis unicè
 cupio atque exopto.

29

*ELENCHVS CAPI-
TVM, HISTORIAE RE-
gni Chinarum.*

LIBRI PRIMĪ.

Descriptio Regni Chinarum, & finiti-
morum populorum, Cap. I.

De aëris constitutione earum regio-
num, Cap. II.

De fertilitate, & generibus frugum hu-
ius Regni, Cap. III & IV.

De vetusta origine Chinesium, Ca. V.

De magnitudine Regni Chinæ, & qui-
bus mensuris interuallorum, seu milliari-
bus vtantur, Cap. VI.

De quindecim prouinciis Regni Chi-
næ, Cap. VII.

De vrbibus primariis, aliisq; oppidis &
pagis singularum prouinciarum, Ca. IIX.

De admirandis in ea terra ædificiis: in-
gēti itidem muro, seu faucibus quingen-
torum milliarium longitudine, ibi reper-
tis, Cap. IX.

De forma corporis, facie, vestibus Chi-
nesium, & viuendi institutis, Cap. X.

LIBRI SECVNDI.

De multitudine idolorum, quibus diuinos honores Chineses exhibent; & de quorundam ex illis effigie & forma, quibus Christiana religio depingitur, Cap. I. & II.

Quàm parui Chineses idola sua faciunt, Cap. III.

De sortilegiis apud ipsos, in serio quouis negotio suscipiendo vsitatis, & de inuocatione Cacodæmonis, Cap. IV.

Quid de initio mundi, & creatione hominis sentiant, Cap. V.

Quòd immortales animos, & post hominis ex hac vita discessum, aliud superesse æuum: tum pro suo quemq; merito, aut pœna, aut præmio affectum iri, certò statuunt Chinæ, & quomodo precentur pro mortuis, Cap. VI.

De delubris, religiosis, tam virorum quàm fœminarû ordinibus, & sacris Antistitibus apud Chinas, Cap. VII.

De ritibus eorum in sepeliendis defunctis, lugubribusq; vestimentis, Cap. VIII.

De ritibus eorum in contrahendis matrimoniis, Cap. IX.

Quòd toto regno, neque in viis, neque ad templa, vlli ferantur mendici: & quem

Rex modum, in alendis iis, qui suis operis victum sibi parare nequeunt, obseruet. Cap. X.

LIBRI TERTII.

De regibus Chinensium, & singulorum regum nominibus, Cap. I.

De palatio & sede Regis: & neminem toto regno, præter vnum regem, à Chinensibus Dominum agnosci, Cap. II.

De numero beneficiariorum & clientium, aut regiæ ditioni subiectorum, & tributariorum, in singulis quindecim prouinciis, Cap. III.

De tributis, quæ ad dignitatis Aulæq; autoritatem tuendam Regi penduntur, Cap. IV.

De copiis tam peditum, quàm equitum, in singulis prouinciis, Cap. V. & VI.

De lege & statuto Chinensium, quo extra sui regni fines bellum gerere, ex eo aliò se cõferre, exterosque in id absque cõsensu Regis, admittere prohibentur, Cap. VII.

De senatu Regio, quemque is obseruet morem, quò singulis mensibus, quicquid toto regno acciderit, cognoscat, Cap. VIII.

De officiis Palatinis, Rectorib. prouinciarum, & moderatione Reipub. Cap. IX.

De cæteris Officiis publicis, & de ritibus

bus apud ipsos in foro, curia, & reliqua publicorum munerum administratione vsitatis, Cap. X.

Decensoribus, quos quotannis Rex, vt in magistratum, per singulas prouincias, acta inquirant, ex aula cum potestate dimittit: & de modo animaduertendi in fontes, Cap. XI.

De carceribus & modo reos mortis capite puniendi, Cap. XII.

De literis & characteribus Chinesium: ludis item literariis: aliisque admiratione dignis, Cap. XIII.

De modo explorandi eorum in literis progressum, quibus Loitorum insignia conferuntur: ritu ea conferendi: ceremoniisque post collationem ciuitati sollempnibus, Cap. XIV.

Quod machinæ tormentorum æneæ, multò antè apud Chineses, quàm apud Europæas gentes in vsu fuerint, Cap. XV.

Quantò Chalcographia apud Chineses antiquior sit, quàm apud Europæ populos, Cap. XVI.

De libris ab Herrada & collegis, è China allatis, & quid in iis describatur, Cap. XVII.

De Chinesium conuiujs, & ritu celebrandi festa, Cap. XIIX.

De salutationibus mutuis inter Chinas, & quas tùm adhibeant ceremoniis, Cap. XIX.

De honestate & disciplina mulierum, & quibus conditionibus tolerant impudicas, Cap. XX.

De forma nauium, quibus tàm in mari, quàm in fluuiis Chinæ vtuntur: & quomodo per integrum annum piscibus abundant, Cap. XXI.

De festiuo quodam modo, quo anates ingenti numero educant, minimoq; sumptu Chinæ pascunt: & artificiosa iucundaq; ipsorum piscãdi ratione, Cap. XXII.

Qua solemnitate Chinarû Rex, aliorû Regum, Principum, & sui imperii vrbium & populorû legatos excipiat, Cap. XXIII.

De legatis, quos Hispaniarum Rex ad Chinarum Regem mittere constituerat: quæ causa legationis mittendæ, quæ postea differendæ, fuerit, Cap. XXIV.

NARRATIO-
NIS HISTORICAE
de amplissimo Regno CHI-
NA; situ eius & magnitudine: vesti-
bus, ritibus & moribus nationis;
regionisq; natura & con-
ditione.

LIBER PRIMUS.

Descriptionis Regni Chinarum,
& finitimarum gentium,

CAPVT I.

ERTISSIMA verissimá-
que de peramplo Chinarum
regno (quod hac historia de-
scribendum suscepimus) tra-
ditio ea habetur, quæ ab Hispanis, Philippi-
narum, quas vocant, Insularum incolis est
profecta. Hæ Insulæ distant ab eo, de quo di-
cimus, regno, & vt appellatur, continenti,

ad ducenta, eo loco, milliaria; Hispaniq; illi, iam decennio penè, in eas sese regiones quodammodò infuderunt: tametsi diu antea per Indiam quoque, Lusitanica ditionis, nō parua earum indicia extiterunt, ab ipsis, quos dixi, Lusitanis, orta, qui Cātonem vsque Chinarum Regni urbem negotiandi causa excurrerunt, & ab ijs, qui Macaone habitant: sed quòd rumores tantum, neque satis illi constantes his de rebus adferrētur, neque Lusitanis, neque Philippinensibus, planè fides hæctenus adhiberi potuit; præsertim cū diuersa, minimeq; inter se consentientia, narrarent: donec tandem R. P. Martinus Herrada, Ordinis Eremitarum, D. Augustini (ut vocant) provincialis, (cuius sacratæ familiæ sodales, primi & Philippinas Insulas inuestigarunt, & incolas earum salutaribus aquis abluerunt) eiusq; collega Hieronymus Marinus, unà cum Petro Sarmento, Philippinarum Urbis Maniglia Prætoze, & Michaële Loarcia, à Guidone Labassare Regio earum Insularum Præsidente, anno à nato Christo M. D. LXXV. ductu cuiusdam è Chinarum Regis classis præse-

praefectis, cui Omonconi nomen erat, in Chinam missi sunt, ut ex ipsorum apparebit expositione, quae secunda huius historiae parti, eodem omninò modo, quo potentissimo Hispaniarum Regi oblata est, fideliter inferetur; è qua intelligi poterit, quomodo is, quem dixi, è Chinarum Regis ducibus, in Insulas Philippinas venerit, fidemq; dederit, se eos, quos nominauimus, religioni dicatos viros, unà cum comitatu, contra tamen expressam, capitisq; pœna sancitam earum terrarum constitutionem, in Chinas esse deducturum: quomodo item nostri illic excepti, honesteq; & liberaliter sint habiti; ut etiam alijs de rebus memorabilibus & praclaris in ea agitur.

Amplissimum hoc Regnum in eo tractu Asiae situm est, qui maximè ad ortum vergit: Cochinchina Regni ad occasum fines attingit, quo cum ijsdem planè moribus ritibusq; utitur: maiorem eius partem Oceanus Eous circumfluit ab Ainama Insula, Cochinchinae finitima, capto initio, quâ polus XIX. gradib. exaltatur, tum Septentrionè, tum èt Meridiem versus, ita, ut septentrionali

trionali vento, Aparētia eo mari nauigetur. Supra Cochinchinam paulo, ad Boream, Brachmannis confine est, præpotentibus, auri, argenti, gemmarum, Pyroporum inprimis, ditissimis populis; mascula hæc superba atque robusta gens, colore flauescit: quæ tamen pauca cum Chinis bella gessit, quod asperis montibus, rupibusq̃, ab illis dirimatur. Proximi horum finibus Patani & Mogori (gentes ita dictæ) ingens, & ipsi armorumq̃, gloria inelytum regnum possident, quorum Metropolis est Samarcanda. Hi Scythæ illi, seu Massagete sunt, qui à nullis unquam nationibus in seruitutem redacti dicuntur. Populus earum regionum, ut in solo natus Boreali, corporis robore habitusq̃, salubri pollet, atque albi coloris est. Occasum inter & meridiem Taprobane (Sumatram hodiè vocant) sita, auro, gemmis & margaritis adfluit. Propius Austrum maiores minoresq̃, Insule Iauæ, regnum Lochi, posteaq̃, tantò plus distans Iaponia, conspicitur. Omnium proximi Chinarum terminis Tartari sunt, continentis & ipsi cultores, muro tantum à Chinis discreti,

ti, ut fusius postea hoc in libro indicabitur.

Tartari hic cum Chinis atrociam saepe longo tempore bella gesserunt, quorum separatim primo capite libri tertij mentionem faciemus. Subegerant illi ante hac Chinarum Regnum, totosq; tres & nonaginta annos sub ditione sua retinuerant; sed China rebellantes, denuò eos eiecerunt: nunc pacem inter se & amicitiam colere dicuntur, quam ad conciliandam & conseruandam, non parum facit, ingeniorum, rituum, atque morum inter utrosque similitudo: colore tantum differunt, quia rufescunt Tartari magis quam albicant: nudi supra umbilicum incedunt; crudis carnibus vescuntur, cruore eorum corpus oblinunt, quò robustiores inde euadant: ideoq; ita foetent, ut aère ab ipsis respirante, vel longo distantium intervallo, nares foetor impleat, & ubinam sint, moneat. Immortalitatem animorum pro certa habent, in eo tamen errant, quòd animos ex vno in aliud corpus transire opinantur: quicq; in vno corpore bene vixerint, in alio demde esse beatiores, ita, ut ex
pau-

*paupere in diuitem, è sene in iuuenem trās-
 ferantur. Liberi parentum obseruantissimi
 sunt, adeò, vt ne in minimis quidem illorū
 voluntatem negligant, quam si violent,
 publicè continuo, grauissimeq; mulctantur:
 Vnum credunt & fatentur esse Deum, sin-
 gulis in adibus eius habent in sublimibus
 locis positas effigies, quotidie ex thure alijsq;
 odoribus litant, summum Deum appellan-
 tes; ab eo sanam mentem & sanum corpus
 precantur. Alium præter hunc Deum ad-
 orant, quem prioris filium, Natigai nomi-
 ne, adpellitāt; hunc res terrenas curare per-
 hibent, eiusq; imaginem singuli domi suæ
 habent; ac quoties cibum sumunt, pinguis-
 simo omnium, quod habent, ferculo faciem ei
 inungunt: hoc modo, ubi suam ille, epulan-
 tium opinione, partem, inunctione hac, ac-
 ceperit, quod superest, statim ipsi deuorant.
 Nunquam, vel capitis discrimine proposi-
 to, mentiuntur. Regi suo cum primis parēt,
 belli præsertim tempore, quo suum quisque
 munus ad tympanorum strepitum, tuba-
 rumq; clangorem strenuè obit: in cæteris à
 Chinis nihil discrepant; qui si religionem
 Christia-*

Christianam suscipere, haud dubiè eorum exemplum Tartari hi sequerentur.

De constitutione aeris regionis Chinarum.

CAP. II.

Aeris temperatio florentissimi huius Regni inter sese admodum diuersa est. Quantumuis enim id aequali penè spacio, meridiem inter & septentrionem, situm sit, ea longitudine, ut non procul ab Aina-
ma Insula intra X. gradus elevationis polaris incipiat: constat tamen quibusdam illius prouincijs ultra L. gradus polum exaltari: opinioq; est, quibusdam locis altius etiam extolli, praesertim versus Scytharum fines. Dissimilitudo hac è colorū varietate, huius regionis hominum facile animaduertitur. Cantone enim, insigni Chinarum urbe, quam Lusitani, aliquandiu iam negotiationum ergò, continenter adierunt: quod non procul Macaone, Portugallensium Colonia, distet, eoq; omnis generis mercimo-
nia,

nia, ijs è terris delata, in Europã inde transfuehantur; apertum colorum discrimen cernitur in illis, qui mercãdi causã isthuc confluent, quod ipsi quoque Lusitani testantur.

Qui Cantone, totoq; eo tractu nascuntur, colore subflauescunt, Fessanorum instar in Africa, quorum quidem regio eidem parallelo seu Climati, cui Canton, subijcitur: ceterarum prouinciarum interius posite gentes, alie alijs magis albicant, prout ab oris frigidioribus longius, aut propius absunt: quedã Hispanis adsimiles, alie etiam pallidiores, donec planè candidæ fiant, & rubicundæ, quales Germani quidam: nequè frigida hæc an calida potius plaga sit, exactè definiri potest, cum ei Zona, quam Geographi temperatam vocant, eidemq; climati, cui Italia, Gallia, & alie temperate regiones, subijciatur: Vnde fertilitas, opulentia atque abundantia harum terrarum facile colligitur, quibus procul dubio omnes alias totius orbis superant, quãuis regna Peruanã, Hispaniaq; noua, eo nomine summo perè commendentur. Sed de his plura sequenti capite, simulq; de frugum generibus

& copia in China nascentium. Is quem dixi Prouincialis Herrada, eiusq; comes (quorum fide tanquam oculatorum, & omni exceptione maiorum testium, ego horum pleraque recito) inter cætera, aiunt, tantam illic esse infantium multitudinem, ut mulieres singulis mensibus fetificare videantur; eosq; ferè omnes, valetudine uti, suprâ quàm dici possit, prosperrima. Ter quotannis, aut quater indigenæ ibi fruges colligunt.

De fertilitate & generibus frugum huius regni.

CAP. III.

Chinarum gens extra controuersiam primos terra suæ cultores, regijq; imperij autores nepotes posterosq; esse Noachi statuit: Hos etenim, cum certum locum inuestigarent, in quo commodè habitare degereq; possent, totamq; propterea Armeniam sedulo perlustrassent; Chinarum verò regionem, salubri præcipuè aëre, alijsq; quibus humana indiget vita, commoditati-

C bus

bus, fertilitate potissimum, & temperamento optabili prestare perspexissent; incolere eam cœpisse, quod optimam, opportunissimamq; omnium totius orbis iudicarent: profecto ad me quod attinet, in hoc illos ego minimè falsos esse crediderim, hodieq; id clarum esse; de quo postea pluribus agemus. Et si autem inter cætera de fructibus, & illic terra nascentibus, ea sum traditurus, quibus, quæ supra dixi, satis confirmabuntur: nequaquam tamen omnia commemorabo, quæ de multiplici ijs in oris rerum omnium adfluentia dicenda essent, ut præ reliquis de herbis quibusdam, & earum natura, seu usu, tanto sanè, ut is vel peculiari descriptione dignus esse videatur, neque defuturos, qui eam quandoque suscepturi sint, existimo. Cæterum assiduus incolarum in colenda terra labor, industria atque solertia, bonitatem illi à natura datam, & fecunditatem eximiam non parùm adauget. Tanta enim est ipsorum hac in re diligentia, tantum studium, ut neque montibus vallibusq;, neque aquis fluminibusue, impediri se patiantur:

tur: colunt omnia, plantant, seminant, quiddid natura soli fert; arbores pomiferas, triticum, hordeū, oryzam, linū, cannaben, aliāq; id genus, ingenti numero, nullo operis obrepente tadio, aut impatientia, cūm sciant, suarum sibi rerum liberam esse potestatem, omniumq; sese onerum, præter exiguum, quod pendent Regi, tributum, esse immunes, ut in sequentibus fusius explicabitur. Ad ubertatem prætereà istam innumerabilis populi multitudo, plurimum confert, partim opificijs, partim agris colendis occupata, cūm præsertim ociosi, erroneq; minimè tolerantur, sed senerissimè coerceantur, & infames planè censeantur. Nemini etiam ciuium è Regno ad externos, aut militatum aliò abire licet, quod hac ratione viris prouincie exhauriantur. Suo enim regno Rex contentus est, tanquam omnium totius orbis præstantissimo. Non minores, genti, ad labores tolerandos, artesq;, quæstus causâ, exercendas, natura stimulos addit, consuetudine lautè vescendi, vestium splendorem, voluptatum illecebras consecrandi, adifi-

cia, pro occasione, magnifica, & peramena
 inhabitandi, comparata: quam ob rem, &
 ob naturalem soli felicitatem, Regnum hoc,
 omnium, quæ usquam sunt, non iniuria co-
 piosissimum, ditissimumq; vocari potest.
 Omnia præterea, hic videre est, herbarum,
 fructuumq; genera, cuiusmodi in Hispaniis
 visuntur; alia item per multa incognita, no-
 strisq; planè dissimilia. Odore aut saporeq;
 omnium præstâtissima. Nerantia ibi sapore
 triplici reperiuntur: quædam saccharo dul-
 tiora; quædam minus dulcia; quædam gra-
 to quodam acore palato acceptissima: pruna
 item (Lechias Chineses vocant) non esu
 tantum iucundissima, sed & quantumli-
 bet comedas, neque noxam neque nauseam
 pariëntia: mala porro, insignis magnitudi-
 nis, coloris ex puniceo & albo mixti, gusta-
 tu perquam suavia, atque excellentia: cate-
 ros diuersarum specierum, nominumq; fru-
 ctus, nunc prætereo, ne, tempus terendo, mo-
 lestus sim legentibus, cum ad grauia sit per-
 gendum. Toto regno, ingens sacchari copia
 colligitur; cuius tanta est vilitas, ut cum
 carissimè, Quintale (quod vocant) candi-
 dissimi.

dissemi, sex tantum nostratibus (ut appel-
lantur) aureis Regalibus vendatur: neque
(cum Chineses huiusmodi rerum perquam
sint studiosi) mellis minor abundantia, in-
deq, cum eius, tum cere precia tam exigua,
ita ut integrae naues, aut potius classes illis
queant onerari. Serico abundat regio tener-
rimo; id tincturis inspicere solent, quae ab exi-
mia pulchritudine Bethicis longè preferan-
tur: haec merx, etsi toto regno maiori ac qua-
uis alia, numero distrahitur, estq, admodum
vendibilis, parui tamen apud ipsos emitur.
Holofericum, Damascenum, holofericum
item rasum, subfericum undulatum, aliaq,
huius materiae quam vili constant, sine ma-
xima, eorum, qui ingenti summa in Hispa-
nia, Italiaq, haec estimari sciunt, admiratio-
ne, dici nequit. Haec autem tela, aliorumq,
generum panni, huius regni domestici, vl-
nis, alia ve mensuratione, minimè, ne linteï
quidem, sed pondere omnes veniunt, quò
minus fraudum committatur: linteis (nam
lini ingens copia) pleriq, incolarum vesti-
untur, è cannabe rudentes, vela, aliaq, quae
navigantibus vsui sunt, conficiunt. In agris

porrò laboriosis, asperioribus, & alicubi ruderatis, multum tritici, hordei, Zea, auena, aliæq; huiusmodi fruges sælicissimè nascuntur. Palustribus & aquosis in locis (ob magnitudinem, multitudinemq; fluminum, quæ toto regno effunduntur, frequentibus) oryzam serunt: ea cum ipsi Chineses, tum vicini populi plerique omnes victitant, & copia tanta colligunt, ut quando plurimi,

Hanega Hanega (quam vocant) Reali, ut appellant, libris cōstat, circiter CL, numo constet, atque has, ut dixi, fruges demetere ter quaterue annuatim solent. Sylvas quoque editioribus locis (ubi nullus sementis usus) integras pinibus conferunt, ne quicquam infrugiferum cernatur, quæ ingentes nuces producunt, sapore perquam suaves: castaneis etiam quæ fructuum magnitudine & bonitate Europæis rectè anteponantur. Has inter arbores miliū serunt Indicum, familiarem Mexicanis Peruvianisq; cibum; multum etiam panici, ut ne tantillum quidem soli incultum relinquatur, & vero etiam verius sit, ne pollicem quidem latum agri in his regionibus sterilem aut infelicem reperiri.

De eadem foli fælicitate, &
speciebus annonarijs.

CAP. IV.

A Gros non solum feraces, sed amœnissi-
mos etiam China habent. Odoriferos
enim diversi generis flores producant, præ-
ter varios frutices, quos ad riuulos & flu-
mina grato undique murmure labentia,
consitos, campis ipsis gratiam adspirare vi-
deas. Ingens ibi numerus hortorum, præ-
diorumq; perelegantium, quæ voluptatis
remittendiq; animi causâ à popularibus
coluntur. Sylvæ aliquot visuntur, montesq;
arboribus conuestiti, in queis simia, caprea,
dama, lepores, cuniculi, quadrupedumq;
alia, quarum nobilissima pelles, & plurimæ
(Zabellorû præsertim, quibus scatet regio)
magna copia oberrant. Multû quoque Mo-
schi, è quibusdam animalculis, vulpeculari
forma, aliud nihil, quàm radicẽ odoratam,
digiti crassitudine (Camarus ab ipsis vocitatur)
comedēribus, hoc modo cõficiunt: cap-
tû animal ad necẽ vsq; cadunt, sedulo, de-
inde undiquaq;, ne sanguis effluat, obligat,

tum ossa intra cutē minutissimè conterunt: eaq; post unā cum pelle quā diligentissimè exsiccata in partes discindunt, & velut marsupium (Lusitani papos vocant) efformant: neq; meliorem tota India Moschum mittit, nisi noster hic corrumpatur. Frustrula enim plumbi aliaq; grauiora interdum commisceri solent, quò mercis pōdus & precium augeatur. Tanta etiam illic est carniū abundātia, ut maximè opimus bos octo duntaxat numis Realibus, bubalus dimidio minus, capra duobus veneat. Porci ibidem & verueces habentur, cū permulti, tum carniū suauitate & salubritate commendabiles. Hircinæ ceterisq; id genus edulij exiguum precium copia facit. Volucrium in aquis, lacubus, & fluminibus degētium, quotidie vel in obscuriorib. oppidulis multa millia capiuntur: harum maxima pars anates, singulari solertia eductæ & pastæ, ut peculiari capite indicabitur, ne id, quod dixi, incredibile videri queat. Alites huiusmodi libra venduntur, ut capi quoque & pullastri, tam leui pecunia, uti duo carnis deplumata pondò duobus Fois seu totidem

quar-

quartis Hispanicis, vel sestertio nostrati, duo, porcina uno & semisse cruciferum nostrorum aut sex marauedinis (nominibus monetarum nostra aetate apud diuersos usitatis) emantur.

Aliorum porro eduliorum, pro loci temporisque ratione eadem utilitas est, ut ex eorum, quos modo nominavi, religiosorum hominum relatione satis adparet. Idem de herbis quibusdam medicina seruientibus, recte sentias, ut de Rhabarbaro, cuius apud Chinas summa & copia & praestantia est, uti & ligni seu radices, quam Chinam vocant. Myristicis vero nucibus, vel integras naues onerare, quadringentisq; reali, quem vocant, numo, seu bacis (ut dicuntur) nostratibus duobus, emere licet. Nec minori admiratione digni sunt, tam ipsa piscatio, quam pisces varij atque multiplices, qui non solum in oceano, & propinquis, sed in remotissimis etiam fluminibus capiuntur, quae pleraque omnia nauigabilia sunt. Auri, argenti, aliorumq; metallorum mineris turget regio, quae vili omnia prostant: margaritis item, sed rotunditate minus conspicuis,

*& diuersi generis gemmis; cupro præterea
& chalybe, quorum cuiusque Quintale
(quod vocant) numis Realibus octo vendi-
tur. Vnde verissimè his regionibus nihil eor-
um quæcumque ad humanos vsus requi-
runtur, deesse asserimus, quantumuis popu-
lus lautissimè viuat, multasq; ita viuendi
habeat commoditates, quòd omnibus rebus
non ad necessitatem tantum, sed & ad opu-
lentiam instructissimus sit. Hoc itaque Re-
gnum omnium totius orbis fertilissimum,
ditissimum, feracissimumq;, optimo iure
nuncupatur.*

De vetusta origine Chi- narum.

CAP. V.

Tertio capite diximus, regnū hoc tam
prisca esse vetustatis, ut Noachi nepo-
tes primi eius incolæ fuisse credantur. Ex
ipsis verò apud Chinas, rerum veterum
monumentis, indubitato colligitur: post
Vitein primum eorum Principem, Regijq;
imperij (quod ad hodiernum vsque regem,
vs

ut postea, ubi Reges ordine enumerabo, explicabitur, perduravit) autorem, tam tyrannorum, quam iusto successionis tenore legitimorum Monarcharum, ad eum usque, qui nostro tempore Chinis imperat, certo calculo reperiri CCXLIII. Patribus defunctis filij, his deficientibus consanguineorum proximi, Sceptro potiuntur; licet, hi Reges, cum Turcarum more, quotquot liberit, fœminas matrimonio sibi iungant, rarissimè non relictis liberis decedat: inter eos natu maximus filiorum, quacunque tandem regiarum coniugum genitus mortuo parenti legitimè succedit, ceteris ubi uxores duxerint, à Rege patre certæ urbes adsignantur, in quibus potentatus omnis expertes habitent: omnia tamen, quæ assolent, tanta stirpe prognatis liberalissimè suppeditatur; urbibus illis excedere, aut in Aulam, nisi iubere ipso rege, venire, edicto prohibentur, si faxint, capite luunt, quæ seuera & inuiolabili cõstitutione ceteri quoq; oëis regis cõsanguinei tenentur. Horum pleriq; in finib. Cansî (quæ vocant) populosissimæ urbis degunt. q; si fors quispiã ex illis acutior, prudentior,

atque

atque cordatior esse animaduertitur; ei vero à Rege, aut consiliarijs, ne vnquam domo pedem efferat, edicitur, vt scilicet omnis vel suspicio, vel suspicandi causâ, qua de seditionibus, tumultibus, aut, clandestinis adipiscendi diadematis initis consilijs, suboriri possit, è medio tollatur. Aedes horum Procerum amplissimæ sunt, omnibusq; rebus, tam ad necessitatem, quàm ad voluptatem instructissimæ: Visuntur in illis horti, pomaria, piscina, innumeris, varij generis, plena piscibus, nemora multiplicibus feris auibuscq; refertissima, eaq; omnia muris circumdata, ita vt vna harum domuum oppidi formam referat. Musica potissimum oblectantur hi Magnates, quòd nullis vnquam sese negotijs implicet, cumq; vnicum hilariter suauiterq; viuendi propositum habeant, pulchritudine, viribusq; corporis excellunt: amoribus indulgent, & in aduenas multam hospitalitatem exercent: magistratus sollennibus festisq; diebus illos interuisere coguntur, & quotiescunque ad eorum aedes deuenerint, si equis vehantur, descendunt, si sedili gestentur, adsurgunt, & absque

*absque ulla pompa, aut potestatis indicio
praterunt; atque, ne ignorantia prateru,
id negligat, omneis huiusmodi edificiorum
ianua rubeo colore tincta sunt.*

De magnitudine Regni Chi-
narum; & quibus mensuris in-
teruallorum, seu millia-
ribus vtantur,

CAP. VI.

Regio quae à nobis China dicitur, caussa
tamen, aut constans aliqua huius ap-
pellationis ratio ignoratur, à finitimis po-
pulis, Singlei, ipsorum verò Chinesum
lingua Taibinco vocatur, quòd nihil aliud
est, quàm Regnum. Id omnium totius orbis,
quae quidem cognita sint, amplissimum esse,
& populosissimum, ex hac historia luce cla-
rius apparet, ob mirificas nimirum res, quae
in ea describentur, sequenti potissimum ca-
pitate, quod penè totum ex ipsis Chinarum
annalibus descriptum est: eo, exactè, & ma-
gnitudo. & quindecim prouinciae Regni ex-
ponuntur. Hi verò libri apud Chinas typis
editi,

editi, Monigliam urbem allati, atque ab interpretibus è China oriundis in Hispanicum sermonem conuersi sunt. Isti enim, cum Christiana sacra suscepissent, in Philippinas Insulas sese contulerunt, ut & quam amplexi erant, religionē, quæq; nostro more sacris aquis lustrati promiserant, sanctius obseruarent; & ab ea tuti essent, liberiq; pœna, quæ in patria manentibus impendebat, ubi eos absque Regis, & summi Senatus permisso, cōtra Regni instituta, nouā legem quampiam, aut peregrinas colendi numinis carimonias introduxisse, fuisset diuulgatum: quod quidē decretum pacerbè ultimo supplicio contumacibus indicto obseruari solet.

Regnum hoc in circuitu sexaginta nouē millia quingenta sedecim Lij cōtinet; mensura hæc interualli est, gentibus illis usitata; quæ si ad Hispanici moris calculū reuocetur, milliaria ter mille cōficiet: in longitudinem uerò extēditur milliariibus mille octingentis, quo spatio quindecim, ut dixi, prouinciæ terminantur, quarum quæq; multas urbes, multa oppida, pagos habet innumerabiles,

ut in sequēti capite distinctè monstrabitur.
Libri, quorum supra meminimus, docent,
triplicem haberi apud Chinas interuallo-
rum dimensionem; unam Lij, alteram Pu,
tertiã Ichiam vocari, quod idē est, ac si nos
diceremus, stadiū, milliare, iter unius diei.
Ea quæ Lij dicitur, tãto spatio definitur, quo
ab uno ad alterū locum, silente aura & aère
sereno, viri vox altum exclamantis, exau-
diri queat. Horum decem Pu, id est, Hispan-
nicum milliare magnum; decem verò Pu,
Ichia, h. e. iter unius diei, seu Hispanica mil-
liaria decē satis grandia constituunt. Qua
mensuratione Chinarum domestica, ut su-
prà dixi, ambitus, & longitudo totius Regni
designatur. Sed R. P. Herrada Augustinia-
næ familie conuentuum per Philippinas
Insulas (ut dixi) Coryphæus Geometria &
Cosmographia peritia excellens, diligenti
huiusmodi dimensionum calculo, ipsorum-
què Chinarum exacta supputatione, tot,
quot diximus, milliariibus, tã longitudinē
quàm circuitū Chinæ contineri deprehēdit,
si ab Olamia prouincia initium capias, quæ
proxi-

*proximè meridiem, Malacæ propinqua est, indeq; regio plus quàm sexcentis milliari-
bus septentrionem versus tortuoso anfractu
incuruatur.*

De quindecim prouincijs Regni Chinarum.

CAPVT VII.

IN quindecim prouincias, seu minores re-
giones China distribuitur, quarum una-
quæque maximo, quòd cognitum sit, in Eu-
ropa, Regno, maior est. Earum quaedam à
Metropoli sua, Gubernatorum, Præsidium
& Proregum, qui Chinarum lingua in v-
niuersum Cochin dicuntur, sede, nomē ha-
bent. Binæ ex his, una Tolanchia, altera
Paghia, dictæ, præter ipsum Regem, Sena-
tumq; supremum, alium, qui cum imperio
præsit, habent neminem. In alterutra enim
harum Prouinciarum Aula perpetuò Regia
est; non eò solum quòd maiores cæteris ac po-
pulosiores; sed etiam quòd Tartaris prox-
imæ sint, cum quibus superiori tempore con-
tinentia bella Chinis intercesserunt. Ideò
Reges

Reges ut imminētia pericula facilius auertere, hostesq; cladibus afficere possent: Regiam ibi confirmarunt, cumq; longo tempore illic degere consuessent, alter alterum secutus, locum minimè mutauit: qui ob id Principis habitationi perpetuò dicatus existimatur; cū ipsa quoque huius tractus oportunitas eò facile illos pelliceat, salubritate aëris, & omnium ad victum cultumq; necessariorum bonitate, & copia singulari præstabilis. Nomina quindecim Prouinciarum sunt: Paghia, Canton, Fochiene, Olamia, Sinsaia, Sisuame, Tolanchia, Can-saia, Ochiame, Auchieon, Honan, Scianton, Chichiene, Chiecheama, Susuania. Pleraque harum terrarum, inprimis Oceanum versus sita, nauigabilibus, profunditatis immensa, fluuijs irrigantur, quorum ad ripas multæ vrbes, multi pagi consiti, quorum nomina recitari facile possent (cū Chinæ multa curiositate atque sollicitudine, omnia vel parui momenti ad vsque nomina prædiorum, quæ à nobilibus (hos ipsi Loitios appellant) possidentur, literis consignent) nisi id tū lectoribus molestum, tū prolixitati

ti potius, quàm utilitati huiusce historiae seruiturum videretur. Numerum itaque hic tantum Prouinciarum indicabo, sequenti verò capite urbium etiam atque oppidorum (omissis tamen singularum nominibus) mentionem faciam, quod ad institutum utique nostrum, quo magnitudinem huius Regni describere conamur, non parum facit.

**De primarijs alijsque urbibus
& oppidis singularum
prouinciarum.**

CAP. IIX.

Q*uindecim hæc prouincia quarum quælibet ob amplitudinem non immeritò Regnum appellari posset, ut ex multitudine primariarum aliarumque urbium facile colligitur, ne addam innumerabiles pagos. Has igitur urbes singula habent.*

*Paghia, prima prouinciarum, atque præcipua, Regis supremi, Senatus Regij, sedes legitima, urbes habet primarias XLVII.
Oppida CL.*

Can-

Canton: Vrbes XXXVI. Oppida CC.
Fochiene: Vrbes XXXIII. Oppida XCIX.
Olamia: Vrbes XCIIX. Oppida CXXX.
Sinsaia: Vrbes XXXIIX. Oppida CXXIV.
Sisuania: Vrbes XLIV. Oppida CL.
Tolachia: Vrbes CLI. Oppida CXXIII.
Cansaia: Vrbes XXIV. Oppida CXII.
Ochiame: Vrbes XIX. Oppida LXXIV.
Auchieon: Vrbes XXV. Oppida XXIX.
Honan: Vrbes XX. Oppida CII.
Scianton: Vrbes XXVII. Oppida XXIIIX.
Chichiene: Vrbes XLV. Oppida CXIII.
Chicheama: Vrbes XXXIX. Oppida XCV.
Susuania: Vrbes XLII. Oppida CV.

*Inita ratione, inueniētur, primariarum
 urbium D. XC. caterorum Oppidorum M.
 D. CLXXIV. Quibus si adūcias innumera-
 biles pagos, & villas, hoc Regnum iure me-
 ritog, omnium, quorum notionem habe-
 mus Imperiorū, florentissimum atq, excel-
 lentissimū habetur. Chinarū lingua propriū
 est, ut Metropoleon nomina in syllabā, Fu
 terminentur, q̄ urbem significat, & dicunt;
 Taibinsu, Cantonsu, quod idem est ac si di-
 cas, Taibinū vrbs, Canton vrbs: Reliquis
 D 2 urbi-*

urbibus oppidisq³, syllabam Chieu, addunt. Pagi quidã tantã sunt magnitudinis, vt oppidorũ ad formam illis præter nomen, nihil desit. Primariarum urbium pleraque ad ripas magnorum, & nauigabilium fluuiorum sunt posita, per amplis circumdata & fossis, ideoq³, munitissima. Omnes præterea, vt & reliqua oppida, firmis, robustisq³, cinguntur mœnibus, è caso lapide, iusta viri statura, opere lateritio albicante, in altum eductis ob duritiem & firmitudinem, securibus vix peruiò. Mœnia quarundam tantã sunt latitudinis, vt quatuor aut sex simul viri commodè eis inambulent; primis hinc inde, turribus, (quarum capitula sunt perelegantia) castellisq³, frequentibus, exornata, ambulacris, item & podijs, quo purpurati & magistratus animi causã sæpè se recipiunt, vt amœnissimo prospectu vernantiũ camporum, decurrentiumq³, amnium, iucundè perfruantur. Muros inter & fossas locus vacuus seu Pomœrium visitur, ea latitudine, vt vnà sex equites per illud facile transire queant. Eiusmodi etiam, intra ipsam urbem, versus adificia area patet, vt scilicet

et tota vrbs circumiri cōmodè possit. Ceterum tantum est murorum robur, tanta, ob insignem, quæ illis adhibetur, curam & diligentiam, soliditas, ut recentes videantur, quantumuis certis coniecturis quarundam urbium mœnia ante plureis quàm bis mille annos structa esse constet. Hac verò tam insignis diligentia inde proficiscitur, quòd singulis in urbibus, Regio nomine quidam huic vni curæ atque officio est destinatus, vti muros sartos tectos conseruet: cui hanc ob rem Principis quaestor Regijs è reditibus, quantum opus habet, atque postulat, dependere Regio mandatu cogitur. Via omnium regionum quaquauersum, plana, solerter elaborata, omneis cinctorum muris locorum introitus, magnificè, ornatè, atque eleganter exstructi, treis habent aut quatuor portas ferreis laminis obductas: via urbana elegantissimè strata, adeoq; ampla sunt, ut quindecim equites iunctim incedentes capiant, adèò recta & perpendiculares, ut ab vno ad alterum locum directò visus pateat. Ab utroque platearum latere pergula visuntur, tabernis plena atque

officinis, in quibus mercimonia diuersi generis pulchritudine, artificioq; supra quam dici possit, admiranda. Catera platea arcus habent, triumphaliū instar, aqua inter singulos distantia, qua multum illis gratia & decoris additur. Sunt enim è lapidibus structi quadratis, emblemate vario iucunde exornati, antiqua certè Romanorum magnificentia, cum Optices, tum relique artis præstantia, neutiquā inferiores. Pleraq; omnes domus tribus ianuis clauduntur, quarum media, maior excelsiorq; catera utroq; latere humiliores sunt, iusta inter se proportione. Regis sedes Suntia est, siue, Chinaram lingua, vrbs cælestis. De cuius magnitudine, etsi mira ab his gentibus narrantur; eò tamen pbabiliora videri possunt, quòd quāuis multi de ea singillatim multa, consentientia tamen omnes inter sese atque congruentia tradant. Ex quorundam itaq; relatione, orbis vniuersi urbium maxima est: qui minorē faciunt, itinere diei æstiu, ab expedito equite plenis passibus ab vna eius ad alteram portam perueniri posse adfirmāt, exceptis suburbijs. Hæc Quinsai à M. P. Veneto nominatur.

De admirandis ædificijs Regni Chinarum, ingenti itidē muro seu faucibus, quingentorum milliarium longitudine, ibi re-
pertis.

CAP. IX.

Chinesium regio fabricis abundat peritissimis, materiaq, si vspiam alibi, adificationibus aptissima. Inter alia terram habet albidam, cretosam, è qua facti parietes, tantæ soliditatis sunt, ut nisi securibus, aut ingenti vi perfringi nequeant, ut priorè capite dictum est: Vnde tot per vniuersam Chinesium ditionem structura, magnificentia & fabrica spectabiles: Palatium Regis excipio, quod Taibini est. De eo enim peculiari loco agam. In qualibet Metropoli Prorex siue Prouinciæ preses ades inhabitat, Regis sumptu constructas, forma & opere eximio atque superbo:

Haec amplitudine grandes aequat pagos, hortis, piscinis, viuarijs, auium, ferarumq; plenius, eodem modo, uti, quarum supra meminimus, regis sanguinis, procerum domus, instructa. Aedificia priuatorum, egregie, Romanum in morem, exstructa, pleraque omnia praeforibus ordine plantatas arbores habet, quae vestibula inumbrant, & venustatis multum vicis addunt. Interior domus & parietes candidi sunt, lactis instar, pinde ac si papyro leuigata obducti essent, latis constructi lapidibus quadratis, affabreque expositis; laquearia omnia opere durabili, è preciosa materie facta, quod aureo colore tingi soleant, pellucida. Singulis in aedibus caenationes visuntur atque viridaria, florum & plantarum amabili varietate cunctis gratissima; neque cuiquam domui suae, vel exiguae, piscina desunt; vno latere caenationis cista quadam, forma abaci, admodum elaborata & expolita, inanium numinum simulacra calati, tornosque facti operis sustinent, diuersa è materie fabricata; ceteri tres anguli nobilibus picturis alijsq; selectioribus ornamentis illustrantur. Mundi-

cici & in priuatorum adibus, & omnibus in vicis magna cura: horum singuli tres quatuorue, cloacas habent, humanorum si necessitas postulet, excrementorū, aliarumq; sordium, receptacula, ne vici nimirum sordibus cōspurcentur: neq; in urbanis solum, sed etiam in publicis vijs atque itineribus, huiusmodi forica passim occurrunt. Per urbium quasdam nauibus circumuehi licet; uti fit Bruxellis, apud Tungros, seu, ut nunc vocant, Brabanos, Mexici, apud Indos, Venetijs apud Italos. Vnde omnibus rebus illa eò sunt instructiores. Omnia enim nauigia ad ipsas vsq; domos penetrant. Toto Regno via elegantius politiusq;, quàm vsquam penè locorum, strata cernuntur. Nam ad ipsa vsque montium cacumina, siue supercilia, semita diligentissimè exarsciata, atque undiquaque silicata reperiuntur, qui potissimus est vniuersa gentis, & prestantia admirabili planè visendus labor. Pontium insuper magnitudo, artificio memorabilis, quorum quidam nauibus sunt inaedificati, ut apud nos Hispalensis, presertim ubi immensi fuerint atque profundi fluuij. In vr-

*be Fuchieone turris cernitur ante Regy rationariorum Præfetti ædes, omnes, ut, quæ viderunt, confirmant, Romanorum stru-
 cturas superans; quadraginta columnis in-
 nititur, singulis folido ex lapide: eoq; craffi-
 tudinis, & longitudinis, cum dicentibus
 stupenda, tum audiētibus incredibilis. Hac
 igitur silentio prætermittere, quàm pluribus
 verbis circumstantijsq; explicare, satius fu-
 erit, quod, in cæteris etiam, id genus, occur-
 rentibus rebus, incerto potissimùm autore,
 aut narratione parùm cōstanti faciundum
 mihi censeo. Angustia quadam, siue murus
 in Chinaram Regno inuenitur, longitudi-
 ne quingentorum milliariū; qui ad Ochi-
 on urbem, ducit, inter altos asperosq; montes
 Silam, incipit, vniuersam inde regionem ab
 occasu ad ortum vsque penetrans, à Zinzo-
 nio Rege constructus, munitio contra incur-
 santes Scythas, cum quæis tūm bellum Zin-
 zonius gerebat. His enim finibus, atque v-
 nico hoc termino à Tartaris China discerni-
 tur. Horum tamen milliariū CCCXX.
 natura ipsa efformauit, altissimis quibus-
 dam montibus coarctatis: Vacuum deinde
 inter*

inter montes spatium milliarium octoginta murus manu factus occludit: Is quadratis constat lapidibus; orgyas in fundamenti latitudine VII. bis totidem habet in altitudine; sumpto à mari in Cantone prouincia initio, per Pagiam & Cansaiam exurgens, in Susuana desinit. Zinzonius Rex tanti laboris structura perficiunda, tertium quemque, interdum etiam è quinis duos, totius Regni incolarum, ad opus adigebat. Ac etsi sanè popularium pro se quisque opportunissimum quemlibet, quàm proximè operi adesse possèt, Tocum delegisset, plerique tamen è remotioribus terris adciti, partim longinquitate itineris, partim aëris dissimilitudine passim moriebantur. Hæc igitur superba moles seditioni ansam præbuit, qua Rex unà cum Agurio filio, quadragésimo imperij sui anno interfectus est, ut postea fusius dicemus.

De

De forma corporis, facie, vestibus Chinarum, & viuendi institutis.

CAP. X.

Viri fœminæq; in his regionibus forma, specie, & salubritate corporis nemini concedunt: statura, grandioribus, quàm pusillis propiores. Faciem plerunque habent latam, oculos exiguos, nares resimos, barbas, præter pilos quosdam, mento dependentes, nullas, tametsi quidam oculis sunt grandioribus, & barba vultuq; elegantiori, sed pauci admodum, si cæterorum spectes multitudinem; & hos quidem è peregrinis nationibus oriundos existimant, quæ priscis temporibus (cùm & exteris ad Chinas, & his ad illos aditus pateret) in Chinam venientes, ibi manserint, & cùm suis maioribus confusa fuerint. Cantonenses, qui calidam plagam incolunt, colore Indos referunt; mediæ regionis habitatores albicant, pallent, & subflauescunt, quemadmodum Germani, Itali & Hispani; Leua manu promissiores,

res, dextra curtos unguēs producunt: crines
 prolixos magna cura nutriunt, quòd inepta
 superstitione (cuiusmodi etiam de ungui-
 bus persuasio est) capillis in cælum se attra-
 ctum iri opinantur, idè eos cingulis qui-
 busdam affabrè factis, aciculas aureas ha-
 bentibus, supra caput constringunt. Prima-
 zes & nobiles serico vestiuntur, varij colo-
 ris, pulchritudine incomparabili; plebs &
 tenuiores sericis & ipsi vestibus, sed mino-
 ris pretij, utuntur, gausapinis nimirum aut
 xylinis, quibus maximè abundant, easq;
 haud difficulter ut in plaga calore non ni-
 miùm infesta, ferre possunt. Aliud panni ge-
 nus nullum texunt, quantumvis lana sit a-
 pud ipsos ingens & copia & vilitas. Tu-
 nicis induuntur, quæ maiorum nostrorum
 more frequentes & oblongas habent plicas,
 scissurasq;, aliquot amplas, subtus, globulis
 aureis, versus sinistrum latus commissas,
 manicas gestant patulas & laxas. Tunicis
 superinduunt cuculliones aut togas talaris,
 pro cuiusque opibus, nostris penè similes, nisi
 quòd manicas habent laxiores. Regia stirpe
 arti, aut ad altiorem dignitatis gradū pro-
 uecti,

*uecti, habitu utuntur à cæteris nobilibus
 diuerso, hæctenus, ut, cum his oras tantum
 vestium auro & argento ambire liceat, illi,
 tunicas Zonasq; eiusmodi metallis inter-
 textas, & calatas gestent. Calceos optimè
 factos, ocreas, elegantes holosericas & scul-
 poneas, habent. Hyeme, quamuis ijs in locis
 admodum clementi, tunicas induunt, &
 lenas, pellibus Zabellinis potissimum subful-
 tas, quarum magnus apud ipsos, ut supra
 dixi, est numerus: ijs collum etiam inuolue-
 re solent. Cælibes capillos supra frontem, in
 duas partes discriminatos, altioresq; pileos
 deferunt, ut ab uxoratis internoscantur.
 Muliebres vestes diligenter admodum con-
 fectæ, Hispanicis similes sunt. Monilibus
 utuntur fœminæ, variæ formæ, aureis &
 gemmeis, genere item quodam pallularum
 laxè manicatarum. Segmentatis præterea
 vestibus, sericis, & patagijs ornantur, quæ
 cum bonitate excellunt, tum leui pecunia
 (ut antea dixi) emuntur. Sericum non
 rasum, & gausape pauperum vestimentis
 seruiunt: comas pulchras alunt, quas in-
 signi arte componunt, supraq; caput tenia-
 latio-*

tatiore serica, margaritis & gemmis ornata, peruenuste colligunt: sandaliorum quoque illis, & alicubi calorum usus est. Pedum breuitatem magnoperè probant, quo fit ut eos infantibus arctè colligent, ut scilicet breues maneant. Eos enim qui breuiusculos habent pedeis, alijs agiliores esse existimant. Mulierum honestatis, & pudicitie studium ingens; nunquam aut è fenestris prospectat, aut ante adium limen conspiciuntur: Si uir conuiuam fortè adduxerit, rarissimè prodeunt, neque mensæ adsident, nisi conuiua propinquus, aut aliàs familie illi sit notissimus. Parentes, aut cognatos, nisi lecticis lata, non inuisunt. Eas quatuor gestant lecticarij, à lateribus hinc inde, crassis quibusdã funiculis aureis, argenteis, aut sericis obligatas: hoc modo cum ipsæ cunctos obuios itinere spectent, à nemine spectantur; multos præterea circum famulos cursitantes habent. Primariæ igitur in publico vix unquam cernuntur, usque aded ab omnium conspectu amota, ac si planè nulla essent. Ingenio sexus uterque valet; nendi & sculpendi artificijs, atque

atque toreutice & cœlatura magnopere delectantur: eximia pingendi arte, topiariæq; peritia supra modum insignes, frutices, arbusta, aues, varij generis, eleganter effingunt: exemplo sunt cista, & tabula à Chinis ad nos delata, quarum vnâ vidi, à tribuno militum Ribera, prætorè Manigliano anno M. D. XXCII. Olyssipponem allatam, de cuius præstantia & pulchritudine, hoc dixisse satis sit, quòd non solum cunctis aspicientibus, sed & ipsi in primis (quod rarissimum) Hispaniarum Regi, vt & alijs eius artis peritissimis, admirandum opus videretur. Inuenta alia China habent stupenda, eaq; permulta, vnde, etsi vehiculis, curribusq; tota passim regione abundant; adinuenerunt tamen rationem, quâ vento velisq; terra ferrentur, tanta nauigiorum (vt sic dicam) commoditate, vt motu perquam sint facilia. Quod licet verissimum sit, & ab ijs, qui ipsimet viderunt, confirmetur, eò tamen credibilius est, quia & apud Indos, & apud Lusitanos, in linteis vasisq; quæ Porcellana vocantur, & à Chinis ad illos deferuntur, huiusmodi vehes depi-

Etæ

Et a reperiuntur, quam picturam minime vanam esse arbitror. Sunt etiam China in mercatura exercenda, eius sagacitatis atq; solertia, ut vel minima suas quæque in partes tribuere norint. Qui negotiatorum tabernas habent, (quorum magnus est singulis in urbibus numerus) ij valuis tabulam adpendunt, omnium quas venum exponunt, mercium indicem, quarum pleraque tele sunt aurea, argentea, serica, varij generis, versicolores, miræ venustatis. Egentiores pannos gausapinos, xylinos, linteos, variæ tincturæ, vili omnia vèdunt, tam ob mercium, quàm ob artificum eas parantium, multitudinem; ut propole ita etiam Pharmacopole & herbarij, eadem de causa tabulas valuis adfigere solent suarum mercium titulis inscriptas. Sunt & officina quedam, ubi fictilia vasa (Porcellana vocant) venundantur, variæ formæ atque coloris, ut rubra, viridia, inaurata, flava, quæ tam parui aestimantur, ut, quinquaginta quatuor numis realibus aut octo bacys nostratibus (uti vocantur) emi possint. Fiunt è dura terra cretosa; eam contusam & made-
E factam,

factam in arcam conyiciunt lapideam, aut lateritiam, aqua plenam, & humorem imbibere patiuntur, donec diffluat, & in subtili & quandam materiam aquis supernatantem abeat, è qua tenerrima vasa effinguntur: minoris nota sunt, quæ ex eo, quod fundo inhaeret, conficiuntur, eoque magis degenerant, quò crassior in imo & deterior fex subsederit; eandem cum nostratibus formam habent, inaurari, & quocumque libet colore, infici possunt, indelebili. Statim ubi formata sunt, fornacibus immissa percoquuntur; hoc ita se habere experiètia testatur, & propius à vero abest, quàm quod Odoardus Barbosa libro quodam Italica lingua scripto, porcellana ex ostreis, quæ centum annis sub terra latuerint, & alijs huiuscemodì commixtis materijs, formari autumat. Horum præsantissima atque pulcherrima, è Chinarum Regno non aueruntur, quòd Regis & Primatum vsui dicata sint, neque elegantia chrySTALLINIS cedant: Optima fiunt in Susuana prouincia. Suus item per vniuersam regionem cuique opificio destinatus vicus est, quod qui non tractat, habita-

re illic non aufit. Ad caput itaque vici aliquius habitantem artificem si noris, inde ad calcem usque, omnes illius incolas eisdem operis distineri noueris. Filij certa lege idem vitæ & genus, quod parentes instituerant, persequi coguntur, neque nisi permissu magistratus, id mutare audent: diuitibus tamen, manuarias artes, si per se nolint, per vicarios in tabernis suos exercere concessum est. Excellentes igitur & præclaros in quouis huiusmodi viuendi instituto artifices illic reperiri necesse est, ut qui à teneris unguiculis ijs in laboribus quasi nascantur, imbuantur, atque occupentur: argumento sunt multa, affabre eleganti manufacta, quæ à China Manigliam, & ad Indos Lusitanosq; deportantur. Quod ad monetam attinet, apud gentes hæc aurum & argentum in usu est, verum non signatum pondere examinantur. Suam itaque secum quisque libram monetariam circumfert, simulq; ad quotidianas scilicet expensas, auri & argenti partes aliquot: Maioribus verò pecuniarum summis adpendendis, publicæ in foro, stateræ, pōderaq; adhibetur, summa cū equitate, & ingenti magistratuū in hoc negotio sollicitu-

*dine. In Chichicone prouincia, arcū quoddā
signatum numisma habetur, sed id in ea tā-
tum ditioe locum habet.*

**NARRATIO-
NIS HISTORICAE
DE REGNO CHINARVM;
qua religio, cultus idolorum, a-
liique memorabiles & stu-
pendi ritus descri-
buntur,**

LIBER II.

**De multitudine idolorum,
quibus diuinos honores Chineses
exhibent: formaque quorundam &
effigie, quibus Christiana re-
ligio adumbratur.**

CAP. I.

*N duabus prouincijs Paghia,
& Tolanchia (in quibus ut
diximus, ordinaria Regum
sedes*

sedes est, quod Scythis antiquis ipsorum hostibus proxima sint, & nobiliora illic quam in ceteris Regni ditioribus omnibus, incolarum ingenia, maiorq; morum comitas) inter Chinarum idola, unum, peregrina admodum, stupendaq; reperitur forma, quod neque ipsi diffitentur, & religiosè admodum id venerantur. Corpus unum est, tria humeris imposita habens capita, directò sese mutuò inspicientia; quo designari aiunt; tres hosce eiusdem perpetuò esse sententiae, atque idem semper & velle & nolle. Hæc designatio, si ad Christianæ persuasionis regulam examinetur, non ineptè ad mysterium summæ trinitatis referri potest, quam nos adoramus, fideq; certa colimus. Iam si alias quoque harum gentium caerimonias, sacrorumq; ritus, quæ à sancto & Catholico religionis nostræ cultu parum differunt, his addiderimus, à vero non alienum esse videbitur, D. Thomam Apostolum, sacris eas concionibus erudisse. Nam è vita D. Thomæ, quæ descripta exstat, intelligitur, cum almo afflatum spiritu, cum Parthis, Medis, Persis, Brachmanis, alijsq; nationibus san-

cristissima nostri dogmatis instituta deprædicasset, in Indiam postea abyssse, & in vrbe Calamina, quod in pio ea docendi proposito pseueraret, morte adfectum esse, cumq; dubio procul præcipuam tum adorandæ Triados, mentionem fecisset; inde perpetuò quasi tanta admonitionis monumento; effigiè apud Chinas eiusmodi, atq; imaginè cõspici, licet populus diuturno & multiplici errore, inaniumq; numinum stolido cultu fasciatus, eam quam dixi, significationem planè ignoret: quod tamen eò credibilius esse, aut certè fieri posse videtur, quoniam in Armeniorum libris, quorum magna apud Chinas fides est, traditur D. Thomam per Chinarum terras iter fecisse, cum in Indiam profisceretur, ubi interfectus est, eoq; in itinere, Christiana illis placita denunciasset, quãuis exiguo cum fructu, seu successu, quòd gens bellis tum implicaretur: illinc itaque discedentem, per paucos popularium, cœlesti doctrina imbutos, salutaribusq; aquis ablutos, reliquisset, qui, si res ferret, eadem alios docerent, & per vniuersam porrò regionem propagarent. Imò, ad ea, qua attulimus, ad-

stru-

struenda; aiunt; quasdam apud ipsos picturas reperiri, quæ iconas seu simulachra duodecim Apostolorum referant; licet incolæ, quos nam illa designet, interrogati, de Philosophis quibusdam, autoritate, sapientiâq; excellentibus nescio quid inferant, qui bene & cum virtute inter homines vitam egerint, cælestesq; postea genij sint effecti. Mulierem præterea pingere solent, quæ infantem gestat; hanc inuiolata virginitate peperisse dicunt, & præpotentis cuiusdam Regis fuisse filiam, tanto integritatis studio, ut vitam nullius unquam criminis labe adspersam, inter mortales degeret: Imaginem igitur eius summo in honore habent, & religiosa prece colunt, quamuis arcanam rei vim omnino nesciant. Eum in modum, F. Gaspar Cruceius Lusitanus, familiae Dominicanae (quem quibusdam nostræ historiae locis, sequimur, tanquam eum qui Cantone fuerit, & multa horum breuiter, verèq; descripserit) narrat; se, cum aliquando, in immensi cuiusdam atque præalti fluuij parua quadam Insula esset, adificium ibi vidiſſe, cænoby forma,

ab eius regionis sacerdotibus constructum, quod cum noua & insueta uisendi cupiditate, intrasset, præter alia, sacrarium elegantè exornatum reperisse, ad quod gradibus aliquot ascendendum erat, ferreis inauratis clathris obseptum, aram in eo precioso tapete stratam in medio insigniter elaboratum femina simulachrum sustinuisse, cuius collum brachijs infans amplecteretur, accensamq; ante eos lampadem pependisse.

Quo inopinato aspectu exterritum, quasi se, cuius imago esset; neminem uerò, certè quidquam, præter id quod supra retuli, respondere potuisse. Tantò magis ergo coniectari libet, Diuum Thomam regiones hæc peragrassè, & diuinas ad populum conciones habuisse, cum tot ijs locis indicia, umbram quasi quandam, illic uero olim cultu adorati Dei referentia, remanserint, hodieq; supersint. Alijs præterea innumeris erroribus China inuoluuntur, qui quidem, quòd nihil rationis habeant, defendi nullo prætextu possunt, de quibus, suo loco, postea pluribus agemus.

Plura

Plura de Chinarum religione & idolomania.

CAP. II.

PRater eos, quos huc usq^{ue} recensui, multis quoque alijs detestandis erroribus atque opinionibus, peruicax hæc, inanium Deorū venerationi dedit a gens, (aliàs cū prudentissima ciuitatis suæ moderatione, tum mirifica, quibuscunque in artibus, ingenij sagacitate laudabilis) laborat, ijsq^{ue} tam absurdis, vt eorum cogitatione, nullius non animus meritò cohorrescat, quamuis, si consideremus eam præclaro Christianæ fidei & lucis lumine haud illustratam esse, minime in admirationem rapiamur, absque quo v. acutissimorum hominum subtilissima ingenia pessum eunt. Omnium rerum, tam aspe-ctabilium, quàm earum, quæ fugiūt aciem, creationem, cælo adscribunt, quod primo suarum literarum charactere depingunt, & potestatem superiorum omnium habere autumant, suaq^{ue} lingua, Laocon Zautei, hoc est, magni Dei Vicarium, adpellant, præcipuum id, post solem, Chinarum numen, in-

creatum, & absque principio, corporis ex-
 pers, spiritum esse opinantur. Alius quidam
 Cansais dictus, eiusdem, cum priori, natu-
 ra, spiritus, in hac inferiora, ut ipsi censent,
 imperium exercet, quē penes ortus obitusq;
 humani est arbitrium. Tres huic alii subii-
 ciuntur, quibus curarum partem delegare
 solet; quorum Tansquamus pluuiis, & tel-
 luri aquis irrigandae; Teiquamus matrona-
 rum partibus tuendis, rebus bellicis, semi-
 nibus, frugibus, & terra nascentibus; Zui-
 quamus Oceano, nauigantibusq;, sunt prae-
 positi. His sacra Chinae faciunt, à singulis ea
 petētes, qua largiendi ex officio ipsis ius est,
 edulia, thus, incensos odores, donaria, seric-
 cas, altaribus ornandis, umbellas offerunt,
 magna grauitate comœdias aliquot ad si-
 mulachrum Dei se acturos pollicentur, ut
 sunt huiusmodi actionum longè peritissimi.
 Multi præterea qui animi fortitudine,
 multiplici artium cognitione, fœlici indolis
 acrimonia, aut singulari vitæ austeritate,
 atque erga omneis innocentia, ceteros, dum
 humanis degerent, anteissent, apud ipsos
 Diui habentur, Pausaos seu beatos vocant,
 Caco-

Tacodemonem etiam sacrificiis placant, nō
 eò quòd malum eum damnatumq̄, esse nesci-
 ant; sed, ne quid detrimēti vitæ fortunæque
 adferat. Diuorum quos venerantur, ingens
 multitudo, vel peculiari libro percensenda
 esset, sed quia breuitati studeo, omis-
 s. ceteris, trium tantum primariorum men-
 tionem faciam, quos, eximio, quo supra dixi
 modo, honore prosequuntur. Primum Si-
 chian nomine, è regno Trauteico, occasum
 versus sito, ad se venisse, aiunt, cælibis au-
 torem vitæ, quæ ipsorum ritu initiatis, v-
 triusque sexus, admodum frequens est; eius
 exemplo crines nullos alunt, & leges ab ipso
 præscriptas arctè obseruant, vt postea dice-
 mus. Altera, Diua, Quanina dicitur; hæc
 Zontonis Regis filia, patri eam, vt anteà
 binas Quanina sorores, elocare volēti, mo-
 rē gerere noluit, q̄ perpetuā se cælo vouisse
 castitatem obtenderet. Iratus ille, in certum
 quendam locum, instar solitarii secessus,
 miseram relegat, vbi aquas haurire, ligna
 comportare, hortum expurgare colereq̄, co-
 gebatur. Multa hinc subiiciunt fabulosa
 China atque ridicula; Simias montibus
 descendentes, laborum partem capeßere,
 diuos

diuos aquis hauriendis loco virginis occu-
 pari, aues rostris hortum expurgare, feras è
 syluis ligna cõgerere: Regem verò parentem,
 cùm arbitraretur veneficijs ab ea, damna-
 tisq; artibus hæc patrari (quod sanè, ni falsa
 sint, quæ isti dicunt, credere lubet) locum,
 ubi filia degebat, exuri iussisse; ipsam verò,
 cùm videret incendij sese causam esse, arre-
 pto, quo crines discriminare solebat, crasso
 argenteo discerniculo, mortem sibi consci-
 scere voluisse, sed inexpectatò ingenti imbre
 ignem extinctum, ipsam illinc aufugisse, &
 in monte quodam sese occuluisse, ibiq; per-
 sanctè vixisse; patrem ob admissum in eam
 facinus, toto corpore lepra infectum, atque
 à vermibus corrosus, usque aded, ut de sa-
 lute eius medici desperarent, à filia (quæ
 morbum diuinatione præsenferat) domum
 redeunte, integra valetudini restitutum,
 veniam, ab ea, sceleris, multis, penitentia,
 & mutati in melius animi, signis editis,
 suppliciter petiisse, atque iamiam eam ado-
 rare voluisse; Quamquam, cùm tantū hono-
 rem diu frustra recusasset, tãdem ante ima-
 ginem quandam consedissee, ut scilicet huic,

non sibi, prece supplicatum esse videretur. Eam igitur in sanctissimis numerant, vig^z in cælo (ubi ipsis censentibus, animum agit) intercessione sua impunitatem flagitiorum ipsis impetret, obsecrant.

Tertia cœlitum, & ipsa fœminini generis, à Chinis inter diuos culta, Cuchi, quodam prouincia Ochiamia tractu, oriunda, Neoma dicitur. Hanc primarij cuiusdam viri filiam fuisse dictitant, cumq^z nubere cuiquam nollet, in insulam quandam è regione Ingoa sitam, diffugisse, ibiq^z vitam longo tempore duriter atque asperè actam, summa cum abstinentia laude finijssè, multis, dum viueret, editis miraculis: Ideò autem ab illis in cœlestium album est relata. Nam, cum quidam regia classis imperator, cui Campo nomen erat, belli gerendi ergò, aliquando vicinum in regnum contendens, cum vniuerso adparatu ad Buim adpulisset, anchoras nautæ, cum abire inde vellèt, insperatò soluere nequiuertunt: cuius rei causam, cum ignorarent, Neomam illis insidentem conspexere. Dux eam accedens, eius belli curam sibi à Rege suo commissam esse

esse ostendebat, petebatq; si vera esset, san-
ctimonie ipsius fama, consilium sibi ut im-
partiretur, quidnam faciendum iudicaret?
Ipsa si victoria potiri vellet, sese unà abdu-
ceret, monuit. Paruit ille; At, hostes, eius;
quam præfectus Principi suo subiicere cona-
batur, regionis incole, Magia & veneficio-
rum perquam periti, oleo in mare effuso, eã
oculis speciem obfundebant, ut omnes na-
ues, medio in igni stare videretur: tum Ne-
oma paribus Magicarum artium præsidys,
conatus hostiũ & coniurationes elusit, atq;
dissoluit, laboresq; omnes & adparationes
irritas reddidit, nec quidquã inde China
detrimẽti cœperunt. Miraculosum hoc du-
ci visum: cogitabat igitur, ut prudentẽ de-
cuit, fœminam hanc, alijs etiam in rebus,
ubi foret occasio, magno Chinis vsui futu-
ram, quoque magis, quam de ipsius insigni
artium peritia opinionem conceperat, con-
firmaret: iussit lignum aridum, quod ipse
manu gestabat, viride ut redderet, hoc si
integritatis Neomae exemplũ Regi attulisset,
ab illo eum pro Diua adoratum iri. Cõtinuò
mulier non viride solùm, sed & suauolen-
tissi-

tiffimum lignum reddidit. In nauim itaque
 receptam profectus in puppi collocauit, &
 cum felici nauigatione in patriam redisset,
 beneficium id Neomæ acceptum tulit. Vnde
 imaginem eius nauæ in puppi collocatam,
 semper venerantur, eiq; tanquam Diuæ sa-
 crificant. Atque hi tres Chirarum primarij
 diui sunt, præter innumera enè alia, quæ in
 eorum fanis atque altaribus conspiciuntur,
 inaurata signa. Hieronymum profectò Ma-
 rinum, Herrada comitem, virum fide di-
 gnum, qui de compluribus, quæ hac describo
 historia, certum me effecit, dicere audiui, in
 unica sese Insula Prouincia Auchieonis, ul-
 trà centū duodecim simulachra numerasse,
 præter ea, quæ passim per vicos atque vias,
 tam intra, quam extra vrbes, occurrant:
 quamuis interdum parùm honorificè à ciui-
 bus tractentur, vt in sequentibus capitibus
 demonstrabitur. Atque adèò clarum hinc
 est, eos, qui certitudinem sanctæ, & Ca-
 tholicæ religionis nostræ, quam Romana
 profitetur & docet Ecclesia, non agnoscant,
 erroribus atque Idololatriæ esse obnoxios.

Quàm

Quàm parui Chinæ idola
sua faciant.

CAP. III.

Miseri hi idololatrae tàm parui suos faciunt inaneis Deos, ut sperandum sit, eos, ubi Christiana institutionis legibus imbuti fuerint, cunctis superstitionibus facile renūciaturos, sortilegys præsertim, genti: quàm familiaribus, cum alioqui ingeniosa docilisq; sit. Is enim, quem dixi, Dominicanæ familiæ Theologus, narrabat, sese quâdoque Cantone in delubrum quoddam venisse, cum idolis litarent, atq; diuina emulatione percitum, imagines quasdam humo prostrauisse, id cum sacrificaturis vindicandum facinus, & antehac inauditum videretur, insano eos furore in sese irruisse, necemq; sibi intentasse, rogasse verò se, audirent prius, quàm interficerent: primarijs, qui tùm aderant, iustas preces visas, populòq; pacato, cum pmissum esset, ita sese verba fecisse: Cùm Deus cæli terraq; conditor, tanta in eos ingenij & prudentiæ dona contulerit, quibus, nulli, vel clarissimarum atque inge-

ingeniosissimarum nationum, secūdi essent, rectè utique facturos, si operam dederint, ne tantis summæ maiestatis beneficiis abutantur, aut ea tam flocciendant, ut propterea saxa & ligna diuino cultu digna, existiment, rationis sensusq; expertia, quæq; meliora esse nequirent, quàm ab opificibus essent efficta; quam ob rem æquum videri, homines à simulachris potius adorari atque coli, qui eorum sint autores, quàm simulachra ab hominibus. His & similibus argumentis, mitigatos populares, tantum ostendisse: hanc admonitionem nō solum in optimam partem se accipere, sed & longè habere gratissimam, addita excusatione, de nullo unquam errore quem litationibus hisce committerent, à quoquam fuisse admonitos, aut edoctos: In huiusce rei testimoniū, imaginibus, uti humi, quedam etiam cōfractæ, iacebant, relictis, sacerdotem, quem diximus, nostrum in hospitium vsque suum honorificè deduxere. Hinc non abs re colligimus, regnum hoc ope immortalis Dei, facile ad obseruantiam sanctæ Catholicæ sedis adductum iri, si splendido diuinorum oraculo-

F

lorum.

lorū lumine ostium veritatis genti aperia-
 tur, vanissimis detestabilium geniorum
 prestigijs occlusum, à quibus & ipse Rex, &
 quicumque ei sunt ab officijs, Optimatesq;
 omneis persuasi sunt, ne nouum vllum aut
 peregrinum sacrorum genus admittant,
 quòd qui sine expressa Regis permissione au-
 sit, capite fortunisque omnibus, atrocissimo
 supplicio, euertitur: aliàs haud dubiè natio
 hac ad vanos inaniū numinum, (qua qui-
 dem per sese, quemadmodum demonstraui-
 mus, haud magni facit) cultus deserendos,
 perfacile impelli posset, a quo planè animo
 pius de imbecillitate sua admonitiones latu-
 ra, praesertim, ubi, quantò Christiana sacra,
 vanissimis superstitionibus suis atque ne-
 fandis ritibus praestantiora sint, intellexe-
 rit; praeter hac etiam ad suscipienda ea atq;
 obseruanda admodum procliuis; exemplo
 sunt multi Chinarum, ij cum primis, qui
 in vrbe Philippinarum Insularum Mani-
 glia salutaribus vndis abluuntur, relictaq;
 patria, penates eò suos transferunt, ne id
 scilicet negligant, quod ad veram animi
 beatitudinem consequendam, potissimum
 facere

facere ipsis videtur; quæ res facit, ut qui ex illis dogma nostrum susceperint, religioni omnino deditissimi sint.

De sortilegijs, apud Chinas in serio quouis negotio suscipi-
endo vsitatis, &, quomodo
Cacodæmonem in-
uocent.

CAP. IV.

INter alia, quibus China miserè laborant, superstitionum vitia; magnam sortilegijs cum primis atque augurijs tanquam rei certissima, minimeq; fallaci, fidem adhibent, certo, potissimum, sortium generi, quo, quando negotij causâ suscipiendum iter est, plerunque uti solent: Item, quando filios filiâsue elocant, quando mutuam dant, emunt; cambiunt; aut negotiantur; quidquid denique inceptent, cuius euentus dubius atque incertus videatur; in his inquam omnibus ad sortilegia confugiunt:

Sortes verò alias nullas habent, quàm duo fragmenta ligni, duabus dimidiatis nucibus similia, vno latere, rotunda atque tornata, altero, lata & plana; tenuiq; filo colligata; ex his ante simulachrum in medium coniectis, faeliciter ne an secus celsurum sit ipsorum propositum, negotium, iterue, diuinare solent, & insignibus caremonijs, blandissimisq; verbis, Deo suo supplicant, ut faelix esse quod cæptant, & fortunatum velit, inuicem illi fercula, altarium ornamenta, aliudue quidpiam preciosum promittunt: Si iactæ sortes ita ceciderint, vt latior planiorq; pars superior fiat, aut alterum è fragmentis in planam, alterum in rotundiorem partem concidat, id verò pro infælici omine habet, versiq; ad imaginem, multis eam verborum contumelijs, conuitijsq; acerbis confectantur, furciferum, nebulonem, aliaq; huiusmodi infamia nomina ingeminantes, vbi iam sat irarum, blanditias priores repetunt, petunt veniam, plura quàm prius, donaria promittunt, quòd iam secundiorem scilicet sortium iactum sperent; quas mox denuò mittunt, atque si addixerint, laude

ratesq; in idolum congerunt, & promissis
 accumulunt. Si abdixerint, prioribus mise-
 rum simulachrum probris exagitant: si res
 cuius euentum sciscitantur, maioris fortè
 momenti sit, sortesq; improspera edantur,
 arreptas humi affligunt, pedibus conculcāt,
 in aquas aut ignes proyiciunt, atq; aliquan-
 diu ustulant; interdum tam diu cadunt,
 donec rotunda sortium pars supernè proci-
 dat, qui casus fœlicem propositi exitum de-
 nunciat: tum verò sortibus prosperè iactis,
 ingentem in letitiam, hilari cantu, laudi-
 busq; innumeris effunduntur, & in hono-
 rem Deorum, pullis, anatibus, oryza cocta,
 syncipite elixo, & frondibus coronato (quod
 edulij genus pluris quàm alia omnia esti-
 mant) ingenti item vini cantharo, faciunt,
 hoc modo, ut volucris rostrorum aciem,
 & unguis, syncipiti etiam rostrum abscin-
 dant, omniaq; vnà cum aliquot oryze gra-
 nis in patinam coniecta, & vino adpersa
 super aram collocent, reliquum tandem ipsi-
 met ante simulachrum, magna cum letitia
 atque hilaritate comedant. Aliud præterea
 sortilegij genus huiusmodi apud illos in usu

est; paruula ligna multa in ollam conijciunt, chartulis aliquot impuris, circum ligata: tum ubi ea diu multumq³ versando commiscuerint, puerum aliquem vnum educere iubent, si chartulam inuenierint, ea à litera incipientem, quæ bacillo inscripta est, totum, quod in manibus habent negotium, eius litera sensu successurum sibi arbitrantur. Ad hæc omnes hi populi, quotiescunque calamitas aliqua aut erumna in ipsos ingruit, quemadmodum nos tunc Dei Opt. Max. opem implorare & solemus, & debemus, ita ipsi ad Cacademonem confugiunt, de rebus suis sæpè cum eo colloquuntur, aduocant illum, consilium, auxilium, miseriarum remedium aut finem supplices exposcunt, ut fecerunt spectante R. P. Petro Aluaro, Franciscanæ familie cœnobiorum Coryphæo, cum is anno Virginei partus M. D. XXC. è China reuenteretur, ut in descriptione itineris illius porrò demonstrabimus. Tali autem ritu atque modo Cacademonem inuocant. Quidam ex ipsis facie pronus in terram procumbit, alius adstans, quædam cantans, è libro legit; circumstantium,

ium pars ei respondent, tintinnabulis sonum edunt, tympanis crepitant; interea, qui humi iacet, vultu totoq; corporis habitu horrendo atque atroci, eos edit gestus, è quibus eum à Dæmone obsideri, manifestum fit. Tùm demum de rebus suis sciscitantes, oraculum ab Dæmone petunt: respondet fanaticus, pleraque mentiens, maandris tamen interpretationum mendacium, ut aliud responsum fuisse videatur, inuoluit: semper ferè, aut voce consultoribus respondet, aut scripto, quod tùm, cùm à fanatico, sermonem extorquere nequeunt, hoc modo exigunt: peristromati rubro in solum expanso, aliquid oryzae inijciunt, quam deinde complanant, postea cuidam scribendi ignaro, lignum quodpiam in manus tradunt; circumstantes cantillant, nolisq;, ut in prius descripta adoratione seu execratione fecerunt, tinniunt: mox paulò Cacodæmon, eum, qui lignum manu gestat, sensim occupat; is, eo ligno in oryzam efformat characteres, quos ceteri depingunt, colligunt inde in verba literas, è quibus coniunctis respon-

sonem ad interrogata eliciunt, quamuis, plerumque, ut dixi, mendacem & falsam, cum ab ipso mendaciorum omnium parente proficiscatur, qui licet interdum vera etiam dicat, non id tamen veritatis studio facit, sed ut specie veri homines sexcentis mendacij decipiat: atque huiusmodi sortilegij & detestanda Cacodæmonis inuocatione, nihil apud hosce populos frequentius, nihil est vſitatus.

Quid de initio mundi, & creatione hominis, Chinæ sentiant.

CAP. V.

Quantumuis China ea natura atq; indolis sagacitate præsent, ut alias ad sese collatas gentes, cæcæ esse arbitrentur, exceptis Hispanis, quos nuper admodum noscitate cæperunt, licet etiam tam physices, quàm moralis Philosophiæ, Astrologiæ etiã, seu syderum scientiæ, gnari sint (eiusmodi enim artes publicè apud ipsos docentur) in

va-

varias tamen propendent absurdas de ortu mundi, hominisq; creatione, opiniones; quarum quasdam ex ipsorummet libris, eo potissimum, qui de origine mundi inscribitur, hoc capite describemus. Primus Chinarum error est, quod aiunt, cælum, terram, aquas ab eterno chaos & rudē fuisse indigestamq; materiem, sed quendam, qui in cælo degat, Tain nomine, insigni arte à cælo terram segregasse, illud in altum discessisse, hanc, pro natura sua, in eum, ubi nunc sit, locum, gravitate latam & pondere. Addunt Tain hunc, ex nihilo, virum, qui Panzon, feminamq; quæ Panzona dicebatur, condidisse; à Panzone, cui eam Tais potestatem dederat, Tanomum quendam, tredecimq; illius fratres, etiam è nihilo creatos; Tanomum tanti fuisse acuminis, ut singulis rebus creatis sua imponeret nomina, quæ earum vis, quæ natura, quis omnibus ad morbos usus esset, quas utilitates mortales inde percipere possent, perdocente cuncta Taine, calleret. Hunc, fratresq;, porrò multos habuisse filios; è quibus maximus natu Teiëcomus, duodecim; duodenum vetustissimus Tuuncomus novem,

cætera denique fratrum turba ingentem liberorum numerum genuerint, atque hoc hominum genus posterorūq; innumerabiles durasse China arbitrantur annorum plus nonaginta millibus; Tai inde primum maris & fœminæ conditorem vniuersam hominum stirpem deleuisse, iniuriæ cuiusdam, sibi ab ipsis illatae vlciscendæ causâ, simul odio atque inuidia percitum, quod tot ab sese iam artes didicissent, vt insigni earum scientia ipso Tai neutiquam inferiores esse viderentur, neque tamen, quod cum ab eo docerentur, facturos se promiserant, pro domino eum suo agnoscere vellent. Postea, cælum corruisse China aiunt, & à Taine subleuatum, qui secundo tum hominem creauerit, quem Loziā vocarit: Loziā duo habuisse cornua, persuauem odorem exhalantia, è quo prognati sint sexus vtriusque non pauci; illum dehinc disparuisse ingenti marium & fœminarum multitudine post se relicta, è quæis, quæ hodie terras colit humana gens, originem traxerit. Primum Loziā filium Azalanum annis vixisse nonaginta. Deinde à cælo creatum esse quendam

dam nomine *Azionem*, matre *Lutina*, solo aspectu capitis leonini, in cælo stantis concipiente, filiumq; *Truchina*, *Sciantonis* Prouincia loco, enixa; eum vixisse annis octingentis. Secutum alium, *Vsaonem* dictum, in orbem iam hominibus undique plenum aduentasse, victu usum ferino atque aspero, docuisse mortales, tecta ex arboribus struere, in quibus ab ferarum sauitia sese tuerentur, quæ magnis eos detrimētis afficiebant, compluresq; interimebant; vestiariam quoque artem adinuenisse. *Vsaoni* superuenisse *Hunzuin*; ignem, ab hoc, usumque eius, cibos coquendi, emendi, vendendi, permu- tandi, commonstratam rationem: in negotiationibus, eum fuisse tunc morem obseruatum, ut certis nodis, funiculo cuidam in- nexis, inuicem, quid vellent, exprimerent, quòd ea tempestate literarum forma nemi- ni dum essent cognita. Mulierem postea quandam (*Hauzibonem* eam vocant) aiunt filium peperisse *Ochieuteum*; hunc & alia multa, & matrimonium quoq; excogi- tasse, cumq; scitè admodù varij generis sym- phoniarum organa tractare sciret, famam per-

percrebuisse, mirabiliter eū cælo delapsū,
 & cū tellurem magnum ad id momen-
 tum attulisse, tūc matrem Ochieutei ali-
 quando iter facientem vestigiūq; huma-
 num fortè aspectantem, suū in id pedem
 impressisse, continuoq; clarissima de cælo lu-
 ce circumfusam, filium Ochieuteum con-
 cepisse: Ochieutei filium fuisse Ezontomum,
 medicina, astrorum sciētia, præsertim eius,
 quæ è sideribus, de futuro rerum euentu di-
 uinat, agricultura, aratri, & ligonis, inuen-
 torem. De Ezontomo mira Chinæ prædicāt,
 inter alia, hoc; eum septenas diuersi generis
 venenatas herbas, nullo vnquam salutis
 suæ damno deglutire ausum, & annis vi-
 xisse quadringentis. Ab hoc Vitein, primum
 Chinarum Regem ortum; huius posterita-
 tem, Regium imperium, continua Principum
 mutuò sese consequentium successione,
 confirmasse, uti postea, ubi de Rege Vitci,
 cæterisq; dicendum erit, pluribus agemus.
 Has de initio mundi fabulas Chinæ effuti-
 unt, è quibus præclarè apparet, quanta sit
 virium humanarum, nisi diuina benigni-
 tate subleuentur, puraq; sacrosanctæ Reli-
 gionis

gionis nostræ luce illustrentur, imbecillitas, quocumque tandem vel summa ingenij industriæq; sagacitas atque præstantia in ordine collocentur.

Quòd immortales animos,
& post hominum ex hac vita excessum, aliam superesse, in ea, pro suo quemq; merito aut præmio aut pœaffectum iri, certò statuunt Chînæ: & quomodo precen-
tur pro mortuis.

CAP. VI.

EX hucusque deducta narratione nostræ, haud, opinor, absurdè argumentabimur, D. Thomam Apostolum, diuinis ad harum regionum populos habitis concionibus, ea in hominum animis reliquissè insita, quæ veritati consentanea, sanctissimæq; religionis nostræ decretis, conformia videri queant, ut & hætenus audiui-
& postea audiemus. Inter ea verò animorum immortalitas à Chînâ firmissimè credita, quemadmodum hoc capite ostendam,
eadem

eadem certitudine adferentibus, præmijs animos aut pœnis affectum iri, prout in corporibus dum essent, benè vel secus vixerint; quæ fortè causa est, non malè instituta harum gentium vita, ea fortè in deterius rueret, nisi verissima hac notione in officio contineretur. Sperare itaque lubet, supremam maiestatem, quandoque eas clementer illustraturam esse. Aiunt, omnemq; extra controuersiam statuunt, animos cælo ortos, quòd ab eo aternitatem acceperint, nunquam interituros, & qui ex illis (secundum leges Chinarum) præclarè in corporibus, quibus à Deo infusa sunt, eum agant, à sceleribus abstineant, neminiq; noceant, eos in cælum abituros, & beatos genios redditum iri, ibique ingentibus in delicijs aeternum victuros; eos verò, qui, dum in terris degerent, flagitijs sese sceleribusq; innumeris polluisent, tenebricoso in carcere infælicibus unà cum genijs, diris horrendum in modum supplicis mactatum iri. Esse etiam fatentur locum in quo animi in beatorum spirituum numerum recipiendi, prius ab omni criminum labe, dum corpora incolerent,

contracta, expientur; atque si amici defuncti & propinqui, eo nomine aliquid praclarum perpetrarint, expiationem illam eò citius absolui dicunt; inde toto Regno inferiae precesq; pro mortuis frequētes, peculiari, huic rei, die, sextili mense, destinato; neque in fanis, sed domi, hisce sacris, hoc modo operari solent: quidam, monachis nostratibus haud absimiles, ubi tempora, dies, ades, precibus huiusmodi & funeralibus perficiendis, inter sese distribuerint, destinatas sibi quisque domos ingreditur, sui ordinis duos secum adducit, domesticos hortatur, si defuncto amico aut familiari suo aliquid opis adferre velint, quò à labe ea expurgentur, qua quò minus caelestium vnus ille fiat, impedimento sit, sollennes vti preces sacrificiaque perpetrent. E tribus illis viris religiosis, qui sacerdotis instar est, tympanum quoddam paruum; duorum comitum vnus, asserculos aliquot, alter tintinnabulum, adferunt; mox aram erigunt, in eaq; diuos, defuncti patronos, atque tutelares collocant, eos thure, alijsq; suffimentis lustrant. Quo facto, quinque aut sex mensas ferculis onerant,
mani-

manium; scilicet, & diuorum sedāda fami, postea, tympana pulsitant, tinniunt tintinabulis, certas quasdam cantiones mortualibus destinatas, alternantibus choris decantāt, tanta suauitate, vt (si Hispanis, qui audisse se dicunt, credimus) ad modulos illos commodè saltari posse videatur. Interim dum hac ratione, ad tympanorum & nolarum sonitum cantillant, alter alterum ordine secutus, ad aram accedit, offert chartulas literis notatas, confident inde rursus, atque ad priorem cantum redeunt. Finitis precibus & cantilenis, mystagogus ille primarius cātando precationem inchoat, iētibus interim certis mensam asserculo, quem ob id manu gestat, feriens, respondent pari sono bini Symmystæ demissis capitibus, pietasq; interim quasdam & inauratas schedas ante aram comburunt. Huiusmodi caeremonijs totam noctem transigunt (quod idoneum feralibus sacris tempus arbitrantur) omnibus, vt assolet, tam per sacricolas, quam per domesticos confectis, mensis adsident, dapes appositas diripiūt, ita reliquum noctis exigentes lucem operiuntur. Hanc
for-

formam esse volunt expiationis animorum qua ad fœlicium geniorum ordines promoveantur. Ignobile vulgus hoc amplius pro certo habet, flagitiosorum animos, antequam ad inferos detrudantur (quos quidẽ extremo demum mundi die pœnis scelerum exigendis, conditum iri sibi persuadent) à cœlo in bubalorum, aliorumq; huiusmodi animantium, proborum verò, in Regum & magnatum corpora transferri, in quibus honorificè tractentur, lauteq; victitent. Innumeras insuper alias opiniones vanas tuentur, quarum & hæc vna, animum ex vno in aliud transire corpus, quod quibusdam etiam veterum Philosophorum, æquè tamen deceptis, & à scopo veritatis aberrantibus, visum est.

De delubris: sacris, tàm viro-
rum quàm fœminarum ordi-
nibus apud Chineses, &
eorum Antistitibus.

CAPVT VII.

G

Tot

Tot apud Chinenſes ſacrorum cærimoniae ritusq̃, Chriſtianiſ moribus conformes reperiuntur, qui inſignem harum gentium nature atque indolis acrimoniam ſatis ſuperq̃, comprobent, & credibile omnino ſit eas à Diuo Thoma, duodecimuirum Chriſti Opt. Max. comitum, vno, diuinis de rebus inſtitutas, & ad vitam honeſtè, cumq̃, virtute degendam ſalubribus monitiſ fuiſſe incitatas, uti iam antea ſæpius diximus. Fidem ingentem addit, magna ſacrorum conuentuum (quos cænobio voces) multitudo, non in cunctis ſolum totius Regni orbibus, locisq̃, habitabilibus, ſed in vaſtis etiam, atque ab omnium hominum cultu, & conſortio remotis ſolitudinibus, paſſim obuiorum, in quibus viri atque mulieres in vniuerſum degunt, ſuis inter ſe limitibus & ſeptis discreti: uterque ſexuſ ſuoſ habet (quorum mandatiſ obedit, quem admodum noſ ſolemus) præſules ſuaſq̃, Antitiſtas. Habent autem quatuor tantum huiſmodi ordinum, quæ quidẽ noſ ſciamus, genera, quorum vnicuique ſuus præeſt Pontifex; Iſ ſunt iæ, plerunq̃, aut Taibini (quæ etiam Principiſ Regiſq̃, ſenatuſ ſedes) ſeſe

continet, Tricon Chinenſium lingua dicitur: Singularum Regni prouinciarum ſacra-
 cratis cōuentibus, Coryphaeum, ſiue (ut vo-
 cari ſolet) Prouincialem quempiam præſi-
 cit. penes hunc ſingula (per ſuam cuiusque
 prouinciam) cuiusuis ordinis collegia acce-
 dendi, inuiſendi, in delinquentes animad-
 uertendi commiſſa aut omiſſa emendandi,
 ius eſt, ſecundum præſcriptas cuiilibet fami-
 liæ leges atque inſtituta: illis etiam collegijs
 ſuum cuique præponit Antifiſitem (cuius-
 modi apud nos ſunt, qui Priores & Guar-
 diani vocantur) cui ceteri eius adis myſtæ
 ſubiiciuntur. Pontifex quamdiu uiuit (niſi
 fortè ob morum improbitatem officio amo-
 ueatur) ſacrorum principatu potitur, neq;
 Coryphaeorum, quos dixi, votis, ſed à Rege,
 aut ſenatu Regio deligitur, qui uita ſit fa-
 maq; probatiſſimus: Serico uſtitur, eius co-
 loris, qui ordini ſuo, ex ſacrarū legū præſcri-
 pto cōuenit, qui aut niger eſt, aut flauus, aut
 albus, aut uiolaceus (his .n. colorib. quatu-
 or, quas diximus, diuerſe pfeſſionis religio-
 ſæ familiæ inter ſe diſtinguuntur.) In publico
 nunquam conſpicitur, niſi eburnea geſtatus
 inaurata ſella, à quatuor, aut ſex hominibus
 G 2 eius-

eiusdem coloris veste cuiusmodi ipse utitur,
 indutis. Populares cum nisi submissis genu-
 bus, haud alloquuntur. Peculiari utitur ad
 expediendas, quæ ad sacram pertinent pro-
 curationem, sui ordinis literas, seu diploma-
 ta, sigillo; opulentis à Rege, tum ipse, tum do-
 mestici eius, & familiares, prouentibus sunt
 ditati. Amplissimi quoque sunt conuen-
 tuum atque collegiorum reditus, partim à
 Regijs donationibus, partim à priuatorum
 liberalitate profecti. Stipem enim sacricola
 hi singulis in urbibus, alijsq; locis, ubi con-
 structas ades habent, exigunt, quæ libera-
 lissimè certatimq; in ipsos effunditur. Ince-
 dunt, vicitim mendicantes (quod ipsis so-
 lis licet) & cantu quodam, ad sonum asser-
 colorum, aliorumq; Symphonicorum mo-
 dulorum, composito, utuntur. Stipem peti-
 turi proferunt grandiusculas quasdam ta-
 bellas, preculis inscriptas, quas populi à sce-
 leribus expiandi causâ recitant; qui stipem
 dant petentibus, tabulis eam illis iniiciunt,
 aut imponunt, riteq; ita animum à crimi-
 num contagione liberatum existimant; at-
 tonsa barba capiteq; sacricola omneis ince-
 dunt,

dunt, quique eiusdem instituti sunt, cuncti
 unius coloris vestem gestant; unà eodem in
 loco omneis epulantur; suum tamen seorsim
 quisque conclue habet, instar nostrorum
 monachorum, gausapina vestiuntur, ijs,
 quos dixi, coloribus tincta, ad numerum
 spherularum uti nos, preces suas, alia ta-
 men ratione, fundunt; exequijs omnibus sti-
 pis petendæ causâ interfunt; singulis nocti-
 bus, duabus ante solis ortum horis, oraturi è
 stratis consurgunt (quod monachis nostris
 nocturnarum precatationum ergò facere sol-
 lenne est,) & ad exortam usque lucem, un-
 à, quàm religiosè precantur; Interim dum
 orant, campanis omnibus pulsatis, quarum
 quidem in uniuerso regno, sonus atq; sym-
 phonia suauissima est; è chalybe etenim ple-
 reque sunt. Precationes suas ad cælum di-
 rigunt, & ad Diuum quendam Sichian,
 quem huiusce viuendi ritus autorem, san-
 ctissimūq; virum fuisse autumât; sacros or-
 dines abdicare, cum libet, Tricone tamen
 seu Pontifice adsentiente, possunt; quam diu
 verò religiosorum instituta sequuntur, con-
 tinentes & cælibes manere coguntur, tam

*viri, quàm fœmina; qui quæuè secus fecisse
 conuicti fuerint, seuerissimè plectuntur. Cum
 quis religiosum aliquod institutum ample-
 ctitur, parens ipsius aut propinquus ceteris
 eadem professione initiatis sodalibus splen-
 didum dat epulum: Primogenitus quisque
 seu natu filiorum maximus, publico China-
 rum Regni scito, religiosorum placitis initi-
 ari prohibetur, parentesq; senio defectos ale-
 re cogitur. Mortuos sacricolas lauant, &
 attondent, antequàm sepeliant, vestituq;
 atro induunt: Si quem, siue marem, siue
 fœminam, ob delictum aliquod sacratis se-
 mel indumentis exuerint, nunquam ea red-
 dunt, sed exautoratus ille grandem tabulã
 collo dependentem publicè cunctis spectan-
 tibus circumferre cogitur, cum elogio, quo
 facinus descriptum continetur. Quotidie,
 manè, vespèriq; numinibus suis, thura, li-
 gnum aloës, & alios varij generis odores
 suauissimos, adolere solèt. Quo die nauis re-
 cens fabricata in aquas primùm immitti-
 tur, sacerdotes togis talaribus sericis splen-
 didè vestiti, conscensa puppi, sacrificant, &
 preculis aliquot recitatis, quasdã miris ima-
 gini-*

ginibus depictas chartulas ante simulachra
 conscindunt, additis quibusdam carimonijs
 & cantilenis, quas, ad tintinnabulorum a-
 liquot sonum modulantur. Cacodæmonem
 venerantur qui pictura expressus in proa
 nauium cernitur, ne quod ab eo nauigantes
 detrimentum capiant. Hilares deinde ad
 epulas se conuertunt, quòd nauim consecra-
 tam, nauigationemq; idèò felicissime cessu-
 ram esse pro certo habeant; secus si fecissent,
 secus etiam cessura omnia, anxie formida-
 turi.

De ritibus Chinarum in sepe-
 liendis mortuis, & de lu-
 gubribus eorum ve-
 stimentis.

CAP. IIX.

Opera precium me facturū esse existi-
 mo, si hoc loco describam Chinarum
 ritus, quos in mortuis sepeliendis obseruant,
 sanè q̄ memorabiles. Defuncti, statim ubi a-
 nimam is exhalârit, cadauer totum lavant,

preciosissimos, quos habent, pannos, odore bono suffiunt, cadauerq; illis conuestitum, in sedem seu locum inter omnes honestissimum collocant: accedunt ad mortuum ita compositum, liberi, uxor, pater, mater, fratres, eiq;, alij post alios, in genua submissi, ualedicunt, ingenti mœrore & fletu, idem faciunt in ordinem dispositi propinqui, familiares, domestici, ad seruos usque, si quidem seruitia defunctus habuerit; quem in feretrum postea deponunt odoratissimis contextum lignis (quibus abundat regio,) id undique diligenter obturant, ne uspiam faetoris quidquam exeat, tum in binis locant sedilibus, aut in mensa in cubiculo, omnibus, quàm fieri potest, rebus, ornatissimo, linteoq;, ad terram usque dependente, albo cõtēgunt, in quo mortui ad uiuum expressa imago uisitur: in atrio, ante cubiculum illud proximo, mensa adstat, panibus uarij generis fructibus onusta, ad quam accensae conspiciuntur cerei: Continuis quatuordecim diebus hunc adparatum retinent, interea flamines eorum, & religionibus initiati, singulis noctibus eò ueniunt, cantant, sacri-

sacrificant, aliasq; seruant carimonias ipsi
 vsitatas; afferunt, præterea, schedas multas
 picturatas, eas ante defunctum, multiplici
 cum superstitione & vanitate, comburunt:
 multas et chartas, funiculo de columna quadã
 adpendunt, has sæpè attingunt, & hinc in-
 de manibus versant, altum clamore subla-
 to, uti scilicet animus vita functi, (quem-
 admodum ipsis videtur) in cælum euolet.
 Per quindenos, quos dixi, feræles dies, men-
 sas semper paratas, dapibusq; instructas re-
 perias, ut sacerdotes, propinqui, & amici,
 eum, qui vixit, interuisentes, quo cuticulam
 curent, habeant. Elapso eo tempore, & abso-
 lutis omnibus carimonijs, sandapilam in
 campum deferunt, & sub colle quodam in
 familiari sepulchro in saxum inciso con-
 dunt; Pinum deinde ei adfigunt, qui mos ad
 omnia sepulchreta ab ipsis usurpatur. Hanc
 nunquam detruncant, sed spontè uti rem
 sacram exarescere sinunt. Qui funus comi-
 tantur, eo ordine incedunt, quasi sacram
 pompam ducerent: Neque desunt Cantor-
 es, & varij generis musica instrumenta,
 quorum modulos, tota via, vsque dum tu-

mulo cadauer sit illatum, audire licet, atque
 illa demum exequia honestissima, & ma-
 gnificentissima existimantur, quibus pluri-
 mi sacerdotes ac musici interfuerint. Ma-
 gnos pro re nata, in huiusmodi mortualia
 Chinae sumptus atque adparatus faciunt; ad
 instrumentorum musicorum modulos multas
 decantant ad Deos suos oratiunculas, deni-
 que supra monumentum multas comburunt
 chartas (in quibus seruitia seu mancipia, &
 equi picti) aurum item, & argentum, telasque
 sericas & alia, eaque omnia defuncto altero
 in euo vsui fore arbitratur. Defuncto in se-
 pulchrum illato, in omnem letitiam effun-
 duntur. Viscerationesque ingentes dare solent,
 quod mortuorum animos a beatis genijs at-
 que caelitibus similibus plane gaudijs in cae-
 lo excipi firmiter credant. Propinqui cum
 ministris & familiaribus, pullati per id te-
 pus obambulant, vestibusque asperrimis in-
 duuntur, praesertim tunicis quibusdam, e
 lana admodum hirta contextis, nudam cu-
 tem operiunt, quibusdam etiam funiculis
 cinguntur. Epomides eodem e panno confe-
 ctus sunt, ysdem quibus ceteri galeri, acubus,
 bos

hos ita capiti adaptant, ut oculi penè obtendantur. Patre matrèue è viuis sublata, anno aut biennio, liberi ferales circumferunt vestes; quiq; magistratum gerunt, tum, permissu Regis solita aliquamdiu munia intermittunt, interdum potestatem planè abdicant, idq; sibi magno honori ducunt. Amicorum, ex humanis exempto, minus propinqui, aliquot mensibus, linteas induunt asperas vestes coloratas; reliqua familiarium turba, sepulto cadauere, funebria vestimenta statim abijcit.

De ritibus Chinarum in cōtrahendis matrimonijs.

CAP. IX.

CHina cum primis de liberis maturè elocandis solliciti sunt, antequàm vitiorum & libidinum illecebris capiantur, atque polluantur. Sollicitudo hac efficit, ut in uniuerso hoc amplissimo Regno, multò minor sit flagitiorum, aut sceleratè viuentium frequentia, quàm in alijs ei magnitudine longè etiam post ferendis

dis regionibus. Verum persæpè accidit, ut nimia parentum hac in re cura sit, atque diligentia, adeò, ut, in cunis, adhuc vagientibus, aut nondum etiam utero editis infantibus conditio queratur, certis tamen rationibus & modis inter utramque partem ritè constitutis, arrhis etiam utrimque interpositis, toto denique contractu matrimonialibus tabulis cõfirmato. Sed, cùm finitimis omnibus populis, tum vniuersa Chinarum ciuitati, mos est, ut, qui uxorem ducturus est, ei, quam ambit, dotem offerat. Instante enim iam nuptiarum die, sponsa parens, splendidum domi sua conuiuium instruit, ad id, parentes, ceterosq; sponsi propinquos inuitat; idem, sequenti die, sponsi parens, aut consanguineorum quispiam facit. Finitis epulis, sponsus dotem sponsæ adnumerat, omnibus conuiuus spectantibus: Ipsa inuicem patri, eam, aut matri, si quam habet, reddit, remunerandi scilicet laboris, & molestiarum ergò, quas in educanda filia exantlauerant. Apud Chinas, itaque, & finitimas gentes, ditissimus censetur, qui plurcis filias habuerit. Sponsæ parentes, quamdiu viuunt,

uiuunt, dote, ut lubuerit, utuntur. Ab eorum morte, quod superest, ad filiam redit, à qua acceperant; hæc suis porro liberis relinquit, aut ad quoscunque voluerit, usus conuertit. Viris tot sibi fæminas matrimonio iungere licet, quotquot alere possunt. Sorores tamen & consanguineas ducere prohibentur, qui duxerit, seuerè plectitur. Caterùm inter omneis eas mulieres, quæ prima nupsit, pro uxore, ceteræ pro concubinis habentur. Cum prima aut secunda, sub eodem si lubet, tecto, habitant, aut in diuersas ades illas distribuunt: mercatores aut negociatores illas per ea loca dispersiunt, in quibus negociantur. Sed ceteræ ad primam collatæ, ancillarum loco sunt. Ad filiorum natu maximum, à morte patris, maxima pars bonorum prima coniugis, hereditate venit; ceteri fratres, quod superest, æqualiter inter se diuidunt, siue prima, siue ceteris coniugibus seu concubinis sint prognati. Si primæ uxori filius nullus sit, secundo ductæ filiorum vetustissimus maioris partis bonorum primæ fæminæ, hereditatem cernit; rarò tamè euenit, ut heredes; vel è prima nupta vel è

cate-

cæteris desint. Si maritus uxorem in adulterio deprehenderit (quod tamen ad miraculum usque rarissime fit, tanta illis honestatis, tanta est pudicitie cura, tantum adulteri adulteræq; dedecus) impunè eam, simul atque adulterum interficit, si simul eos in adulterio deprehendat. Sin lege agat, facinusq; probetur, tergo, pro more gētis, virgis cæsi, pœnas adulteri luunt, ut suo loco dicitur. Inde adulteram in seruitutem vendere marito licet, ut, quam dederat, dotem recuperet; reperias tamen, apud Chinas, qui non solum lucri causâ, ad adulteria conniveant, sed ipsimet etiam lenones agât. Apud Tartaros, eorumq; finibus proximos populos, hunc observari matrimonia contrahendi modum, admiratione dignum, aiunt; Præsides Reipubl. & magistratus, masculis & puellis certum præfinitum tempus, intra quod suam singuli voluntatem ostendant, anteq; ex ephebis excefferint, aut ad nubiles annos deuenerint, velint sacris initiari, seu religiose p̄fessionis habitum suscipe, nec ne? Intra præstitutū tempus, omnes utriusque sexus qui cælibes manere noluerint, in certâ

ad id destinatā, in singulis provincijs, urbē,
se se conferre, & certo die ad primarios duo-
decim viros, à rege ad munus hoc delectos
adcedere coguntur; Illi nomina tam mariū,
quàm fœminarū, adnotant, & quæ cuiusq;
cōditio, quis status, q̄ opes, quantū quisq;
dotis maritæ suæ numeraturus sit, expiscātur.
Dinumerant postea, & ubi mares plures q̄
fœmellas repererint, sorte, utris manendū,
utris discedendū, sequensq; annus sit expe-
ctandus, cōmittunt; quiq; priori anno dis-
cesserint, sequenti, primi omnium elocātur.
Deinde, sex è duodecim viris, mares oēs in
tres classēs diuidunt: In prima ditissimos cē-
sent, nihil p̄sē habētes, formosi an deformes
sint; In secūda, mediocriter opulētos; in ter-
tia, paupes. Atq; dū isti hæc inter viros acti-
tāt, ceteri sex, eodē modo, fœmineum genus
discriminant: Pulcherrimas in vnū cogunt
locum; alterum mediocri forma prædita;
tertium deformes occupant. Confec̄to hoc
negotio, formosissimas ditissimis viris e-
locant, hi, quantum magistratus decre-
uerit, dotem eis numerare coguntur; for-
ma mediocres, mediocriter opulenti,
nulla

nulla tamen numerata dote, ducunt, pauperibus deformes obtruduntur, qui aequè atq; diuites dotare eas coguntur: aequaliter enim ille diuidi solent. Hac ratione (memorabili sanè) omnes utriusque sexus vno die elocantur, seu connubio iunguntur, non perinde tamen fortè singulis grato. Matrimonij ita contractis, festa atque magnifica celebrantur nuptiae, regijs in adibus ad haec gaudia destinatis, lectorum, utensilium, aliarumq; necessariarum rerum multiplici copia instructissimis, ne scilicet sponsis ad celebrandas egregiè nuptias, quidquam desit: Inde domum omneis redeunt. Hac verò de vulgo tantùm & plebeijs accipienda sunt, neque enim nobilium, aut equester ordo his legibus alligatus, qui vix certum aliquem in matrimonij contrahendis morem obtinent, sed, ut lubet, agunt, & vnusquisque aut ipse sibi parem deligit, aut mandato & iussu Regis ducit, quod muneris à Rege magistratibus, aut prouinciarum Rectoribus delegatur. Rex, vbi matrimonium contraxerit, è primarijs mulieribus, aut virginibus, totius regni, triginta primarias, pro

concubinis deligit, easq; secum, in Palatio, quamdiu viuit, retinet: Post mortem eius sepulturamq;, & exequias celebratas, haeres, aut successor Regni, elegantissimis, triginta illas, vestibus, multisq; ornamentis excolit, atq; in cœnationem quandam introduci iubet, facie, ut à nemine agnoscantur, tecta. Tum accedunt eò, viri, toto è Regno, primæ nobilitatis, triginta, testamento defuncti Regis expressè nominati; quisque, ordine, aut pro imaginum prerogatiua, aut ut vocatur, introgreditur; quam, facie cooptam, primam manu præhendit, uxorem eam ducit, & honestè quamdiu viuit, habet: eis verò è Regio palatio sumptus nuptiales, necessariaq; omnia liberaliter suppeditantur. Veteres Chinarum Reges, cum filijs suis aut consanguineis uxores darent, vniuersis proceribus, primarièq; totius Regni nobilitati festum atque regale epulum præbebant, addito mandato, ut filios filiasq; omnes secum adducerent, hos parentes pro cuiusque conditione honestè splendideq; vestiebant. Finito conuiuio singuli nobiles eò loci accedebant, ubi fœmina virginesq;

conuenerant, ordine et atis inter se seruato, & ex illis eam ducebat quisque, quæ animo maximè collubisset: idem, Regis filij, equestrig, dignitate viri, faciebant. Nostra tamè atate, huiusmodi mos exoleuit, cum nobiliū aq̄, atq; procerum turba sibi proximiores, modo ne primo consanguinitatis gradu iunctas, uxores ducant, quāuis nō raro, secundo sibi ordine consanguineas in matrimonio habeant, præsertim ubi ea de re prius inter utrosque conuentum fuerit.

Quòd, toto regno, neque in vijs, neque ad templa, vlli ferantur mendici, & quem Rex modum, in alendis ijs, qui suis sibi operis, vitum parare nequeunt, obseruet.

CAP. X.

INter multas admodum harum gentium cōstitutiones, aliaq; quæ hucusque recensuimus, & postea explicabimus, memorabilia, è quibus, quàm prudèter China ciuitatē suā moderentur, sat apparet, haud vltimū, mea sententia, locum obtinere videtur, tum
Regis.

Regis, tum supremi senatus Regij interdictu, quò omnes egeni, & in vjs, vicisq, & ad inaniam Deorũ sana, mendicare prohibentur. Nã grauissima quidem pœna mendicis, stipẽ hinc inde colligentibus, longẽ tamen atrocior ciuibus atq, incolis, petenti eã largientibus, indicta est: qui protinus, ubi quid huiusmodi acciderit, ad eum id coguntur deferre magistratum, qui, quòd peculiari suo, hac in re, munere fungatur, pauperũ prator dicitur, uti scilicet, qui edictum violarint, pœnas continuò dent. Prator hic è precipuis ciuium aut municipum suorum deligitur, & quamuis aliam potestatem nullam habeat, satis tamen superq, vno hoc officij genere occupatur. Neque enim fieri potest, quin in tanta hominum per vrbes tot atque prouincias multitudine & colluue, magnus est mancorũ & debiliũ numerus inueniatur: cum itaq, ratio illi ineunda sit, istiusmodi hominib. ut consulatur, lexq, integra conseruetur, sanẽ nunquã non multis implicatus est negotijs. Quicunq, magistratũ hunc inierit, primo statim die, per praconẽ pronunciat, omnes, qui liberos habeant,

quacunq; corporis parte debilitatos, siue à natura, siue à morbis, quocunq; denique casu id ipsis mali inciderit, eorum nomina apud se vt edant, quò, quæ opus fuerint, ex officio suo, Regijq; edicti formula, decernat. Inspiciuntur morbi & vitia quorumlibet diligenter, quæ si tanta esse non adpareat, vt infans propterea ad hoc aut illud opificij genus inhabilis videri possit, parentibus præcipitur, vt intra præfinitum certum tempus, eum ad id artificium, ad quod discendum idoneus, vitio illo nihil impediante, à Pratore indicatus fuerit, adhibeant, qua in cognitione, ne latum quidem unguem à legis præscripto disceditur. Si ea vitiositate laboret infans, vt ad nullam artem addiscendam habilis existimetur, quandiu viuit, eum parens alere cogitur, si ob inopiam nequeat, aut nullus sit; ad id muneris maxime aptus propinquorum aliquis, eum laborem capessit; si ne is quidem tanta cum re sit, reliqua necessariorum cohorti pro suis cuiq; facultatibus, tantum contribuendum est, quantum ad alendum miserum homuncionem sufficiat, idq; ei dinumerandum, qui illius

illius curam susceperit: quòd si ne hi quidem
 adsint, aut egestate tanta pressi, ut sumptus
 illos facere nequeant, Rex suis missum re-
 ditibus alit, recipitq; in regium ptochotro-
 phium, cuiusmodi, eum ad usum cunctis
 in urbibus plura perquam magnificè stru-
 eta visuntur. In his senes etiam, & inopes,
 qui vitam atatisq; florem in bellis contriue-
 re, sustentantur, quibus, æquè atque ceteris,
 ingenti cura & diligentia, omnia ad degen-
 dam vitam necessaria subministrantur; po-
 tissima ad id Prætoris vigilantia. Is cuilibet
 Ptochotrophio certos designat ministros, cõ-
 stituitq; præfectum, primariæ, & ipsum, in-
 ter ciues, notæ: absque cuius permissu, egeno-
 rum nulli à limine Ptochotrophij discedere
 licet, quamuis id quidem ipsi haud ægrè fe-
 rant, cum cibo, potu, vestimentis abundè
 sint instructi, potestatem adhuc gallinas &
 porcos nutriendi, aliâq; sibi grata, vilia, at-
 que opportuna consecrandi habeant. In præ-
 fecti huius acta atque procurationem in-
 quiritur sæpius à Prætoze pauperum, & ab
 Inspectore, qui à senatu Regio, tantum ea de
 causa, ex Aula mitti solet, ut prouincia cu-

iussiam, aut omnia, aut aliquot Ptochotrophia adeat, atque inuisat. Si male gesti muneris praefectus conuincitur, ab officio remouetur, irrogata graui pœna. Per igitur vnusquisque sollicitus & diligens est, cum acriter atque accuratè, neq; sine periculo suo, rationes à se exactum iri sciat. Cæci, paupibus, quos Rex aut ppinqui alunt, haud annumerantur, sed labore victum queritant, & in molendis fruges & oryzam molunt, fabris folles eleuant, aliisue, ad qua perficienda oculis vsus non est, negotijs occupantur. Si femina cæca, etate tamen stata, sit, venale corpus prostituit, vnde tot in lupanaribus cæca degunt, vt peculiari capite ostendetur. Habent anum quandam, à qua comuntur, & pigmentis illinuntur, talem nempe qua iunior adhuc, & ipsa in prostibulo vixerat, ob senium posthac inutilis. Hac itaq; lege efficitur, vt nulli inopes, nulli famelici, nulli mendici, in vniuerso regno vsq; locorū oberrēt, quāuis potētissimo, amplissimo, & populosissimo, vt Augustiniana & Frāciscana familia sodales, aliq; eorū comites, cum in China essent, suis ipsimet oculis viderunt.

HISTORIAE

DE AMPLISSIMO RE-
GNO CHINARVM, QVA

multa admiratione & memoria di-
gna, de ritibus eorum in regendis
in oribus, & administranda
Republica, descri-
buntur,

LIBER III.

De Regibus Chinarum, & eo-
rum nominibus.

CAPVT I.

V T satisfaciam promissis, que
capite quinto libri primi feci;
distinctè hoc loco agã, de Re-
gibus Chinarum, eorum no-
minibus, & successione, à Vitei vsque, primo
gentis Principe: lectorẽq, ad id, quod dixi,
caput, remitto, in quo ostenditur, quot
in vniuersum Chinarũ Reges fuerint, quot
à prima regni origine, ad nostra vsq, tẽpora

sunt elapsi, quis in successione ordo obseruetur. Primus Rex, Viteis fuit, ut ex historia, quam de ipso habent, intelligitur, quae multam speciatim, de rebus ab eo gestis, mentionem facit. Hunc statura, nouem mensuras siue vlnas Chineses habuisse produnt, quarum vna duas Hispanicae Varae seu cubiti communis tertias aequat. Vnde constat, altitudinem eius fuisse, sex cubitorum; humerorum verò latitudo, spithamas, ut ferunt, septem habuit. Ceterum, ut corporis, ita & rerum gestarum magnitudine insignem fuisse perhibent, habuisseq; secum quendam militiae ducem, virum prudentia & sagacitate nemini secundum, cui nomen erat Linchiconi, ea imperterriti animi fortitudine, ut virtute sua, non solum Regnum Vitei pareret, sed cunctis etiam eum formidabilem redderet. Vitei vestimentorum, colorum, nauium, velorum, & super omnia, architecturae seu aedificandi scientiae inuenta, adscribunt, eumq; aiunt multa construxisse magnifica aedificia, quorum memoria, quod eius nomen adhuc retineant, hodieq; duret. Molendina praeterea serici excogitasse (quibus

bus tota passim regione uti solent) primum etiam auro, argento, & auratis, argentatis, sericisq; vestibus ad cultum corporis esse vsum, populum in urbes, oppida, pagos discretuisse, opificia instituisse, disertè præcepto, ne quis aliam, quàm parens eius exercuisset, absque suo, aut cæterorū magistratum assensu (qui quidem absque gravi causa præbendus haud esset) factitaret artem: suum insuper cuique artificio peculiarem vicum adsignasse, qui mos hac in gente hodieq; manet, uti, qui nosse velit, quodnam opificum genus vicum aliquem, vel amplissimum inhabitet, quem ad caput vici habitantem opificem viderit, cæteros eiusdem vicæ incolas omneis eandem tractare artem, neque ullos, alterius artificij peritos, hisce immixtos esse nōrit: Inter alia hanc quoque laudem dignam legem tulisse, ut uxores, aut eandem cum maritis artem tractarent, aut fuso & acu tempus transigerent, eius servandæ adētenax, ut ne suas quidem coniuges ea solueret. Addunt, doctum eum, & Astronomiæ peritum fuisse. Item, si quandam herbam, quàm in horto habebat, præterisset, certis

H s

qui-

quibusdam, ex ea, notis intelligere potuisse, quisnam purpuratorum malè in se esset animatus. Alia permulta de eo narrantur, quæ, ne prolixè recensendis impiorum huiusmodi somnijs atque ineptijs lectori fastidiū pariam, prætereo, atque sat esse existimo, si hæc in genere tantùm referam, cetera legentium iudicio permittam. Viteis Rex è quaternis uxoribus viginti quinque filios sustulit, annisq; centum imperavit. Ex Viteis stirpe, ad eum usque, qui admirandum murum illū, cuius nono capite primi libri mentionem feci, construxit, centum & sedecim reges, ex annalium supputatione duob. millibus ducentis quinquaginta septem annis, Chinarū regno præsuere, quorum nomina, studio brevitatis, quamvis, ex ipsorum, ut dixi, monumentis collecta, omittam, eosq; tantùm percensebo, quorum mentionem, ad ostēdendam Chineniū Regum, ad hodiernum usq; successionē, necessariam existimaui. Ultimus è familia clarissimi huius Regis Tzin-Zomus dicebatur. Is, à rege Scytharū diu infestatus, & multiplici clade adfectus multis locis murum, quē suprā descripsi, cōstruxit,

tertia populariū parte ad opus coacta, quorū
 pmulti, tūm longinquitate itineris, tūm di-
 uersitate insueti aëris, interiēre. Quamobrē
 TzinZomus, totius Regni odiū incurrēs, ex-
 citato tumultu, à conspirantib. Chinis, unā
 cum Aguzzio filio, successore designato, cūm
 quadraginta regnasset annis, interfectus
 est. Post utriusq; mortem, Regē China crea-
 runt, quendā, Anchiosaum nomine, hominē
 sapientē & magnanimū, qui duodecim an-
 nis imperitauit: successorē habuit filiū, Fu-
 tein, is septem annis Chinas rexit, atq; ad-
 modum adolescens mortuus, Regnū uxori,
 (q̄ eadē, qua maritus, regia gente orta erat)
 reliquit, summa cū prudentie laude ab ipsa
 administratū, sed absq; heredibus vita fun-
 ctā, alia coniuge natus, quidā Anchiosai fili-
 us excepit, viginti tribus annis, sceptro po-
 titus: quē sequuti, filius Cunteis, annis sede-
 cim, mensib. octo; nepos ex filio Huteis, annis
 quinquaginta quatuor; pronepos Chianteis,
 tredecim; abnepos Ochianteus, viginti qnq;
 annis, mensib. tribus; atnepos Coanteus an-
 nis sedecim, mensibus binis; trinepos TZen-
 Zeus, sex & viginti annis, quatuor men-
 sibus; summam Reipublica tenuerunt.

TZen

Tzentzei obitu principium Chinarum ad Auteum filium; huius morte, ad Pintateum est deuolutum, qui, quinto imperij anno moriens, id in TzinZamum fratrem transtulit; sed & hunc, tribus post annis & semestri in fata concedentem, alius fratrum, adolefcens, Huihannon dictus, excepit, sexenij Rex; filium habuit Cubum, qui triginta duobus annis vixit; Penteus Cubumogenitus, octodecim; Vnteus tredecim; Oteus septendecim annis, quinque mensibus; Lanteus, octo tantum mensibus; Anteus nouendecim annis; monarchiam tenuere. Anteo, liberorum vetustissimus Tanteus; huic post tres menses animam efflanti, Chiteus frater, anno vno, huic, tertius fratrum, Quanteus, vno & viginti annis; successere. Quanteo prognatus Linteis videnos binos, hunc secutus Lanteus, eius nominis secundus, vnum & triginta annos, summa rei praeferre. Lanteus, cum (vt Historie testantur) metis impos videretur, populis exosus erat. Quidam itaq; e consanguineis, Regis e fratre nepos, Laupis nomine, rebellionem contra eum captauit. Conspirare cum Laupi,

duo,

duo, in Aula, fratres, viri fortes, dignitate equestri (quorū vni Quanteo, alteri Trunteo nomen erat) eumq; ad regium dominatum euehere connitebantur. Patruus Rex horum quidem fiebat certior, sed ob ipsius oscitantiam & stoliditatem, dissidia & seditiones toto regno grassabantur, quod vno tempore, à quatuor Tyrannis diripiebatur (Cincoanus, Sofocus, Guanbianus & Guanferus vocabantur) hos oppugnabat Laupis, & cum patruo sentire dicebat. Sed breui post pacem cum Cincoano inijt, vnāq; filiarum eius uxorem duxit: ceteros tres, auxilio soceri, bello nihilominus persequutus est. Inde, alio tyrannidis genere exorto, in tres factiones regnum est discissum: Vna factio Laupin Regem attollebat: patruo iam mortuo, altera Sofocum, tertia Cincoanum, Laupi socerum, quæ dissensio longo tempore populum exercuit, donec tandem Cuiteus Laupi filius, patri succederet; sed & hunc tyrannus quidam, Chiambuteus, tumultu excitato, interemit, & potentia sua Regnum totis iam vnū & quadraginta annis, dissidijs laceratum, ad pristinam concordiam redu-

reduxit, impansq; solus annis viginti quin-
 que, successorem habuit filium Fonteum, qui
 septendecim principatus expleuit annos.
 Eum, ordine, per centum septuaginta sex
 annos, quindecim exceperunt Reges; quorum
 ultimum, Soleum, Tyrannus quidam Co-
 teus regia eiecit. Quinque exinde à Coteo
 prognati, sexaginta duobus annis, China-
 rum principes fuerunt, Postremò, Otane à
 Diane quodam occiso, Dian & quatuor po-
 steri ex eius familia Reges per annos sex &
 quinquaginta dominatu sunt positi, quartus à
 Timo quodam in exilium pulsus est. Timus
 quinque sui sanguinis, vno & triginta an-
 nis, Reges numerat. Contra quintum tu-
 multuatus est Tzuis, quem tres sue stirpis
 secuti Reges, septem & triginta annos exe-
 gerunt; postremus à Tonone pulsus est; cuius
 posterì præclare Rempublicam administra-
 uere, ideoq; diu sunt dominati. Nam vigin-
 ti tres ex eo genere Principes, continua suc-
 cessione, ducentis nonaginta quatuor an-
 nis Chinam possederunt Vltimus eorum,
 Tzomon vocatus, quandam religioni di-

catam fœminam, forma præstantem, nomine Bausam, è solitario ipforum ritus conuenticulo abductam (ea prius, à Regis patre in matrimonio habita fuerat) coniugali lecto est dignatus, sed mulier, cum clanculum eum interficiendum curasset, annis vno & quadraginta, occupatum regnum gubernauit: Vita erat (ut historia docet) perquam impudica, cunctisq; optimatibus corporis sui copiam faciebat, neque his flagitijs exsatiata, ad exsplendam libidinem, obscurissima sortis ignobili cuidam, ut marito, nupsit: super hæc, prioris mariti filios, quoscunque adipisci poterat, è medio tollebat, ut nepotum suorum aliquem ad regnum eueberet. Hæc cum sentiret populus, pertæsus præterea, sceleratè viuentem reginam, quendam prioris mariti spurium, nomine Tautzonem, euocatum, vno consensu Regem creauit. Is nouercam, atroci, quam meruerat, pœna adfecit. A Tautzone intra centum viginti annos, septem

Septem descenderunt reges, quorum ultimus, Couchiamus, Diano cuidam, vi coactus, potestate cessit. E Diani genere bini duodeuiginti tantum annis Chinis precepere. Alterum enim Outon quidam potentatu deiecit: Outonis posterius tres, quindecim annis imperarunt, tertius ab Ouſimo dignitate exutus est; cui, & binis, ex eius genere, sequentibus Regibus per annos nouem, menses tres, Chinarum ciuitas paruit. Toſo, inde, cum filio quatuor eam annis occupauit, qui cum Anchio quodam praelio dimicans, superatus fuit; neque tamen Anchius, cum duobus, postea, sua prosapia Regibus, ultra decem annos, parta dominatione est latus. Nam contra nepotem eius coortus quidam est posteritate, primi Chinarum Regis Viteis, Zaiſon dictus, competitori mortem intulit. A Zaiſone septendecim Reges prognati, pacifice publicum statum moderati sunt. Cum Tepi horum postremo, ingentia magnus Tartarorum Imperator bella gessit, maximo cum exercitu Chinam inuasit, atque subegit uniuersam, qua totis inde nonaginta tribus annis a nouem Scytharum regibus

vi retenta, Tyrannica dirag, seruitute pres-
 sa fuit, Cum tandem nonus e Tartaris, Chi-
 narum dominus Tzinzonius dictus, priores
 omneis crudelitate superaret, coiungere clan-
 culum China, & Regem crearunt, Hombin-
 quendam, virum illustrem, veterumq, Re-
 gum genere oriundum: Is, collectis grandi-
 bus copijs, viriliter Tartaros adortus, uni-
 uerso eos regno eiecit, amissis tamen multis
 vtrunque hominum millibus, cum Tartari
 intoleranda peruicacia, tyrannicum istud
 imperiũ tueri & stabilire conarentur. Duo-
 decim ex Hombis progenie Reges deducun-
 tur, e quibus, vndecim ducentis annis im-
 perarunt. Duodecimus hodie Rex est, Bono-
 gius nomine, fratris natu maioris morte (is
 enim equo excussus perijt) regnum adeptus.
 Annos natus esse dicitur viginti duos; cũq,
 notitia eius nulla dum habeatur, nihil ad-
 modum certi de ipso adferri potest, nisi quod
 rumor est, eum splendidissimè vestiri, a sub-
 iectis diligi, uxorem habere, filium, & su-
 perspitentem matrem. Hombis Regis poster-
 multum terrarum eripuerunt Tartaris, ab eo
 tempore, quo e China eos exturbarunt, neg-

aliter ab ipsis, quàm muro, de quo diximus, determinantur. Faxit pro sua clementia Deus Opt. Max. ut populi hi sacrosanctum ipsius cultum amplectantur, & quod Chinorum quodam oraculo contineri dicitur, eos, scilicet, à natione quadam procul ab illis disita, grandibus oculis, prolixis barbis, deuietum atq; in ditionem redactum iri (quibus utique notis, Christianos designari clarum est) veraci exitu comprobetur. Populareis tantis Regem suum honoribus colunt, ut in omnibus prouinciarum primarijs urbibus, in quibus non ipsemet Rex, sed proreges, & magistratus degunt, Regis effigies depicta, in tabula inaurata, & pretioso dependente aurei panni peristromate velata, conspiciatur: eam singulis diebus manè cum literati è nobilitate (qui Loitj vocantur) tum cetera officia omnia, uti fas est, venerantur, perinde ac si Rex coràm adesset: singulis praterea diebus numinum cultui sollemnibus seu festis (qui singulorum mensium interlunio celebrantur) tabula hæc reiecta, publico omnium conspectui exponuntur: Accurrunt oppidani, eum honorem

ima-

magini Principis habituri, quem ipsi, si ad-
 set, Principi, haberent, ut antè diximus.
 Rex, dominum orbis, & filium cœli, se de-
 nominat.

De Palatio & Aula Regis, &
 quòd nullus toto regno, præter v-
 num Regem à Chinis do-
 minus agnoscat.

CAP. II.

Chinarum reges in hunc usque diem,
 plerumq; aut Taibini aut Suntia, Re-
 gnam suam habuere. Vrbes hæ in Paghia &
 Tolanchia provincijs sitæ sunt, & ut sæpius
 ndicani, Scythis proxima, à quæis hostiliter
 lli frequenter dissensere, uti bello fortè ex-
 rto, tanq; in locis opportunioribus, q; è re ef-
 ènt, cõmodius omnia, & facilius admini-
 trarent, aut fortasè, q; horũ tractuũ aëris,
 regionisq; tẽperies, salubritate ceteros ante-
 ret, & frugũ èt, atq; reliquæ annonæ boni-
 tate superaret, ut ex vocabulo, Suntia, rectè
 colligitur: nam Suntia, ipsorũ lingua, vrbs
 cœlestis, est. Hæc tantæ est magnitudinis,
 ut ab una eius porta, directò, ad alterã usq;

spatio integri Diei, eques expeditus, pleno passu deueniat, præter suburbia, quæ & ipsa sunt amplissima. Alia permulta China recensent, de huius urbis amplitudine & opibus, tanto narrantium consensu, ut eorum expositiones nihil à vero alienum habere videantur. Non ciuibus tantum, sed etiam aulicis usque ad eò frequens est, ut, si necessitas cogat, ducenta armatorum millia in campum producere posse, dicatur, mediam partem equites. In urbis introitu, ad ortum, amplissimum superbissimumq; exsurgit palatium, in quo maiorem anni partem degit Rex: Sed præter hoc, alia duo palatia visuntur, unum in umbilico, alterum in alia urbis regione extructum, quorum prius, tam grande, tam amplum, tam & pulchritudine, & raritate, admirandis rebus est referunt, ut vel à properante, minus quatriduo prælustrari nequeat. Septem cingitur ingentibus muris, quorum singuli, tanto inuicem intervallo distant, ut vacua inter utrosque area militum decem millibus, (quæ cohors pratoria regis est) commodam stationem præbeat. Cænationes habet sexaginta nouem

pere, magnificentia, arte admirabiles in quibus multa spectantur mulieres, que nobilium puerorum & purpuratorum loco Regi ministrant) alias præterea quatuor, splendore & structura incomparabili, audiendis Regum & Principum exterorum lectionibus destinatas, aut Chinaram proceribus, si Rex fortè ordinum Regni conuenum agat, quod tamè perrarò fieri solet; vix unquam enim extra palatium conspicitur, imò ne à domesticis quidem, nisi interdum per vitreum aliquod speculari. Prima quatuor cœnationum, è metallo insignibus sculpturis elaborato, exstructa; secunda, lacunaribus cœlatis, tornos factis, pavimento argenteis laminis strato, ingentis præcij, videnda; tertia è puro puro auro, eximij operis encrustici, exadificata est: quarta magnificentia inestimabili ceteras omnes superat: euidentis potentia opulentiaq; magni huius Monarchæ argumentum: idèoque thesaurus Regis appellatur. In ea preciosissima regalis sella eburnea cernitur, aliq; complura ornamenta præstantissima. Tota cœnatio è pyropis constructa est, alijsq; gemmis adèd

nobilibus, ut obscurissima etiam nocte uniuersa colluceat atque resplendeat, perinde ac si accensis facibus illustraretur. Muri itidem e varij generis magnarumque virium preciosissimis lapidibus, insigni artificio structi atque elaborati sunt: ut rem omnem in pauca conferam, tanta est huius aedificii dignitas, ut superbius aut magnificentius uniuersa China nullum suspiciat, cum, quicquid toto regno splendidum, quicquid ornatum reperiri potest, eò collatum atque congestum esse videatur. Dixi autem, cœnationes has, audiendis legationibus esse destinatas: Aut in prima igitur audiuntur, aut in secunda, aut in magnificentioribus, pro regum vel populorum legatos mittentium conditione, ita, ut tenuioris alicuius Principis oratoribus prima, mediocris, secunda, aliisque deinceps alia, excipiendis tribuantur: In hoc palatio Rex, omnibus, quaecumque vlla cuiusquam sagacitate his in terris victui humano, cultuique seruitentia, excogitari possunt, tam ad voluptatē, quam ad necessitatē, unā cum Regina cōiuge instructissimus, commoratur, rarissimeque aut nunquam potius eo egreditur, quod fieri aiunt

antiqua quadam, atque à maioribus per manus quasi tradita consuetudine, quæ non minus religiosè, atque legitima in regno successio, obseruetur, non solum, ut auctoritas Regibus dignitasque sua constet, sed etiam quia metuunt, ne proditione aliqua, aut conspiratione in vitæ veniant discrimen, uti sæpius factum est, & hæc quibusdam regibus causa fuit, cur toto imperii tempore in publico nunquam conspicerentur, præterquam eo die, quo, suscepto diadematè, inaugurati sunt, & eo, quo solenne à gentibus suæ potestati subiectis, iusurandum exegerunt. Quævis autem ita, ut dixi, inclusæ delitescant, perpetuò tamen decem millia prætorianorum pro salute Regis excubant, regium corpus atq; palatium, noctu & interdum custodiunt, præter ingentem numerum eorum, qui canædia, scalas, porticus, aliq; aula loca passim occupant. Sunt præterea illic multa pomifera viridaria, septa, nemoraq; venationi multiplicium omnium generis ferarum dicata, ingentia viuaria, piscibus plenissima. Quid multis? si quid usquam delectationis, aut amœnissimæ huiusmodi possessiones, aut copiosissimæ piscinæ adferunt,

id verò hic omnibus numeris absolutissimè
 reperiri, affirmare ausim. Vniuerso in re-
 gno, nullus vsquam locorum, qui territori-
 um aliquod, aut ditionem possideat, domi-
 nus agnoscitur: patriam tantum heredita-
 tem quisque adit, & mobilium rerum do-
 minium habet, & si quid præterea à rege in-
 terdum præmij & remunerationis ergò, be-
 nè de Republica meriti, vt prouinciarum
 Rectores, aut alij, alia de causa dono accipi-
 unt, eo fruuntur: omne tamen id à morte
 donatarij ad Principem redit (vt Turcis
 etiam mos est) qui, si libeat, reddit defuncti
 liberis, clementia potius, quàm iure. Sed hæc
 eò magis fieri videntur, vt confusiones o-
 mnes, quantum fieri potest, tollantur, &
 peruersis multorum moribus, & consilijs,
 quæ à potentioribus fortè ditioribusq; regu-
 gulis iniri atque agitari possent, obuiam ea-
 tur, quàm auaritia, aut alia ratione. Qui
 munera publica gerunt, siue Proreges, siue
 præsides, siue militum duces, siue cuiuscun-
 que conditionis sint, ea à Rege, stipendia ac-
 ciipiunt, quibus, officio functi, facilius dite-
 scant, quàm depauperentur. Rex, præter se-
 ipsum,

ipsum, nullum alium, vniuerso in Regno, dominum tolerat, ne quis scilicet aduersus sese tumultus aut seditio excitetur, quemadmodum plerisque superiorum Regum accidisse, priori capite meminimus.

**De numero beneficiariorū,
clientiū, aut tributariorum, Regiæq;
ditioni subiectorum, in singulis
quindecim prouincijs.**

CAP. III.

C*um hucusq; tam de harum terrarum amplitudine, quàm de innumerabili incolarum multitudine, complura tradiderimus, iam eò credibilia erunt, quæ de tributariorum singulis in prouincijs numero, adferemus, è codicibus rationarijs cōmentarijsq; Regijs, è quorum formula, quæ stores erary, tributa exigunt, excerpta, non adnumeratis etiam immunibus, quorum ingens multitudo, vt sunt, Loity, qui vocantur, omnes: ministeria magistratuum, sanè quàm plurima, terrestres denique & nautalis exercitus vniuersus.*

In Paghia prouincia, tributariorum Regis numerantur, vicies septies centena quatuor millia hominum.

In Cantone, tricies sexies centena millia.

In Fochiene, vicies quater centena, septē millia.

In Olamia, vicies bis centena, quadraginta quatuor millia.

In Sinsaia: tricies ter centena, octoginta millia.

In Sisuamia, vicies centena, quinquaginta millia.

In Tolanchia, sede regis, & prouinciarum maxima, sexagies centena nonaginta millia.

In Cansaia, tricies quinquies centena, quinque millia.

In Ochiamia, tricies octies centena millia.

In Auchicone, vicies octies cētena millia.

In Honane, duodecies centena millia.

In Sciantone, vndeuigesies centena, quadraginta quatuor millia.

In Chichiene, vicies centena, triginta quatuor millia.

In Chiecheama, vicies bis centena, quadraginta quatuor millia.

In

In Susuania, Prouinciarum minima, decies sexies centena, septuaginta duo millia.

Ex hac enumeratione ingentem utique tributariorum esse numerum, satis apparet, & quod multis historiae nostrae locis, de regionum harum magnitudine predicatur, verum efficitur. Ut igitur China, omnium totius orbis, quorum memoria exstat, regnorum, amplissimum est, ita faxit clementissimus Deus, uti sacrosancto ipsius cultus lumine illustrata, è Cacodemonis tyrannide eripiatur.

De vectigalibus, quæ ad dignitatis aulæque auctoritatem tuendam Regi penduntur.

CAP. IV.

Quantumuis regnum hoc ad eum amplum, ad eum opulentum sit: onera tamen tributorum, vectigaliumque, leuiora, & tolerabiliora longè sunt, quàm usquã alibi locorũ, siue apud Christianos, siue Turcos, siue cuiuscunq; nominis gentem, nobis cognitam.

Ma-

Maximum, quod pendunt, tributum est, quod à singulis patribus familiâs duo Maësi (duo Hispanici nummi Reales, vel nostrates quatuor bacij) singulis annis exiguntur: qua pensitatione, quicquid opum superest, siue hereditate, siue alias adquisitarum, immune totum possident & quocumque lubet modo administrât, posterisq̄, nemine quidquam interpellante, relinquunt. At, licet onera usque adeò sint tenuia; Loitij, quorû ingens numerus, Magistratus, eorum ministri, belli duces, omnesq̄ militum copiarum immunes sint: nihilominus tamen is Regni status, ea frequentia est, ut, quod tributorum in sumptus Regiæ aule, siue Palatinos, insumitur, quod vectigaliorum è mercimonijs, portorijs, alijsq̄ censibus in fiscum redigitur, eâ efficiat summâ, quæ è Regij Scriniij rationarij exscripta hic adnotabitur. Supra militum stipendia, impensam in præsidia urbium, limitumq̄, in structuram item atque conseruationem mœnium, factam, impendia etiam, terra mariq̄, instructissimam in classem & exercitum effusa, supra denique, magistratuem, cuiuscunque gene-

generis, & publicorum ministeriorum salaria, quæ omnia de enumeratione nostra nihil detrahunt, Auri obryzi, septendecim aut eò plus, ad viginti vsq; duo siliquarum pondò, annuo reditu in xerarium rediguntur, ut cum vulgo loquar, Taës (quorum unus decem nummos reales, siue viginti bacios nostrates, aut viginti quatuor Maravedinos Castellanos efficit) bis & quadragies centena, quinquaginta sex millia; argenti excocti, tricies semel centena, quinquaginta millia, ducenti nouendecim, addita pensitatione exacta è margaritis, quæ magno quidem numero, sed rotunditate parum conspicua, apud Chinas reperiuntur, & eorum, quos dixi, numorum, efficiunt vicies sexies centena triginta millia: vectigal verò gemmarum, quæ pluribus locis toto regno effodiuntur, quater decies centena, septuaginta millia: Moschi & succini orientalis, seu ambra, decies centena, triginta quinque millia; Vasorum, quæ Porcellana vocantur, nonaginta millia: multos insuper patrimonii sui fundos, popularibus Rex elocet, tenui frugum imposita pensione. Quorum.

rum reddituum numerus est, qui sequitur: Oryzæ cōmunis, quatum China, tum finitimarum gentium plaræq; viuunt, Regi penduntur, Hanegarum (ut vocant) centena sexaginta millia, & triginta due: hordei, ducenties, nonagies ter centena, nonaginta vnum millia, octingente nonaginta due: tritici (quod ab Hispanico nihil differt) trecenties tricies, semel centena viginti millia, ducenta: salis (quod è salinis regijs insigniter vberibus, prouenit) ducenties quinquagies ter centena, quadraginta millia, quadringenta: frumenti Indici (quod Maitzum dicitur) ducenties bis centena, quinquaginta millia: milij, ducenties quādragies centena millia: Panici, centies quādragies bis centena millia, aliorum cuiuscunq; generis leguminum & frugum, quadringenties bis centena millia. Annuatim præterea censibus regijs adscribuntur, telarum serici, ducenta, nonaginta quinque millia, quarum singule in longitudine Varas habent quatuordecim, siue vlnas circiter nouem: serici inelaborati pondò quinquies centena quadragena millia: gossypij conglobati, trecenta millia:

millia: tapetum varijs coloribus intextorū,
 octies centena millia, quadringenta: tela-
 rum è serico inelaborato, quæ Chimante illic
 vocantur (quarum qualibet est pondo du-
 centarum vnciarum, siue dimidiata arro-
 ba) trecenta millia sexcenta octoginta: stra-
 gulorum xylinorum (vlnis circiter nouem
 in singula computatis) sexcenta sexaginta
 octo millia, octingenta sexaginta: reliqua
 tele gossypina, quæ Chimante dicitur, tre-
 centa quatuor millia, sexcenta quadra-
 ginta sex. Hi omnes reditus in palatij
 aulaq, regia apparatus sumptusque con-
 uertuntur, qui magnificentissimi atque
 maximi sunt: adèò vt China, qui in Phi-
 lippinas insulas veniunt, aliud penè ni-
 hil, quàm illos, in ore habeant: & sanè
 dictis ita inter se consentiunt, vt fides illis
 deneganda minimè videatur.

Arroba
 pōdus est
 librarū vi-
 ginti quin-
 que, attri-
 butis cuius
 libet li-
 bræ, vncijs
 sedecim.

De copijs, tam peditū, quàm
 equitum in singulis prouincijs.

CAPVT V.

QVæadmodū magnò hic Monarcha, ingē-
 ti cū seueritate & cura in id incūbit, vt
 sum-

*summa cum aequitatis & iustitiae obseruan-
 tia, per vniuersum regnum singulis ius red-
 datur: ita, & multò etiam magis rei bellicae
 pquam studiosus est, si fortè à vicinis Prin-
 cipibus, aut vndecunque aliàs, subita vis
 ingruat, à Tartaris praesertim, antiquis ho-
 stibus, quibus tamen nostro tempore adeò
 formidabilis est, vt amicitiam ipsius magni
 faciant, certaq; etiam conditione eum pro
 domino agnoscant, licet nullum longo iam
 tempore, quod in ore hominum atque in ser-
 mone sit, bellum cum illis gesserit: sed, nihilo-
 minus in omnem euentum & occasionem
 paratus semper & armatus est, perinde, ac
 si complures potentissimosq; hostes metuere
 aut oppugnare cogeret, vt expositio appa-
 ratuum, copiarumq; militarium postea do-
 cebit. Singulis in prouinciis praesidem, &
 concilium militare, Ducem exercitus, ali-
 osq; minores bello praefectos Rex habet, pe-
 nes quos populum ad arma conuocandi, &
 cogendarum terra mariq; copiarum, qua-
 cunque opus fuerit, potestas est. Cuiusque
 urbis custodie, duces certi, cum militum
 copiis, praepositi sunt: qui noctu & interdium
 mili-*

piam, maxima apud ipsum fidei: crastino
 haud aperiuntur, nisi explorato sigillo, certò
 prius constiterit, immutatum id esse, atque
 illasum: si cui tempestivius fortè iter incide-
 rit, is eam ob rem, antecedenti vespere, in
 suburbio pernoctat, cum ante exortum so-
 lem portæ minimè pateant. Arces aliæque
 muritionum genera nulla habent, sed agge-
 res tantum ingentes, & muros, quos per no-
 ctem militari custodia servant, vigilibus
 ad ternas quasque horas, inuicem mutatis,
 ut & apud nos fieri solet: ipsi porrò magi-
 stratus identidem vigilias circumueunt, eas-
 que uti & aggeres, intus & extrà, magna
 militum turba comitante, diligenter perlu-
 strant. Exercituum duces ex ea quisque, ut
 plurimum, regione oriundus est, cui custo-
 dienda est præfectus, quòd amor patriæ, vel
 ad vitam pro ea effundendam, incitaturus
 esse ipsum videatur. Nemini ullo cum telo,
 aut armorum quocunque genere esse licet,
 ne domi quidem, aut terra vel nauigio iter
 facienti, præterquam militibus, qui à rege stipen-
 dia accipiunt. Præter hæc prouinciarum sin-
 gularum præsidia, ingens equitum & pedi-

rum numerus, aut Taibini aut Suntia (in
 queis legitima Principis sedes) finitimisq;
 in urbibus, à rege alitur, ut quemcunq; ad
 casum, si opus sit, adiri prestos, esse possint.
 Militum duo genera sunt, vnum (CVM
 Chinarum lingua appellatum) eorum, qui
 ex urbe aut regione, quam tuentur, origi-
 nem ducunt: illi iure hereditario sibi inui-
 cem in eo munere succedunt: si hæres nul-
 lus sit, à rege alius sufficitur: Quisq; horum
 nomen suum, pinna muri, cui contra hostes
 patria defendendo est prepositus, inscribere
 cogitur. Alterum genus est, extraneorum
 (PON ab indigenis vocitatum) hi excubi-
 as, aliq; solita bello munia obeunt, atq; an-
 nuatim aut menstruatim mutantur: mili-
 tatum eunt, quoties id ab ipsis opere exigi-
 tur: singulis mille, Chiliarchus, centum,
 Hecatontarchus seu Centurio, cum suo quis-
 que vexillifero, presunt, qui imperatori pa-
 rent. E signis itaq; Eductoribus, quàm grã-
 dis exercitus sit, collectu facile est. Cuius
 horum maiorum minorumq; ducum, suum ppè
 mœnia domicilium, sua defendendi muri
 pars, nominatim est assignata, ubi ad finem

usque belli ille permanet. Singulis mensibus
 semel, etiam pacis tempore, duces militem in
 campum educunt, ad tympanorum pulsum,
 ordines seruare, gradu militari decurrere,
 remissius incedere, hostem incurfare, ceden-
 do ludificari, varij generis arma, sclopeta,
 lanceas, parmas, bipènes, clauas, enses quos-
 dam, forma dimidiata luna incuruos, ficas,
 pugiones, tractare docent. Equites hastis ut-
 untur, ephippio dependentibus, interdum
 duobus simul gladijs pugnant, solerter ad-
 modum atque animosè; cum impressionem
 in hostes faciunt, multos circum se habent
 ministros pedites benè armatos, qui quan-
 tum possunt, diligenter suam stationem tue-
 ri conantur. Tam equites quàm pedites, bel-
 licarum artium perquàm periti, quamuis
 hostem alacriter inuadant, aut irruentem
 sustineant, varijs tamen insuper stratage-
 matibus, machinisq; igniuomis, cum terre-
 stribus, tum naualibus in pralijs, sclopijs itè,
 breuibus & amplis, quos globulis denticu-
 latis multoq; puluere onerant, insigni sape
 clade hostes afficiunt. Equitum etiam, qui-
 dam sagittarij sunt, quidam, laceis, &
 duo-

duobus simul ensibus decertant, quidam
 sclopettarij sunt. Alio frani genere equos
 non regunt, quàm filo quodam ferreo, ori
 inserto, sed incommodè admodum. Quan-
 do equos sistere volunt, alterum retinacu-
 lum retrò attrahunt, voce adhortantur,
 anteriores pedes cadunt, atque adeò neque
 sella, neque equi magni sunt precii, neque
 gens rei equestris admodum est perita. In-
 gètem præterea multarum nauium classem,
 suis cum ducibus & præfectis Rex habet.
 Tàm terrestribus quàm naualibus copiis o-
 pima à Rege stipendia præbentur, qui ante
 alios eximium bellicæ virtutis specimen edi-
 derint, maximo in honore habiti, occasione
 data, magnificis præmiis afficiuntur. Capti-
 ui neque occiduntur, neq; aliud quidquam
 redèptionis nomine ab ipsis exigitur, quàm
 quod alicubi, ad fines Regni, procul à patria
 disitos, militare coguntur, iisdem acceptis
 stipendiis, quæ cæteris militibus à rege nù-
 merantur. Vestibus etiam à cæteris Chinis
 nihil differunt, vno excepto, quo à reliquis
 internoſcuntur, pileo rubro: eo vnà cum a-
 liis, qui ob facinus aliquod tuendis finibus

imponuntur, capita operiunt, atque in facinorosos sanè frequens hæc animaduersio est: unde hæc sententiæ pronunciandæ formula: fontem ad rubrum pileum, aut galerum, condemnatum esse.

De militaribus equitum & peditum copiis, in singulis prouincijs Regni Chinarum.

CAP. VI.

C*Um priori capite (in quo generatim de Regno Chinarum sum loquutus) ostēderim, quanta sollicitudine, utroque tempore, belli & pacis, Chinæ ciuitatem suam tueantur, & quomodo rem militarem administrant: nunc iam speciatim singularum prouinciarum copię militares enumeranda sunt: Vnde amplitudo regni, satis, opinor, intelligetur. Quelibet primaria vrbs, senatum habet militarem, cum præside, delectos è viris, in Castris atq; inter bellicos tumultus educatis, & quorum virtus militiæ cognita; his tuendæ prouinciæ cura incumbit: Ductores militum appellantur, sub*
se

se prefectos habent complureis, alijsq; omnibus, ad bellita munia ritè obeunda necessarius, sunt perinstructi, & quocumque res postularit, sine mora abeunt. Questores Regij, vectigaliumq; prefecti in mandatis habet, ut illis, quicquid postularint absq; tergiversatione aut procrastinatione vlla, statim supeditent. Numerus militũ in singulis provincijs, tũ cum P. Martinus Herrada, eiusq; comites, anno virginæ partus M.D. LXXV. in China essent, quæ tũ temporis, pace undiq; à finitimis parta, nullis exagitabatur bellis, hic fuit.

In Paghia prouincia, legitima sede Regis, erant; peditũ, vicies semel centena, quinquaginta millia: equitum, quadraginta millia.

In Cantone; peditum, centum & viginti millia, equitum, quadraginta millia.

In Fochiene; peditum, quinquaginta octo millia nongenti: equitum, viginti duo millia, quadringenti.

In Olamia; peditũ, sexaginta sex millia: equitum, viginti quinq; millia, quingenti.

In Sinsaiæ; peditũ, octoginta millia: trecẽti, eqtes ppauci, aut nulli potius, qa regio est aspera & montosa.

In Ochiamia; peditum, centum & viginti millia, sexcenti; equites nulli, eandem, quam prius dixi, ob caussam.

In Sisuamia; peditum, octoginta sex millia; equitum, triginta quatuor millia, quingenti.

In Tolanchia, Tartaris finitima, quibus China nihil fidunt, ut diximus; peditum, vices octies centena octo millia: equitum ducenta nonaginta millia. Hi omnium totius regni equitū sunt bellicosissimi & praestantissimi, & in ipsis adeo castris atque militia nati & educati, superioribusq; temporibus, saepè cum Tartaris conflixerunt, & manus conseruere.

In Cansaiia; peditum, quinquaginta millia: equitum, viginti millia, ducenti, quinquaginta.

In Auchicone (in qua ii, quos modò nominavi, religiosi institutis dicati viri suère) peditum, octoginta sex millia, equitum, quadraginta octo millia.

In Honane; peditum, quadraginta quatuor millia: equitum, quatuordecim millia, quingenti.

In Sciantone; peditum, quinquaginta duo millia; equitum, octodecim millia, non-genti.

In Chichiene; peditum, quadraginta octo millia, sexcenti: equitum, quindecim millia, trecenti.

In Chichicama; peditum, triginta quatuor millia: equitum, tredecim millia.

In Susuana, prouinciarum minima; peditum, quadraginta millia: equitum, sex millia.

Cuilibet prouinciae suae hic, quem recitauimus, è vetere Regni formula, militum numerus praefinitus est: quod factum neuiquam est difficile, cum regia stipendia certa sint, atque ad diem numerentur: & quisque militum in patria, penatibusq; suis degat: bonis etiam rebusq; suis omnibus, ut libuerit, utatur; fruatur, et si interdum ipsi eò abeundum sit, quò dux, necessitasq; ire iusserint. Summa itaque militum, in omnibus prouincijs, quarum singula ob magnitudinem, Regna merito dicerentur, ex hoc calculo conficit: peditum; quinquagies octies centena, quadraginta sex millia, quingen-

tos: equitum; nouies centena, quadraginta octo millia, trecentos, quinquaginta. Equi plerunq; exigui, sed laborum tolerātes sunt. *Viuent tamen interius, atq; in mediterraneis regni, maiores, melioresq; reperiri. Non dico hic, quomodo benignissimo numinis auxilio, tanta gentis huius potentia immi-
nui aut euertere posset, quod certè absq; ingenti labore, atque singulari industria fieri nequeat: neque enim ad historiam nostram hoc. & ego ea de re, cum eo, cum quo debuis, accuratè satis egi.*

De lege seu statuto Chinarū,
quo, extra Regni sui fines bellum ge-
rere, ex eo aliò se conferre, & externos,
absque cōsensu Regis in id admit-
tere prohibentur.

CAPVT VII.

Quamuis è multis constitutionibus & consuetudinibus Chinarum, insignis eorum ingenij, iudicijq; dexteritas & solertia, atque præclara regendi status publici

ratio, satis animaduertatur, id tamen mea opinione, magis etiam ex eo confirmabitur, quod hoc capite referam: in quo sanè Græcis, Carthaginensibus, Romanis denique ipsis, tametsi recenti & vetusta literarum memoria tantoperè commendatis, longè anteferendi videntur. Nam ij, quos nominavi, populi, patriæ, suarumq; ciuitatum cura seposita, alienis imperijs, dum inhiarent, sua ipsi amiserunt. Chinæ verò aliorum periculo facti sapientes, experientia docente agnoscebant, si è patrio regno peregrinas ditioni suæ subiecturi gentes, discederent, nō ingenti solum hominum multitudine, opibusq; infinitis, sibi ad eam rem opus fore, sed etiam sine ingenti suo labore, summaq; sollicitudine, quos potestati suæ subiecissent populos, in officio minimè retentum iri, perpetuò, insuper, occupata amittendi, cruciante metu: Præterea dum ipsi foris aliena appetendo, sumptus factos refarcire conarentur: interim domi Scythiis, aut aliis finitimis Regibus, prædæ se futuros. In animum etiam inducebant; sese regnum possidere, quibusuis aliis totius orbis regio-

regionibus præstantius, non ob immensas modò diuitias (quòd auro, argento, margaritis, gēmis insigniter adfluat) sed cum primis etiam ob summam fertilitatem; inde effici, ut, cum aliæ gentes multis in rebus ipsorum ope atque opibus indigeant, sibi tamen earum auxilijs aut copijs, nullam ad rem sit usus, quod omnibus ad victum cultumq; necessarijs, ipsimet, supra, quàm dici possit, abundant. Conuentu itaque indicto, & conuocatis omnibus, qui provincijs pro Rege præsidebant, alijsq; regni primatibus, deliberarunt, quo nam pacto huic malo cōmodissimè obuiam irent. Multis autem ultrò citroq; magna cum sagacitate & prudentia, agitatjs consilijs, auditjsq; omnium & singulorum sententijs, repperunt è Republica maximè futurū, uti exterarum, quas occupassent, regionum imperium planè abdicarēt, suosq; extra fines bellum post-hac nullum gererent, è quo utiq; in certa lucri & dubia spe, certius sæpè damnum proueniret. Quamobrem communi tum consensu decreuerunt: orandum Regem, copias, quas in præsidijs hinc inde apud exteras gen-

gentes bello subactas alebat, domum omneis atque ad se reuocaret, si quidem ei, sua, communium rerum, totiusq; populi salus, opes, securitas, tranquillitas, cordi essent. Rex auditis ciuium suorum postulatis, cum, re considerata, aqua ea, & prudentia plena iudicaret, ad sensus est, & continuo, graui constituta pœna, beneficiarijs, caterisq; subiectis imperio suo omnibus, quicunq; in peregrinis nationibus belligerabant, edixit, ut certum intra definitumq; tempus, omnis huiusmodi bellis, in patriam redirent. Iis etiam, qui peregrinis gentibus bello captis, suo nomine cum potestate præerant, ea planè abdicata, inde euestigio discederent, imperauit, exceptis solis ijs, qui spontè & uoluntario pro domino ipsum agnoscere, & sacramento teneri uellent, quod Lecchy, alijq; quidam populi factitarunt: postea legem tulit, in hunc usq; diem inuiolatam, ne quis ullum inceptaret bellum, ne quocunq; alio è regni finibus abiret, nisi aut ab ipso, aut à consiliarijs abeundi ueniam obtinuisset; imò, qui intra ipsius Chinarum principij limites, ex una prouincia in alteram iter face-

facere, aut mercaturis faciendis rem quæ-
re uellent, ij, uadibus datis, aut alias idoneè
cauerent, intra certum tempus sese domum
redituros, qui secus faxit, natali solo, com-
munisq; patriæ libertate & priuilegiis o-
mnibus priuaretur: deniq; ne quis, nisi aut
ipse met, aut magistratus, portibus, limiti-
busq; regionum præpositi, disertè id permi-
sissent, peregrinum quenquam in regnum
admitteret, sanxit. Quamobrem cùm con-
stitutiones hæc tam arctè hæctenus atque di-
ligenter fuerint obseruata: nulla certior ple-
niorq; hæarum terrarum peruestigatio insti-
tuit potuit, usque ad paucos abhinc annos.
Et his quidem, quæ iam diximus, eò facilius
fides adhiberi posse uidetur, quoniam in hi-
storiarum apud ipsos monumentis, potissi-
mum in antiquis eorum itinerariis seu na-
uigationum ueterum tabulis expressè repe-
ritur: Chinas nauigationib. suis clasibusq;
perlustrasse, ditioni suæ subiecisse, atq; posse-
disse uniuersum, inde ab regni sui limiti-
bus, terrarum tractum, ad extremos usque
Indorum terminos, usq; dum, eo, de quo di-
ximus, gentis placito, omni in exteros domi-
natione

natione vltro abdicata, domum sunt reuer-
si. In Philippinis enim Insulis, quò Hispano-
rum colonia nuper est deducta, multa su-
per sunt de Chinis indicia atque monumen-
ta, & in tractu Coromandelensi, qua is vno
latere, mare versus, Narsinga Regni, propè
Bengalam fines attingit, locus est, Castrum
Chinarum appellatus. Id enim ipsos extru-
xisse opinio est. Simile eorum mnemosynon
in Regno Calechutiensi exstare dicitur:
multas etenim ibi arbores, & plantas na-
sci aiunt, quas à Chinis illuc delatas atque
seminatas esse, cum earum regionum do-
minatam tenerent, incolae referunt. Ne-
que permulta etiam desunt argumenta,
quae Chinas eadem formè atate, Malaca,
Siana, Chiapae, & finitimarum regio-
num, Iaponis quoque dominos fuisse atte-
stentur, praesertim, cum Iaponii, moribus
ritibusq;, cum Chinis penè conueniant, &
quasdam etiam obseruent leges, quarum Chi-
nis usus est. Sed tamen tam arctè decre-
tum hoc custodiri non solet, quin portu-
um stationibus praefecti, largitionibus &
donis corrupti mercatoribus interdum
clan-

clanculum permittant, vti è regno abeant, atque apud exteros & in vicinis insulis negotientur. Quamobrem multæ quotannis naues, preciosissimis onusta mercibus, in Philippinas insulas appellant, & iam in Hispanias etiam aliq̃ ad emporia, ingentis lucri faciendi spe, penetrant, cum antehac per illos, nemini è regno discedere liceret, nisi qui prædijs prædibusq̃ cauisset, intra anni spacium sese reuersurum. Eodem modo, pariq̃ solertia, peregrinis etiam negotiandi causa eas terras ingredi permittitur, tamen si limenarcha diligenter prius inquirunt, quibus è locis eò venerint, veniamq̃ hæctenus eis dent, vt ne in vrbibus hinc inde obambulèt, ne secretiora ipsorum curiosè scrutentur. Exemplar permissionis huius gypsate tabula inscribunt, quam negotiatores de nauigij prora adpendunt, ne vbi stationi successerint, à militari custodia tormentis oppressi demergantur, sed liberè ingredienti, negocia exercean, vectigali tamen, & portorio, quod Regi debetur, exsoluto. Quolibet in portu, aduentantibus nauibus, scriba à præfecto designatus, præstò est.

is diem horamq; aduentus earum adnotat,
 ut & incole & exteri onustis denuò navi-
 bus ad discessum se expediant, eo, quo in por-
 tum venerunt, ordine, qui modus, arcta
 adeò obseruatione custoditur, uti, licet in-
 terdum maiorum minorumq; nauium, ad
 duo millia vno in portu sint, omnes tamen,
 tanta cum celeritate, tantoq; silentio expe-
 diantur, ac si vnica tantum nauis adfuisset.
 Hoc prefectorum consensu, ijs, quas indica-
 ui, rationibus, impetrato, freti Lusitani, ex
 India Cantonem negociandi causâ, aliâq;
 Chinarû Regni loca hætenus petière, quod
 ex ipsis adeò Chinis cognitum est.

De senatu Regio, quemq; is
 obseruet morem, quo singu-
 lis mensibus, quicquid to-
 to Regno acciderit,
 cognoscat.

CAP. IIX.

R Ex in vrbe Taibino (in qua cum Au-
 la degit) senatum habet duodecim vi-
 L rúm;

rum: hi delecti sunt è toto regno, multisq^{ue} antea diuersis muneribus publicis functi. Et hæc quidem summa in Chinarum terris dignitas, summus honos est, quo quis afficiatur. Nulli enim ibi Reguli, nulli Duces, nulli Marchiones, nulli Comites, nulli denique cuiusquam territorij domini sunt, præter solum Regem, filiumq^{ue} eius Principem. Sed hi consilij regij senatores, & prouinciarum Proreges seu Propraesides, loco regulorum, membra quasi regni sunt, neq^{ue} quamdiu officijs suis præfuerint, minori habentur in dignatione atque autoritate, quàm apud alias gentes, ijs, quos recensui, titulis insignis. Viro ad regij senatoris dignitatem euehendo, non multiplex solum rerum experientia, sed etiam, Iuris, legumq^{ue} Regni, Philosophia, de natura, & de moribus, Astrologia, eius præsertim, quæ futuris euentibus inuestigandis occupata, Iudiciaria nuncupatur, exacta cognitio necessaria est, uti scilicet artis huius ope, futuros casus eò citius præuideat, & ad quæcunq^{ue} omnibus in prouincijs, euepta, quid è re videatur, in medium maturè cõsulat. Prouincia enim à Regy
 sena-

Senatus auctoritate omneis dependent. Duodecim viri isti, Curiam suam de more habent in atrio quodam Regij Palatij, magnifice ad id instructo. In eo tredecim sedilia sunt, sex aurea, totidem argentea, omnia opere, sumptuq; eximia: tertiumdecimum, & ipsum aureum, sed ceteris preciosius, quod fulgentibus gemmis undiquaque interpositis elaboratum sit; in medio ceterorum consistit, sub umbella, facta è tela magni precij, in qua regia insignia acupicta visuntur; ea sunt, angues quidam, ex aureis filis contexti. Sella huic senatus Præses insidet, nisi Rex ipse in Curiam venerit, qui si adsit (quod rarissimè tamen fit) tum præses primam, in ordine, ad regis dextram, auream sedem occupat; in ceteris tam aureis quàm argenteis, reliqui adseffores consident, temporis habita ratione, ita ut præsidi mortuo, qui prior ceteris inter consiliarios fuit adscitus, in præsidatu succedat, huius stationem is occupet, qui proximum antea ab eo subsellium tenuerat; isti succedit tertius, & sic deinceps. Tum verò eodem etiam modo, ad sinistram, argenteorum sedilium ordines

*in*nuicem mutantur, ita, ut eorum, qui argenteis sellis insident, Senator veterrimus, à laeva in dextram, transeat, relictoq; argento, aureum extremum subsellium teneat, ceteri itidem mutua sese successione excipiunt. Quoties senatorum quis moritur, succedit ei, qui viuo pximè adfederat, & sedili defuncti, nihil pramonitis neq; Rege, neq; præside, insidet. Demum extremã in sedem vacuam is locatur, qui præsidis & adfessorum votis senator creatus fuerit; magnaq; honestatis & integritatis cura, is deligitur, quem omnium suffragiis tantum ad honorem aptissimum, eor; dignissimum esse constiterit. Si designatus senator provinciarum alicui cum imperio præest, ideoq; absens accersitur, si in vrbe est, ad regem adducitur, Rex de hac sublectione certior factus, recens creatum, uti libuerit, aut adprobat, aut honore indignum pronunciat, quod tamen nunquam penè fieri solet. Tum verò ille recens designatus senator sollenni carimonia, in manum Regiam iurat, quemadmodum mores ipsorum habent; ius & iustitiam, ex legum, constitutionum, atque statutorum Regni

Regni præscripto, summo studio sartam te-
 tam se custoditurum, cum suum cuique tri-
 uendo, tum Proregibus seu Reſtoribus pro-
 uinciarum, caterisq; magistratibus nomi-
 andis: neq; vlla in re priuati amoris diuue
 rationem habiturum, neque per se, neque
 per alios, largitiones vllas aut dona capta-
 urum, aliaq; huiusmodi: in super, nunquam
 vlli contra Regem inuito consilio aut conspi-
 rationi, aures præbiturum, quocunq; mo-
 do tale quid resciscat, cõtinuò ad regem aut
 senatum omne relaturum, salutem Reipub.
 incolumitatem Principis modis viribusq;
 omnibus curaturum esse. Præstito iureiu-
 rando, in curiam adductus in sedili vacuo,
 ad leuam, magna cum sollennitate colloca-
 tur. Inde per dies aliquot festa letitiæ spe-
 ctacula, tam à consiliariis, quàm à ciuibus
 & aulicis tota vrbe eduntur, tabernæ mer-
 atorum atque opificum, omisſis negotiis, o-
 perisq; omnibus clauduntur. Si res aliqua
 incidit, de qua cum Rege agendum sit, ne-
 mo id facit, nisi solus Curia præses, aut si is
 morbo impediatur, è collegio senatorum an-
 tiquissimus, qui proximus à Præsede subſel-

lio aureo insederit. Ad Regem verba facturus, maximam partem, in genua submissus eum alloquitur, oculos, interim ad terram defixos, nequaquam attollit, quamuis ultra duas sæpè horas negotium protrahatur. Proreges, Rectoresq; prouinciarũ, ceteraq; minora officia, militũ itẽ ductores, iisdem moribus regem adfantur, senatus singulis menses resciscit, quicquid vniuerso in regno maioris momenti acciderit: imò de omnibus potius, quacung; contigerint, certior fit. Nã, qui prouincijs præfunt, id expressè in mandatis habent, ut menstruatim de sua quisq; prouincia negotijs, sigillatim continuò quacung; opus fuerint, ad senatum referat, siue ad bella, quid, siue ad publicũ regni & prouincia statum, siue ad vectigalia regia, siue quocung; tandẽ pertineat: quibus præceptis vsq; ad eò diligenter & sollicitè omneis parent, ut, quantumuis prouinciarum aliqua ab aula ad quingenta milliaria distet, præstituto tamen tẽpore nuncij per dispositos celeres equos, ad conditum eò aduolent; quiq; primi venerint, ceteros ad postremum vsq; expectat, ut vno scilicet, eodemq; tempore,
 lite.

*literas & mandata expediant, quāuis, qui
 longissimè ab aula distant, operam dent, ne
 quidquam ijs, qui propius ab ea absunt, con-
 cedant, sed tam diu nunc hos, nunc illos ve-
 redarios ocysimè dimittunt, donec tandem
 alteri in alteros incidant. Eadem apud illos
 veredorum ratio est, quæ apud Italos & Hi-
 spanos, quoq̄, citius aduentantes presenti-
 antur, cornua inflant, & tintinnabula pe-
 ctoribus equorum adpendunt, ut veredorū
 præfecti, equos in tempore frenent, & nau-
 ta, si flumine (ut sæpè fit) iter faciendum sit,
 paratas ad manum naues habeant. Nunciis
 in senatu auditis, Curia præses summam o-
 mniū, de quibus senatus certior factus est,
 ad regem sigillatim refert; Rex, unà cum se-
 natu, exinde, quod è re videtur, decernit. Si
 magistratum quempiam, ad explorandam
 eam, de qua in senatu actum est, rem, able-
 gare necesse fuerit, is continuo nominatus,
 dimittitur: legatus in cuncta sedulo inqui-
 rit, idq̄, tam secretò, ut ne urbis quidem,
 nedum regionis eius, in qua hæc actitantur,
 incole, quidquam sentiant.*

Sed cum de his sequenti capite plura dicturus sim, hoc tantum paucis addam: Regem solum, maiestatis & dignitatis sua, omniumq; ad eorum velle arbitrum esse, atque monarcham summum: ita, ut quamuis tanta Regni amplitudo, tot sint, quot recensui, prouincia & vrbes, nemini tamen magistratum capitali poena quemquam afficere liceat, absque Regis & Curia consensu, praeterquam belli tempore, quo, quod forte periculum in mora esset, exercitus duci, aut fiduciarium operam obtinenti, contumaces milites capite aut suspendio punire permisum est, etiam nesciente rege, conscio tamen Regio quaestore, aut equitum magistro, qui duo, permagna sunt autoritatis, ad eum, ut illis inter se dissidentibus, lata in hominem supplicij ultimi sententia executioni mandari nequeat.

De officijs Palatinis, Rectoribus Prouinciarum, & modo gubernationis Reipublicae.

CAP. IX.

*S*uprà diximus, Paghiam & Tolanchi-
 am prouincias, pro summo magistratu,
 alium neminem, quàm senatum agnoscere.
 Ab eo ceteri minores earum regionum ma-
 gistratus creantur. Ceterarum tredecim
 prouinciarum, singulis cum imperio præest
 quidam, Insuanto, Chinarum lingua dictus
 (Propræsides vocare possis) secundus à Pro-
 rege, is metropolin prouincia (unde regioni
 plerumque nomen est) incolit. Atque sanè
 etsi omnia Regni officia, omnes Iuri dicundo
 prepositi, cuiuscunque conditionis sint, in
 genere Loityj vocantur, peculiare tamen in-
 super ab eo quisque, quod gerit, publico mu-
 nere, nomen habet: neque ineptè facturus
 videor, si huiusmodi nomina hoc loco reci-
 tem. Prorex cuiuslibet prouincia à rege con-
 stitutus, primarium & summum inter Pa-
 latina officia locum obtinet. Is Comon ab
 ipsis nūcupatur. Secundus ab eo est Insuan-
 to seu Proprases, Proregi authoritate prope-
 modum par. Intutuanus rector est ciuita-
 tis, cui Prorex aut Proprases, ipsimet non
 præsumt. Atque hic grauioribus de rebus,

qua in administrationem muneris sui incidunt, ad Insuantonem, Insuanto continuo ad Comonem refert, Comon per dispositos celeres equos (ut priori capite diximus) in Aulam statim denunciat. Tertio dignitatis gradu conspicuus, Ponchiasi dicitur: Is quasi praeses est eius collegij seu consilij, cui regionum vectigalium, & reddituum prouincia cura subicitur. Habet enim adiunctos consiliarios & Adseffores, ministrosq; complureis, praesertim apparitores quosdam, qui tributa vectigaliaq; Regia in prouinciis cogunt: qua ab ipsis accepta, Ponchiasi Tutuano reddit, detractis tamẽ prius singulorum magistratum, regionumq; ministrorum, qua ipsis regis nomine ille dependet, salarijs, & sumptibus tam necessarijs, quam alijs. Quarta dignitas Imperatoris est, tam equestrium quam pedestrium copiarum, in prouincia: Toloocus is vocatur. Quinta est, Anchiasi, rerum forensium, & capitalium & ciuilium, summi iudicis seu Praetoris. Iste cum adsefforibus aliquot, sententias à minoribus iudicibus iurisdictioni suae subiectis, latus, à quibus ad ipsum est prouocatum, recognoscit, & retractat.

Etat. Sexta est, Praesidis concilij militaris; cuius officij est, populum ad arma conuocare, naues undique parare & cogere, commeatu, munimentis, armis, classem instruere, ne quid horum, praesidiariis, ne quid limitaneis militibus uspiam desit, prouidere: peregrinos etiam, qui in prouinciam venerint, excutere, ab eis, unde, aut cur eò venerint, exquirere, & alia id genus: & quae de illis intellexerit, eorum proregem in continenti certiorē reddere. Sex haec publicorū munerū genera maxima sunt dignationis, neq; minori in existimatione habentur, ij, qui huiusmodi magistratibus à ministeriis esse solent. Habēt insuper singuli isti magistratus, adiunctum sibi collegium decem adsefforū, viros insigni cura delectos, qui laborū partē sustineant. Quinq; ex his (ubi in Curia cōuenerint, in adib. proregis, in quēis singula senatorū collegia, suū habent magnifice instructū senaculum) ad Praesidis sui dextrā, quinq; ad sinistrā consident: dextimi etate, autoritate, dignit. sinistimos antecedūt: & ab illis hoc modo distinguuntur, q̄ Zonas auro intertextas, & crines flauos, sinistri verò

cingula argento elaborata, pileosq; cyaneos gestant: quod quidem præter ipsos, alij licet nemini. Et adseffores & præsides in pectore, & humeris dorsetenus, insignia Regis acupicta ostentant: neque nisi hoc sollenni cultu, limine pedem efferre, vel quidquam publicum attrectare audent. Præsidi mortuo, succedit veterrimus è collegio, eodem modo, quem à supremo senatu Regio obseruari, priori capite ostendi. In genere, omnes hi iudices, hunc sibi, ciuili sanè & perlaudabili instituto, morem vendicant, quòd patientissimè singulos audiunt, licet interdum turbidior aliquis, iracundè eos, elatioriq; voce adloquatur, adeò diuturna consuetudo, cum quibusuis dextrè atq; ciuilitè agendi, apud ipsos in naturam iam abiit, ut etiam, ad mortem à se damnatos, mitissimè interdum alloquantur. Si in prouinciam aliquò profectio, aut quæpiam maioris momenti res excutienda inciderit, adsefforum vnus ipsemet totius senatus nomine eò contendit. Præter sex ista, qua nominauimus, magistratum genera, multi sunt alij, minori potestate, iudices, ingenti tamen in honore habi-

habiti, ut & reliqui omnes, qui hoc in re-
 gno functiones publicas sustinent. Hi sunt:
 Cautocus, primus vexillifer: Pochim, ratio-
 ciniorum Propræfectus, siue Proquestor:
 Pochinsi, Regij sigilli custos: Antlatzi,
 Prætor urbanus. Tres alij sunt: Huitai, Te-
 zia, Tontai vocati, qui idē muneris gerunt,
 quod in Hispaniensi Aula Quæstor. Hi sin-
 gulis septimanis in suis ædibus semel cōuen-
 tum iuridicalem agunt, & quater, cū ia-
 nuas aperiunt, disphosis tormentis, cunctos
 monent, sese iudicio contendere volentibus,
 ius dicturos. Vbi fontem quempiam depre-
 henderit, continuò lictorum (quorum de-
 cem habent aut duodecim) cuidā eum tra-
 dunt, ad legitimum ipsius iudicem urba-
 num deducendum, quem scripto monent,
 qua pœna hominem adfici velint: ille certo
 postea in vico, mandata exsequitur. Zam-
 paus hic, siue Proprætor (sunt autem quag-
 in urbe plureis huius nominis atque officij)
 mille familijs præest, neque alteri alterius
 iurisdictionem interpellare, neque in ea vr-
 bis regione Iudici esse licet, in qua ipsemet
 penateis habuerit. Singulis noctibus, suis
 quis-

quisque in finibus, circumeunt, curant, ut
 tines sint in suis omnes adibus, lucernæ in-
 tra certum tempus ritè extinguantur, incen-
 diorum scilicet cauendorum gratia, olim,
 cum multorum clade frequentium. Domus
 enim angustè inter se coherent, ligneisq; cõ-
 tignationibus omnes sunt exstructæ. Si ul-
 tra præfinitum tempus ignis in cuiusquam
 domo deprehendatur, is verò seuerè plecti-
 tur. Ab solis hisce iudicibus, ad eos, (quos di-
 ximus) Quæsitoreis prouocatio est: ab aliis
 non ad Quæsitoreis, sed ad legitimum Cen-
 sorem, is causis huiusmodi excutiendis, da-
 mnisq; resarciendis vacat. Vnde Homdim à
 Chinis appellatur, quasi seruator aut opitu-
 lus, summoq; honore adfcitur. Super sunt,
 quæ enumerabimus, alia etiam officiorũ ge-
 nera: ut eius, qui Tompo dicitur, ædilis ce-
 realis, eduliis inspiciendis, pretiisq; eorum
 statuendis præpositus: Tibuco, ociosos & er-
 rones capiendi atq; puniendi potestate præ-
 ditus. Chinchie, licitorum primus: Chion-
 cam, carcerum seu vinculorum præfectus:
 Hic tantæ dignitatis munus gerit, ut maio-
 res Iudices stans adloqui audeat, si prius in
 limine

limine atrij, debitum ipsis, insigni cerimonia, genibus in terram usq; submissis, honore exhibuerit: ceteri oēs, genibus innixi, ad eos verba facere coguntur. Quando proreges aut magistratus, à supremo senatu Regio, prouincia alicui, aut urbi, cum imperio p̄ficiuntur, duobus aut tribus diebus, anteq̄ eò veniant, diploma, delata potestatis argumentū, ad incolas aut ciues eius loci mittūt.

Qui, ubi id inspexerint, & fide dignum esse iudicarint, exercitus, signis vexillisq; pluribus cōspiciuus, Loity, magistratusq; ceteri omneis, ingēti cum letitia, aduentati obuiā procedūt, umbellis sericis, expansisq; aulais, florib. & festa fronde exornatis, via passim exculta conspiciuntur: demū, nouus Prorex, aut propraeses, honorificè domum ab illis deducitur: suauiter interim omniū aureis demulcente harmonia musica concertu. Omnibus hæctenus enumeratis magistratibus, Regis nomine quidam suprema omniū cum potestate præest: is Chinchiai vocatur, quod idē est, ac si dicas, aureum sigillum. Et hic quidem ex Aula nunquam discedit, nisi id maximarum grauisimarūque rerum,

qua

que ad summam salutem Reipublicæ, pacemq^{ue} omnium & tranquillitatem custodiendam pertineant, inuitabilis necessitas postulauerit. Caterùm sequenti capite, de modo in cunctis huiusmodi distribuendis muneribus Chinis sollenni, deq^{ue} alijs ad Reipublicæ ipsorum moderationem pertinentibus, agemus.

De cæteris officijs publicis, & de ritibus apud Chineses in foro, curia, & reliqua publicorum munerum administratione
vſitatis.

CAP. X.

Omnia ea, quorum priori capite meminimus, officia, seu magistratus à Rege, & senatu Regio creantur: qui diligentissime, qui qualesue sint ij, quibus publicum aliquod munus capeſſendum eſt, exquirunt; id verò maximo studio cauent, ne Proreges, prouinciarum Propræſides, Adſeſſores, ea è prouincia oriundi ſint, cui cum potestate præſciuntur, ut ne ſcilicet amore cuius-

cuiusquã aut odio distracti, ius iustitiãq;
 violent. Magistratus, ab eo die, quo, post de-
 latum munus ex aula discedunt, usq; dum
 in suam quisque prouinciam venerint, nul-
 las omninò de suo impensas faciunt. Passim
 enim per vias, regia occurrunt stabula seu
 diuersoria; ijs impositi sunt à rege certi ho-
 spites, qui aduentantes huiusmodi viros ex-
 cipiant, necessariaq; omnia ipsis, eorum co-
 mitibus, ministris & equis suppeditent, idq;
 tam nauigio quàm terra iter facientibus.
 Sumptibus certus est presinitus modus; &
 quantum in quemque impendij faciendum
 sit, habita personarum, honorum atque mu-
 nerum ratione, determinatum. Vbi in di-
 uersoria Regia ventum est, interrogantur,
 impensa loco dapésne, an pecuniam accepta-
 re malint? & sunt, qui alicubi amicos fortè
 aut notos habeant, à quibus, vt apud se di-
 uertant, inuitentur, ideòq; pecuniam im-
 pensa nomine accipiant atque comparcant.
 Harum rerum precipua cura penes Ponchi-
 asin est, Regij consilij, penes quod vectigali-
 um redituumq; prouincia potestas est, pra-
 sidem, Regis & supremi senatus scito consti-
 tutum.

tutum. Is, ut ex domus lectulis, stratis, aliâq; supellectili, cunctis denique ad victum necessariis, cōmode instructa sint, adcurat. Ab urbibus, recens creatorum magistratuum gubernationi commissis, illi non latissimè solum, & perhonorificè suscipiuntur, sed in regis etiam ædibus, cum comitatu diuertunt, & unà cū suis, omnibus, ad officii sui munus aptè obeundum necessariis, liberalissimè instruuntur: præsto ipsis sunt apparitores scribæ, quiq; alii minorâ munia sustinent. Qui omnes in iisdem ædibus regis habitant, & ampla à Rege stipendia ferunt, gravissimâq; illis pœna, ne dona vlla aut præmia à quoquam litigantium, seu eorum, quibus cum magistratu res est, captare ausint, est interdictum. Verùm multò gravius magistratui, istuc factitanti supplicium imminet: cui eam ob rem, & vitandæ confusionis omnis ergò, cū ex aula in prouinciam dimittitur, suprema Curia nominatim inter alia edicit, ne sententiam ferat, nèue actus iudiciales exerceat ullos, nisi, aperto, quod aiunt, velo, presentibus cunctis ministeriis, audientibusq;, qui in senaculo sunt, omnibus. Modus publican-

di

sententias talis est. Iudice tribunali insi-
lente, præcones ad fores senaculi abeunt, al-
a voce litigatorem citant: postulationem
aperiunt: ille interim, aliquantum à sel-
la iudicis remotus genibus inniti cogitur:
post clara & ipse voce causam suam agit, aut
scripto comprehensam tabellioni offert: A
tabellione scriptum pellegitur. Index audi-
tis litigatis postulatis, re deliberata, excusso
causa statu & rationibus, quod ius fasque sibi
videatur, statuit, rubeoque colore sua manu
sententiam conscribit. Iudicibus antequam au-
ditorium ingrediatur, cibo omni, potuque inter-
dictum est, nisi diserte Rex permittat: cuius moris
tam arcta est observatio, ut eius negligens,
cuiuscunque tandem ordinis fuerit, sine mora
gravi poena afficiatur. Ac, ut interdum eclig-
mate aliquo, aut hypotrimmatibus. aut alijs
huiusmodi cupedijs, antequam in curiam accedat,
eis vesci liceat: Vinum tamen, vel atroci est con-
flictates morbo, bibere plane prohibentur, &
tolerabilius longè videtur, atque prestabili-
lius, si Curia penitus abstineant, quam ci-
bo potuque onusti eò ventitent. Quia igitur
hæc in conspectu omnium ita gerun-
tur, ne ministri quidem corrumpi facile

possunt, quin id magistratum quispiam
 sentiat, cumq; tanta seueritate inspectiones
 & disquisitiones omnes instituantur, alter
 alteri nihil confidit, metuens, ne tum, ad-
 uersario pestem sibi machinante, concidat.
 Tabelliones, apparitores, ceteriq; Curia ac-
 censi, munia sua diligentissimè obeunt. Offi-
 cium negligenti, vexillum in manus datur,
 id ille genibus innitens eousque retinet, dum
 cognitionem eam iudex absoluerit, qui postea
 virgis eum cadi iubet, pro modo omisi ab
 eo muneris. Sed hoc saepe cum eueniat, pa-
 rum ignominiosum habetur. Iudices hi seu
 magistratus, cum per vicos obequitant, quod
 tamen autoritatis tuenda causa rarissimè
 faciunt, ab omnibus ministerijs forensibus
 honoris causa deducuntur, eo, qui sequitur,
 more. Primi, qui agmen antecedunt, contis
 quibusdam longis impositos gerunt scipio-
 nes argenteos, cuiusmodi Romæ Cardinali-
 bus praeferi solent, quibus indicatur, quen-
 dam è magistratum numero aduentare:
 alii duo, arundinem quisque pralongam at-
 que rectā, manu in sublime elatam defert;
 qua iustitiam eodem modo excelsam atque
 ere-

*rectam debere esse commonstratur: horum
 vestigijs rursus duo insistant, qui similes bi-
 as arundines gestant, de quibus rubri qui-
 dam longiusculi funes dependent, ijs virga-
 rum aliquot fascies, puniendorum fontium
 instrumenta, colligantur. Incedunt exinde
 hini, tabulasq; aliquot albas deferunt, pel-
 tarum forma, quibus inscriptum est ma-
 gnatis illius nomen, officium & titulus. Ca-
 teri honoris ergo hominem comitantur: qui
 contos, quos dixi, oblongos praeferunt, cla-
 more populum monent, ut venienti via de-
 cedat, transeuntiq; in mora ne sit: diffugi-
 unt timidi omnes, experientia iam dudum
 docti, restitantes in vestigio pœnas dare.
 Magistratum seu iudicum, qui maiori
 cum potestate sunt, tantis honoribus adfici-
 untur, ut ipsorum aliquo praetereunte, ne-
 mo, cuiuscunque conditionis fuerit, vspiam
 sese mouere, aut in via conspici ausit, nisi su-
 perueniat forte alius, maiori magistratu
 prœditus: huic, dignitate minor, eundem
 honorem exhibere cogitur, ni faciat, è vesti-
 giò pœnas dat. Omnes tam ciuiles, quàm
 criminosa aetiones, in scriptis proponuntur:*

Iudices omnia palam in conspectu omnium
 curia ad censuram, per agunt, quo etiam mo-
 do, cunctis illis presentibus, testes examina-
 re atq; audire solent, uti si fraudes scilicet omnis
 dolusq; caueatur, qui euenire posset, si testes
 de rebus ad causam nihil pertinentibus in-
 terrogarentur, aut testimonia non ritè an-
 notarentur; seorsim tamè prius singulos au-
 diunt, eosq; si testimonia eorum confligere,
 & collidi animaduertat, inter se cõponunt,
 tot in medium allatis interrogationibus,
 donec inter illos rixæ oboriantur, ut hac ra-
 tione veritas eò magis elucescat; quam si hoc
 modo expiscari nequeunt, quæstiones per tor-
 menta adhibent, quamuis honestis, & boni
 nominis viris, fidem quoque habeant. In
 grauioribus causis, quæq; ad maioris nota
 homines pertineant, Iudices tabellionũ dili-
 gētia diffisi, suis manibus rem omnē, aētāq;
 vniuersa conscribunt: dicta testium sæpius
 diligenter excutiunt atque examinant, ita
 ut rarè admodum quisquam iudicio sese
 circumuentum aut oppressum esse conqueri
 iuste possit, laudabili me herculè diligen-
 tia, cunctisq; magistratibus damni & confu-
 sio-

fusionis, quæ est supina atque oscitanti tuendarum legum, & promovenda iustitiæ cura nascitur; auertenda cupidis, utique imitanda, cum hi inanum Deorum cultores, tanta cum pietate, tam insigni studio iustitiæ tramitem observent, neque solum iuste nullo cuiusquæ hominis respectu, nulla adfectuum ratione habita, iudicent, sed quosdam etiã mores observent, consuetudinesq; quæ non immeritò alijs exemplo esse possint: quarum una est, quod iudices apud eos sunt (quos Zampaos vocari dixi, velut propriatores) quorum unusquisq; suos intra limites, dinumeratis cunctis adib. (quarum mille eum præesse diximus) denas vni tabulæ inscribit, eã decimæ ex hisce domib. affigit: inscripta aut illi sunt nomina denum patrû-familiãs, qui domos illas possidēt; omnibusq; & singulis seuerè præcipitur, si quis è denis contra decus aliquid faciat, si quidquæ vel vicinis; vel Reipub. noxium perpetret: quisquis ex illo numero primus id compererit, uti ad magistratum deferat, quò impurus iste, dignum factis supplicium luat, aliisque exemplo sit; si quis verò ad fa-

cinus aliquod tacendo conuincat, eandem
 pœnam subit, quam sceleratus erat subitu-
 rus, si delatum ad iudicem crimen, proba-
 tumq; fuisset: qua causa est, quod vicinus
 vicini dicta factaq;, adeo obseruet, & singu-
 li cautè admodum vitam degant, ne scilicet
 in crimen vocentur, aut inimicis vlciscen-
 di sese, ipsorumq;, aliquando nomen dese-
 rendi occasionem prabeant. Si fortè accide-
 rit, vti quis ex denis illis patribus familiàs,
 in tabula annotatis, è sua vicinia in alium
 quempiam urbis vicum demigret, aut alio
 in oppido, seu quocunque tandem, sedem ac
 domicilium collocet: aut peregrè aliquò ab-
 iturus sit, denis ante abitum diebus, vici-
 norum domos praterire cogitur, tintinna-
 bulum aut peluim aheneam pulsitans, idem
 eo quoque loco, in quem penates translaturus
 est, factitat, quo admonitus vicinorum
 quisque, si fors, qui ex eo vico migrat, quid-
 piam eris alieni contraxerit, aut aliud ali-
 quid mutuatus fuerit, suum in tempore re-
 petat. Sin, his neglectis, è vicinia ille abierit:
 magistratus vicinos ceteros, tabula (vt su-
 præ dixi) inscriptos, ad eius qui discesserit,
 nomi-

nomina dissoluendum cogit: quod neque se-
 se, neque creditores de discessu hominis pra-
 monuerint. In aere alieno pressos, & probata
 nomina expedire nolentes seuerè animad-
 uertunt; si creditoribus satisfacere neque-
 ant, in carcerem coniectis, breue tempus ex-
 pungendo nomini praefiniunt, eo elapso, ni
 interim debita soluerint, aut cum creditori-
 bus conuenerint, verberibus eos caedi iubet,
 mitius primo, alium dein diem statuunt; si
 ne tum quidem alieno aere exierint, acrius
 percutiuntur: atq; hoc modo tam diu dies de-
 coctori praefigitur, tam diu plaga infligun-
 tur, donec, ni soluat, ad necem usque casus
 fuerit. In eo itaque totus quisque est, ut no-
 mina sua explicet, aut propinquorum ope &
 consilio rationibus suis prouideat, aut cre-
 ditori suo in seruitutem se addicit, ut à mo-
 lestis diri carceris verberumq; atrocium &
 intolerabilium eripiatur. Tormentis dupli-
 ci modo quaerunt, ubi prius omnem curam
 adhibuerint, omnibus viribus contende-
 rint, ut lenitate potius quam acerbitate ve-
 rum eliciant. Priori tormenti genere pedes,
 posteriori manus excruciantur, utraque sa-
 ne

nè atrocissimo, quibus sustinendis, per paucos adeò pares reperiuntur, quin admissum scelus celeriter fateantur. Caterum neminem in quaestione dant, nisi pmissa diligenti disquisitione, aut delicto ad minimũ semiplenè p̄bato, aut certè notoriis exstãtibus indicijs. Manib. hoc tormēti genus adhibēt: bacillos aliquot, crassitudine duorũ digitorũ, lōgitudine palmi maioris, singulos p̄foratos, tornales, utraq; ora funiculis quibusdã trayciūt, eosq; per foramina contrahunt: fontia postea digitos bacillis implicant, bacillosq; funiculis sensim vsque adeò arctè constringunt, donec insertorum digitorum iunctura eluxentur, intolerãdo miserorum dolore, horrendum vociferantium, & miserabiliter ingemiscantium. Si tũm nihil fateantur, iudicibus autem, aut è testium dictis, aut constantibus aliis signis, de facinore constat, in pedibus eos, atrocius etiam quàm antea, hoc modo excruciant: Machina quadam ferrea quadros duos asseres coaptant, longitudine vnius, latitudine quatuor spithamarum, utraque itidem ora perforatos; eas fune trayciunt eadem, uti suprà diximus,

mus, ratione: illigant deinde intra assamēta illa fontium pedes, eaq; malleo ingēti tundunt, & dolorem ita iētuum multitudine, eo, quo manus afficiuntur, quamuis etiam (ut dixi) vehementi, reddunt acerbiozem. Sed huiusmodi quæstiones exerceri minimè solēt, nisi presente Iudice supremo, idq; rarò admodum. Nā captiui quiduis confiteri, & morte, quàm tantis cruciatibus affici malunt. Carceres etiam habent tetros atque horrendos, ut suo loco, peculiari capite demonstrabimus.

De Censoribus, quos quotannis Rex, ut in singulorum, per provincias, magistratum acta inquirant, ex aula cum potestate, dimittit: & de modo animaduertendi in fontes.

CAP. XI.

R*Ex hic idololatra, tantam in eo operā, tantum studiū ponit, ut proreges, pra-*

praesides, & quicumque alicui cuiusvis generis muneri publico praesunt, egregia sint morum integritate, ut, quantumvis postquam officiis sese abdicarint (quod ternis quibusque annis fieri solet) à quibusdam peculiari-ter eam ad rem à rege designatis magistratibus (Chiaeni illi vocantur) in acta eorum omnia accurrimè inquiratur : nihilominus tamen alios quosdam megistanas seu Censores quotannis secretissime & occultissime in singulas provincias ex aula dimittit, hi Leachi dicuntur, omnium ministrorum Regi intimi atq; fidiissimi, eiq; longo usu, & praeclare acta vita, multiplicium in se obsequiorum, munerumq;, quae praepositi fuerant, fideliter atque laudabiliter gestorum experientia percogniti. Ignoti per provincias hinc inde volitant, in urbibus passim, locisq; frequentibus, clanculum expiscantur, quibusnam iniuriis atq; oneribus, populum magistratus opprimant : atque ita in angulo (quod aiunt) cum pauculis aliquot miscet susurros, id est, occultè obaudiunt hominum sermones, & potestatem habent deserto Regis iussu & designatione, eos magistratus,

qui

qui ab officio discessisse conuicti fuerint, euestigio, nihil expectatis amplioribus mandatis, capiendi, puniendi, a munere omnino, aut ad tempus amouendi, ad summam, cum illis, ut lubet, agendi, capitali tamen pœna adficere neminem audent, quod Rex id totum sibi soli planè, ut supra dixi, reseruarit. Qui, quò maior sit huius Censuræ dignatio atque autoritas, vocatos, antequam ex aula dimittat Censores, ad iusiurandum addicit, fidei, iustitiæq; obseruantes atq; taciturnos fore; inde, peculiare quoddam positionis genus ipsis degustandum prabet, firmanda causâ religionis. Vt autem creatio siue institutio huius magistratus eò sit secretior, consiliarij scribis demandare solent, ut in literis honorariis, seu diplomatibus expediendis, tantum relinquunt interualli, quò eius, qui hoc munere functurus est, prouinciæq;, in quam eam ob rem ablegatur, nomina, postea inscribi possint, additis nihilominus sollennibus clausulis omnibus; ut magistratui huic siue Leitio literas exhibituro, aequè ac ipsimet Regi, omnes obediant. In diploma sigillo Regis munitum, summi
sena-

senatus Regij præses, Censoris & prouinciæ nomen demum inscribit: Censor occultissimè ex Aula discedit, ad eò cunctis incognitus, uti nemini constet, ubinam sit, quò eat, aut quid factururus sit. Vbi suam in prouinciã venerit, quàm secretissimè potest, dissimulata planè persona, vitam & mores Proregis, propræsidis, aliorumq; huius generis primatum explorat: regione uniuersa hunc in modum peragrata, omnibusq; ad amussim inuestigatis: in metropolin prouinciæ, supræmæ dignitatis magistratuum (de quibus ea, quæ diximus, est expiscatus) sedem sese confert. Tum omnibus Primoribus in domo Proregis, concilium (ut & singulis mensibus fieri solet) indicitur. Cunctis itaq; in unum coactis, & fortè ne gry quidè hac de re cogitantibus, ad fores Censor accedit, Ianitori mandat, ingrediatur, Indicet conq; essui, adesse à Rege legatum, è magnatibus duempia, cupe conuentum senatum habere, se quo Regis nomine cum eo agat. Prorex è verbis ianitoris facillè colligit, quidnam hominis adsit, ostium statim iubet aperiri, ipse ad sefforesq; adsurgunt omnes, suis è sedilibus,

bus, summæ autoritatis legatum excepturi: Ille manu explicatum diploma prætendit, nõ sine ingenti omnium terrore, eorum imprimis, qui sibi malè sunt conscj, id dein- de publicè perlegit, tum verò Prorex, è sua statione progressus, magnum ei insigni carimonia honorem habet, idem ceteri faciunt, summo observantiæ & obedientiæ edito argumento. Censor, mox in sede suprema, honestissimâq; sessum it, atque ut fieri solet, de suo aduentu, diligentiaq; ad inuestigandam disquirendamq; veritatem adhibita, præfatus, officio functos, amplissimis collaudat verbis, honorificentioribus eos subfellijs cõfidere iubet, regi & senatui, ob rempublicam benè gestam, de meliore nota se commendaturum esse pollicetur, uti digna factis præmia ferant. Verbis postea severissimis, eos, qui de officio decesserunt, corripit, sententiam in eos latam, coram perlegit, cunctisque audientibus, facinora eorum publicat, addito, eam sese ipsis irrogare multam, quæ ex decreti formula in illos constituatur. Eam, etsi interdum peracerbam, mox exsequuntur, neq; ulla
cor. -

cōdemnati excusatio locum habet, cūm nulla ab huiusmodi sententijs legitima appellatio sit. Reus, antequam aut verbis castigetur, aut pœnas alias pendat, insignibus prius dignitatis, cingulo, pileoq̄, parua quadā fascia redimito, exuitur: neque enim, nisi prius, hoc modo, ademptis ornamentis exauguratum, Censor vlla molestia aut pœna afficere audeat, ni suimetipse capitis discrimē subire velit. In locum exautorati senatoris seu abdicati à magistratu, alium euestigio sufficit; eum senerē monet, exemplum illius, cui nunc decreto Regis succedat, accuratē intueatur, officioq̄ suo fungatur, neque vllam in partem ei desit. Nonnunquam Censor in mandatis habet, uti eis, qui muneribus suis cum laude præfuerunt, ampliores det potestates. Quamobrem, cūm probos, cognita eorum integritate, præmijs affici, sceleratos graues pœnas dare, idq̄ ad eō constanter obseruari manifestum sit; utique Chinarū respública inter totius orbis optimas & præstantissimas iure meritoq̄ connumeranda est, præsertim si ea, qua diuersis locis de administratione statuq̄ eius à me allata

allata sunt, cum ijs conferantur, qua diu-
 turna docti experientia, alijs ciuitatibus u-
 su venire ut scimus, ita fateri cogimur. In-
 uisere præterea Censores omnium prouin-
 ciarum archigymnasia solent, atque acade-
 mias, ut postea dicam; explorant literas di-
 scentium eruditionem; eos, qui magnos in
 studijs progressus faciunt, aut ad ea diligen-
 tiam conferunt, per blandis, ut in instituto
 pergant, incendunt verbis, negligentes ve-
 rò, ignauos, & indociles, verberibus affici,
 in vincula conijci iubent, nonnunquam è
 scholis planè eijciunt. Qua de re, peculiari
 capite, adiecta honorum & præmiorum,
 quibus literati exornantur, descriptione,
 pluribus agemus.

De custodijs, & modoreos mortis capite puniendi.

CAP. XII.

Quemadmodum magistratus, eorumq;
 ministratores, in pænis exigendis, a-
 troces atque acerbi sunt, ita & custodias ha-
 bent

N

bent supra modum tetras & horrendas, nocentibus ab iniuria cuiusquam, turbandaq̄, amplissimi regni trāquillitate publica, cohibēdis, destinatas: atq̄, ut est ingēs hominum multitudo, ita carceres etiam plurimi maximiq̄ sunt. In qualibet vrbe primaria, singularum quindecim prouinciarum, tredecim carceres sunt, præaltis cincti muris, tantæ amplitudinis, ut præter ædificia & domos excubitorum, ministrorum atque militū, qui perpetuas ad eos vigilias agunt, piscinas, hortos, areas, cauēdia comprehendant, in quibus leuiora ob delicta captiui, interdū degunt, cauponas item, atq̄ officinas, ad varia opificiorum genera exercendum, idoneas, quæ captiui, quærendi victus causa, manu sua tractare coguntur; idni facerent, fame periclitarentur, cū ob captiuitatem, suarum rerum potestatem nullam habeant. Nam licet quis sæpè leuem ob causam in carcerem cōdatur, per diu tamen in eo detinetur, quia magistratus in ferendis sententijs, ob urbium magnitudinem, caussarumq̄ multitudinem, tardi admodum sunt, in exsequendis, etiam cunctatiores,

iores, unde frequenter accidit, ut capite
damnati, tamdiu in vinculis adseruentur,
donec aut senio, aut morbo cōfecti, aut aspe-
ritate etiam carceris, ante supplicij diem in-
tereant. Ex tredecim hisce custodijs, quatu-
or plerung, captiuis ad mortem condemna-
tis, refertæ sunt, quarum cuilibet centurio,
cum suis militibus, est præpositus, hi in ma-
nipulos diuisi, ad eas noctu atque interdum
excubant. Quilibet capitis condemnatus,
de collo suspensam gerit tabulam dealbatam,
ad pedes usque dependentem, cubito paulò
latiorem, cui caussa damnationis inscripta
est, ex actis curiæ excerpta, aliq̄s cuidam re-
spondet libro, qui penes centurionem, carce-
ris custodem est: noctu, ministri captiuos
in sua contrudunt habitacula, quorum fo-
res in hortos exeunt, manus eorum & pedes
cippis colligant, & exporrectos deorsum, ore
tabulato imponunt, huiusmodi usibus di-
cato, post annulis quibusdam, inter capti-
uos, inuicem conglutinatis, insertas catenas
aliquot ferreas supra terga miserorum ex-
pandunt, quas adèd constringunt, ut neq̄
hac, neq̄ illac se vertere illi possint, tum un-

dig, eos, solo capite excepto, alijs asseribus
 contegunt; adeo, ut multi summa in mole-
 stia & cruciatu agre vitam trahentes, de-
 speratione ipsimet sibi necem consciscant,
 quod tanta cruciamenta sustinere, operisq;
 suis victū sibi parare nequeant. Iis, qui neg;
 ipsi, unde viuāt, neg; alios, à quib. alantur,
 amicos, propinquosue habent, certum ory-
 za, qua victitent, numerum Rex prabet,
 nihilominus etiam opificia exercere coactis.
 Sententiæ capitales executioni haud man-
 dantur, antequam presto sint Censores Le-
 achi dicti, aut qui tum in horum, tum in ca-
 terorum omnium magistratuum acta in-
 quirunt, Chiaëni vocitati, occultè munus
 suum, ut antè dixi, obeunt. Inuisunt hi
 & recognoscunt custodias, & damnationis
 causas exquirunt. Ac licet sententiæ latae
 ab ipsomet rege, & supremo senatu confir-
 matae fuerint; nihilo secius tamen isti eas
 denuò examinant, unà cum ijs, à quibus la-
 ta sunt, iudicibus; aut, his absentibus, cum
 ceteris magistratibus. Vbi hoc summa cum
 diligentia factum, captiuos quinquaginta
 secernunt, enormia ob facinora morte da-
 mna-

mnatos: & carceris prefecto mandant, cu-
 ret, ut omnia ad supplicium sumendum
 necessaria, ad manum sint parata: Acta
 mox omnia reuoluunt, si forte nocentium
 aliquos incolumes seruare possint; si vel le-
 uia quæpiam argumenta, ad eorum quos-
 dam excusandos facientia, occurrerint, eos
 rursum à cæteris seiungunt: tribus, inde, è
 maioribus æneis tormentorum machinis,
 editis bombis, signum datur, duci ad suppli-
 cium damnatos: qui dum educuntur, iudi-
 ces adhuc deliberabundi capita conferunt,
 disquiruntq̃, num nam miserorum aliquis
 à morte eripiendus videatur: si fieri neque-
 at, secundo tribus displosis tormentis, fontes
 iam in supplicij locum deuenisse, significa-
 tur. Sed, antequam è curia iudices exeant,
 denuò causas damnatorum summam ex-
 cutiunt, nū aliqua tandè ratio reperiatur,
 quò vitam noxy producant: cuius si vel te-
 nuem umbram inuestigarint, à pœna libe-
 ratos, è supplicij loco in custodiam reduci iu-
 bent, grauissimè id, & molestissimè ferenti-
 bus nonnullis damnatorum: qui semel mo-
 ri, quàm diritatem, de qua supra dixi, car-

ceris, diutius perpeti mallent. Dum huiusmodi negotiis magistratus occupantur, noxij in quibusdam cinerum aceruis collocantur, cibus illis potusq; apponitur. Tandem, ubi nulla superest ratio, nullus modus, quo vitæ ipsorum consuli queat, tertio machinæ disploduntur, & tum è vestigio illi morte mulctantur. Formæ suppliciorum sunt, laqueo suspendere, stipitem per medios adigere, viuos comburere: sed postrema hæc pœna non nisi in maiestatis damnatos statuitur. Displosis tormentis, continuo pulsantur campanæ; magnæ tota vrbe fiunt concursationes; vesperi etenim supplicium de facinorosis sumi solet: Opifices eo die clausis tabernis, solitas operas intermittunt, donec sol occiderit, & morte mulctati, ingenti spectante populi multitudine, sepulti fuerint. Sequenti die, disquisitionem alteram magistratus instituunt, in fures, gentibus his perquàm abominandos, quos, si pœnam meruisse visi fuerint, turpiter virgis cadi publicè iubent, suspensa de collo tabula, in qua furti ipsorū descripta continentur, triduoq; ita aut quadriduo, tota vrbe miseri exagitantur. Sub
tibia-

tibiarum etiam iuncturis, diro verberare afficiuntur, facie proni in terram impositi, manibus à tergo colligatis, arundinib. quibus scilicet, palmi latitudine, digiti crassitudine, aqua aliquamdiu antea immersis, quò magis excrucientur: duo carnifices, unum quisque hominis crus feriunt, tanta seuitia, ut à sex sceleratis pedibus surcifer insistere nequeat, quinquaginta verò influctis plagis septuaginta moriatur, & hoc genere mortis permulti intereunt: nonnunquam ducenti simul virgis ceduntur, atque opinio est, hoc supplicij genere, tam eorum qui publicè, quam eorum, qui in carcere plectantur, in singulis urbibus primariis, omnium prouinciarum, annuatim necari sex millia. Cum de sceleratis huiusmodi pœna sumuntur, ipsimet præstò sunt magistratus; qui, quò minus commiseratione noxiorum moueantur, interim, dum in eos animaduertitur, ipsi rident, epulantur, colloquuntur. Adulteri capitis pœnam subeunt; qui verò uxores suas prostituerè sese patiuntur (id tamè nemo, nisi tenuiores & fex plebis faciunt) singularibus, ut aliis exemplo sint, supplicij plectuntur.

De literis, characteribus, ludis item literariis Chinarum, aliisque rebus admiratione dignis.

CAPVT XIII.

Cum haecenus Rempublicam Chinarum descriperimus, & indicarimus eos Astrologia, Philosophiaque tam moralis, quam eius, quae est de natura, esse peritissimos, aliaque politica tradiderimus; nunc opera pretium facturi esse videmur, si de literis ipsorum, ratione scribendi, & de scholis disseramus. Ad primum igitur quod attinet, quamuis per paucos eorum esse dixerim, qui legere scribereque nesciant, certum tamen literarum ordinem, aut peculiare earum notas, uti nos, nullas habent; figuris omnia perscribunt, quas formare longo tempore, magnoque labore addiscunt. Sua enim unum quodque vocabulum figura designatur, ut, Caelum (quod sua lingua Guant appellat) haec Rex, quem Bontai vocant, haec Eodem modo, terra, mare, ceteraque elementa, certis singula suis characteribus depinguntur: quorum haec

bent

bent plureis sex millibus, formis inter se dissimiles, eos tamen scribere celeriter sciunt: argumento sunt multi Chinarum, qui in Philippinas Insulas veniunt, ibiq₃ degunt. Lingua eorum è scriptura facilius, quam ex voce intelligitur, perinde ut Hebræa. Punctis enim characteres distinguunt, quæ in loquendo minus observari queant. Alium habent, quam nos, scribendi modum: lineas à summo deorsum rectà deducunt, & contra morem nostrum, à dextra, sinistra versus, scriptitare solent, idem in libris excudendis apud ipsos mos servatur, ut postea dicturi sumus; cuiusmodi Romæ visuntur, in bibliotheca Vaticana, eaq₃, quam maximus Rex noster in cœnobio Laurentiano condidit, unde, ut ex compluribus etiam aliis, quæ de scriptura characteribusq₃ Chinarum attuli, vera esse manifestum est: neque hoc non admiratione dignum, quòd, licet toto regno tot diversi idiomatis lingue reperiantur, omnes tamen è scriptura potius, quam è pronuntiatione intelligi queant. Causa huius rei est, quòd in vna eque atq₃ in altera lingua, unicus character seu figu-

ra, in scribendo, idem in omnibus eorū linguīs significat, quod tamen in sermone alio vocabulo enunciat, ut ex hoc caractere colligi potest,

IV *quo urbs designatur, quamuis, aliqui, urbem Leombi, quidam Fū no ninent; atq; idem de omnib. aliis vocabulis sentiendū est: & hunc in modum, mutuò sese intelligūt Chinae, Iapones, Lecchij, Taprobanēses, Cochinchinae, aliq; vicini populi, licet aliās in loquendo p̄inde linguīs discrepent, atq; Graeci, & Germani. Rex, omnium urbium ludos literarios è suis fouet redditibus, tam eos, in quibus lectio, scriptio, Arithmeticeq; quàm eos, in quibus Philosophia, Astrologia, leges siue instituta Regni, aliq; artes curiose docentur. Qui scholis praesunt, & suggesta occupant, viri sunt, totius Regni aut prouincia, praestantissimi: nemo apud ipsos vel egentissimus, legere scribereq; non discit, quod id nescire dedecus ingens existiment: literatorū, qui grauiora ad studia animum intendunt, magnus numerus est, summa adsiduitate ententium, eos in literis ut progressus faciant, quò Loitj seu nobiles creentur, aut, ad
alios*

alios honores siue titulos euehantur, quem-
 admodum distinctius postea explicabo, cum
 narraturus sum, quomodo insignibus seu
 dignitate Loittorum, dignos exornare sole-
 ant, quod ipsis idem est, ac si quis apud nos
 Doctoris titulum adipiscatur. Tam in mi-
 nora, quam in primaria gymnasia, certos
 quotannis Censores Rex mittit, qui discen-
 tium in literis profectus, & numnam ludi-
 moderatores, artiumq; professores, munere
 suo probè fungantur, atque ad institu-
 endos sint discipulos idonei, inquirent &
 inuestigent, & ad summam, quicquid
 hac in re desiderari potest, examussatim
 explorent. Hi, instituta exploratione,
 scholasticos & studiosos diligenter ac pro-
 bos collaudant; hortantur, caeptis gna-
 uiter insistant, negligentes verò, tam-
 etsi bonæ indolis sint, in carcerem con-
 di iubent, & insuper in eos animaduer-
 tunt, contumaces, & disciplinarum
 hostes scholis eijciunt, ne ceteris, qui-
 bus ex cordi sunt, aditus præcluda-
 tur. Magnam habent papyri copiam,
 facilis

facili negotio è tela ex cannis texta, factam, ea vilis pretij est, quemadmodum & libri Chalcographicis typis expressi, sed quæ ob teneritudinem & subtilitatem in uno tantum latere inscribi possit: ad scribendum eiusmodi, quib. nos, scriptoriis pennis haud utuntur, sed calamis quibusdam, quorum cuspidi pennula adfixa: multi sunt inter eos scribæ egregj, & cum, ad aliquem primariæ notæ, quidpiam scribunt, marginem papyri inaurare, aut colore aliquo inspicere solent: absolutum iam scriptum, sacculo insunt, in eodem papyraceo, inaurato, picturatos: huic obsegnatam & complicatam epistolam includunt. Tantus apud ipsos est scribendi usus, ut, quantumvis ipsimet amicos interuisant, nihilo minus tamen chartas manicis inclusas, assiduo secum gestent: in quibus nonnunquam vix decem characteres sunt inscripti: hæc nihil aliud volunt, quam quod huic, aut illi, amicorum, ad quem accesserint, salutem dicant. In officinis librariis venum exponuntur diuersi generis literarum & scriptorum formulae, varias ad res tractandas non incommode, siue

sive nobili, sive cuiuscunque alicui conditionis scribas, seu roges, seu reprehendas, seu salutes, seu quicquid tandem literis comprehensum velis, etiam hostilibus & provocatorijs. Quas emisisti, eas, nihil aliud, quam subscribis, obsignas, & quod lubet, mittis. Hæc & plura alia Chinarum inuenta, quæ in sequentibus commemorabimus, & partim breui hac historia iam recensuimus, incredibilem gentis huius sagacitatem & ciuilitatem satis ostendunt, ea breuitatis tantum studio ita adnotare volui, quæ me à diffusiore & distinctiore harum rerum tractatione, aliàs haudquaquam difficulter id facturum, abstrahit.

De modo explorandi eorum in literis progressum, quibus Loitorum insignia conferunt, ritu ea conferendi, cærimonijsq; post collationem ciuitati sollemnibus.

CAP. XIV.

Censores, qui, ut dixi, à Rege, summoq; senatu, ad disquisitionem in acta cætero:

terorum magistratuum per prouincias in-
 stituendam destinantur, inter cetera hoc
 etiam in mandatis habent, ut scholas dili-
 genter inspiciant, quas Rex singulis in vr-
 bibus fouet; singulari cum potestate, eos li-
 teratorum, ad altiore dignitatis, ordi-
 nisq; gradum euehendi, quos studia sua ad
 eos usque terminos produxisse animadu-
 terint, ut maioribus honorum titulis digni
 videantur: hoc idem est, ac si nobilium in
 ordinem cooptentur, habilesq; ad obeunda
 munia senatoria, remq; publicam gerendā
 iudicentur. Cū autem carimonia & ri-
 tus, tūm illis sollenneis memorabiles profe-
 ctō sint, eos ita nunc describam, uti ex rela-
 tione religiose professionis sacratorum viro-
 rum, Herrade & sociorū, qui in vrbe Au-
 chieone huiusmodi adparatus ipsimet vide-
 runt, accepi. Censor absoluta examinatione
 scholastica, mulctatis delinquentibus, præ-
 miog; adfectis officio fungentibus (quod in
 vnaquaque singularum prouinciarum me-
 tropoli fieri solet) publicè edicit; uti omneis
 scholastici literatiq; ad subeundam proba-
 tionem, & Loitiam dignitatem suscipien-
 dam

dam idonei, eiusq; adipiscenda cupidi (Loitium verò, apud illos nobile seu equestri dignitate virum, apud nos, Doctorem dicere possis) eam in urbem, in qua ipse commoratur, conueniant, certòq; ac præfinito die ipsi sese sistant. Ad edictum, confluentium nomina in indicem Censor refert: alium diem explorationi dicit; ad eam, honoris ipsorum causâ, eruditissimos eius urbis Loitios inuitat; unâ cum his acrem probationem instituit: primùm omnium accuratè sciscitatur & exquirat, probè literati illi patriæ leges sciant atque intelligant, in qua ad magistratus quandoque & honoreis euehendi essent: nomina deinde eorum, quos Loitiorum titulo dignos existimat, in alium indicem consignat; conferendisque dignitatis huius ornamentis & insignibus, alium diem dicit. Hæc magna sollemnitate, populiq; letitia, examinatis scholasticis conferuntur, & in publico omnium consessu conspectuq;, nomine Regis, traduntur: cingulum, scilicet, auro aut argento intertextum, pileus, quasdam quasi habens alas, cuiusmodi Loitys gestare mos est,

quò

quò à plebejs differant, atque internoscantur, neque sine his in publicum prodire audent. Etsi autem tam y, qui eruditionis nomine, quàm, qui virtute bellica, aut benignitate Regis ad hanc dignitatem euehantur, in vniuersum Loity vocentur: gradu tamen atque ordine inter se sunt dispares. Senatores enim suprema Curia, Proreges & Propraesides prouinciarum, Censores, ob exquisitam literarum scientiam: militum duces, minores iudices, quaestores, seu Reginum vectigalium praefecti, clementia & fauore Regis, gratiam benè meritis referre cupientis, Loity creantur: hi tamen nullam aliam habent prerogatiuam, nisi quòd nobilium gaudent priuilegijs & immunitatibus, nullo, praeter literatis, ceterisque, honore insigniori; quorum qualibet in vrbe multi sunt. Aliud insuper Loitiorum genus est, inferioris ad huc nota: magna tamen & ipsum auctoritatis: hi ab exercituum ducibus in bello creari solent, quòd bellica virtute praecellant, iussu regis, vbi prius idoneos fidei suae, fortitudinis, & rei benè gestae testes produxerint. Hisce Loitiorum titulo exornatis, honesta

nesta etiam, militia, & questuosa munia offeruntur. Nam res præclare bello gestas, China & magni æstimant, virosq; fortes, & facinoribus bellicis illustres, magnis præmijs remunerantur: ut & ceteri gregarij milites, ad imitandum eos, huiusmodiq; titulos consecrandum, excitentur. Nunc explicabo, quibus ritibus gradus hic honoris, eiusq; insignia conferantur, & quomodo huius tituli compotes facti, eo die, quo in Loitios cooptantur, tota vrbe, insigni comitatu, circumducantur, cum res & per se fortè scitu digna, & mihi, ut promissis stem, exponenda sit. Die hanc ad rem destinato, Loitij omnibus splendidissime vestiti, ad Censorem in eandem magnificam aulam conueniunt, in qua examinatio habita fuerat: ubi omnes eum in locum sunt congregati, accedunt eodem candidati Loitia dignitatis, vestitu perquam tenui: suum habent singuli anteaambulonem susceptorem, siue, initiationis arbitrum, qui noui honoris insignia præfert. Hac ut à Censore sibi conferantur, candidatorum quisque in genua procumbens, demississime rogat. Censor au-

O ditis

ditis precibus, iureiurando eos adigit, cunctis sibi delatis muneribus, summa cum diligentia curaque, functuros: ius cuique suum equabili iustitia tributuros, nemini vim illaturos: dona à quoquam nulla captaturos: Regi patrieq. fidem omnem atq. observantiam prestituros, clandestinis consiliis, ullisue proditionibus neutiquam assensum præbituros, aliaq. huiusmodi permulta; quo ritu multum temporis absumitur: adiuratione peracta, Censor, ut regis personam gerens, candidatos alloquitur, Loitios eos, traditis insignibus, & collato honoris gradu, adpellat; post tum ipse, tum reliqui, qui adsunt, Loitij omnes, illos amplectuntur: sollenni inde ordine ex aula proceditur; as camparum vrbe tota exauditur; tormentorum machine disploduntur, idq. sat longo tempore; Loitij recens creati, magna comitante populi multitudine, tota vrbe, hoc ordine circumducuntur. Præcedunt pompam milites ingenti numero cum tympanis, tubis, aliisq. musicis instrumentis: hos sequuntur sceptrigeri, alijq. id genus: sceptrigerorum vestigis insistent Loitij, aut equites, aut se-

dili-

libibus concinna dispositione, gestati: tunc
 procedunt susceptores & arbitri initiationis,
 quibus recens creati Loitij, sollemnibus in-
 luti vestimentis, elegantèr elaboratis suc-
 cedunt, albis in equis, sericis aut acupictis
 apertibus insigniter stratis: transuersè quis-
 que super humeros expansam gestant fasci-
 am subsericam undulatam, capitig, impo-
 situm pileum, duabus tenis dependètibus,
 instar earum, quas ab Episcoporum mitris
 pendere videmus: eas gestare nemini licet,
 præterquam tribus illis, de quibus dixi, Loi-
 tiorum generibus. In pileis visuntur duo
 ramuli aurei, aut argentei inaurati, palma-
 rum ramis similes. Præferuntur nouis Loi-
 tiis panni sex holoserici, à quatuor singulè
 hominibus, quibus inscripta est aureis lite-
 ris probatio publica eruditionis recentium
 Loitiorum, & in quo disciplinarum ge-
 nere suum quisque honoris gradum sit ad-
 ceptus, titulus cuique propterea attribu-
 tus, aliæque complura, quæ breuitatis
 studio omitto. Totis enim octo horis hæc sol-
 lennitas perdurat. Oppidani omnes hunc
 diem festum habent, opificia, negotiaq, omnia

intermittunt, choreis oblectantur, aliâq; festa lætitiæ signa edunt. Nobilitas tres aut quatuor cōtinuos dies festiuos agit, splendida conuiuia celebrat, ad ea recens creatos Loitios inuitat, ad hilaritatem eos prouocat, amicitiam eorum & fauorem pro suisq; sedulo ambit. Ab eo die ad munera cuiusuis generis publica, magistratusq; ob eundos, idonei habentur: In Regiam itaque contendunt, eos occasione data petituri; In signia collata dignitatis eò secum deferunt quò ab aliis internoscantur. Magno, igitur, passim, dum in itinere sunt, honore afficiuntur; regis in diuersoriis, ad excipendos huiusmodi homines, per cuncta humano cultui opportuna loca, destinatis, magnificè tractantur. Nec minor in eos Præsidi & Adfessorum supremi consilij Regij humanitas, insigni verborum honore, multisq; laudibus cumulata: qui, cum ab aduentantibus domi inuisuntur atque salutantur, spondent, prima quaque occasione, se nouos illos nobiles, ad honesta munera prouecturos, pro cuiusque eruditione, è publica explorationis actis ad senatum missis, cognita

insu-

super, se primitus oblatam functionem
extrè & laudabiliter obeant, ad maiores
dies dignitates & honores eos productum
repromittunt: In indicibus deinde suis
nomina eorum adnotant: noui verò Loity,
interim senatoribus præsto sunt, comitatur
Aulam euntes: aliisq; obsequiis demeren-
tur, donec procurationes aliqua, aut mune-
ra publica sibi deferantur, quod quidem diu
non differtur, cum regnum hoc tanta sit
amplitudinis, & tot prouincias, totq; urbes
contineat, uti ex historia nostra manifestum
est.

Quòd machinæ tormento-
rum aenæ multò antè apud Chi-
nas, quàm apud Europæas
gentes in vsu fue-
rint.

CAP. XV.

Inter alia admiratione digna (quorum
in hac historia mentio & hætenus facta
est, & in posterum fiet, ne dicam de ijs, quæ
breuitatis studio, & molestiæ vitæ ad causâ

lectoribus haud obtrudo) Lusitani, cū primum Cantone negotiari inciperent, Hispaniq; Castellani, qui diu post è Philippinis Insulis in Chinam venerunt, nulla re magis (neq; id quidem iniuria) obstupere, quam visis apud Chinas aeneis tormentorum machinis. Nam cū Chinarum nostrorumq; annaleis ad calculum reuocarent, manifestò intellexere, & inuentionem earum, & usum apud Chinas, longè antiquiorem esse, quàm apud nos in Europa, vbi notum est, anno à nato Seruatore, trigesimo supra mille trecentos, industria Germani cuiusdam, cuius tamen nomen literarum monumentis non proditur, bombardarum (vt vocant) machinas initium cœpisse. Is itaque (vt & China dicunt, & oculis subiectum est) non pro inuenti huius autore, sed pro eo, qui id ab aliis acceptum diuulgauerit, habendus est. Nā China sese primos aeneas tormentorum machinas adinuenisse, usq; apud quos nunc in usu sunt, communicasse gloriantur, & hanc laudem Vitei primo Regi suo adscribunt, aiuntq; à genio quodam è terra exorto, fabricam earum edoctum, atque vsum;

sum, contra Tartaros, cum quæis belligerabat. Genius hic (quantum & ex narratione & historicis ipsorum monumentis, & ex ipsa artis subtilitate deprehendi potest) humani generis hostis, eiusq; euertendi cupidus fuisse videtur, uti sanè quotidiana etiam docemur experientia. Atq; hac eò credibilia sunt, quia Viteis ille, pro insigni mago apud ipsos habetur, qui herbam eam, cuius primo huius libri capite mentio fit, in horto palatij sui habuerit. Sin ob vetustatem fide indigna existimantur: pro certissimo tamen haberi debet; Chinas, tum cum Peguanum Regnum, Indiamq; Orientalem expugnatum irent (quod annis ab hinc tribus & quingentis factum est) bombardis eo bello usus esse: cuius rei euidentia monumenta atque indicia supersunt; quedam scilicet tormentorum æreorum machina, ab ipsis post victoriam de hostibus partam, illic relicta, atque ab Lusitanis visa, in quibus insignia Regni Chinarum, numerusque anni, quo victoriam obtinuerant, exsculpta visuntur: inaudiui item, unam ex illis machinis,

quam Herrada, socijꝰ viderunt, vetustam admodum fuisse, & rudi opere, reliquarum maximam partem saxeos in globos commutatam: caterum intellexisse eos in aliis Regni locis, accuratius quasdam, politiusqꝰ fabricatas reperiri. Sed plura de his ductor militum Artieda, narrare potest, qui in literis, ad potentissimum Regem nostrum datis, inter alia scribit: Chinas, omnibus planè ijsdem, quibus nos, armorū generibus uti, & aneas aequè habere tormetorum machinas, opere nostris nihilo inferiores, imò, id quibusdam in locis docente experientia, è materia prestantiore & commodiore fabricatas: in singulis urbibus, peculiarem domum earum fabricæ destinatam conspici: tumqꝰ arces ipsis nullæ sint, super omnibus urbium portis machinas eas esse collocatas, atque cum vrbes mœnibus robustissimis, profundisqꝰ fossis, quæ si necessitas postulet, immissa è proximis fluminibus aqua repleri possint, undiquaque cingantur, tutissimas eas vniuersi Chinarum Regni munitiones existimari, præsertim cum singulis portis suis cum numerosa manu prepositus sit militum

litum tribunus, qui nocturnis eas, diurnisq̄, seruet excubiis, extraneumq̄, neminem, sine expresso oppidani magistratus permissu, intromittat. Atque hæc, mea quidem opinione confirmare utique videntur, æneas tormentorum machinas, Chinis non antiquitus solum notas, sed ab ipsis etiam primum repertas fuisse, ut antè dixi; cum etiam Chalcographiam initium ibi sumpsisse clarum sit; quamvis ab hoc artificio oppido discrepantem, operibusq̄, planè diuersis occupatam, de cuius vetustate proximo capite agere pergemus.

Quantò ars æneis typorum formis libros excudendi, apud Chinas antiquior sit, quàm apud Europæos.

CAP. XVI.

Admirabilis Chalcographie adinuentio, tantæ subtilitatis est, atque artificij, ut per eam memoria tot præstantissimorum virorum, qui sælici antiquorum temporum ævo floruere, conseruata sit, quæ procul du-

bio absque eius adminiculo planè extincta fuisset; multi quoque hodiè inter mortaleis degentium, neutquam, vel ex inclytarum artium, vel è rei bellica tractatione, tanto perè ad laudem gloriamq; adspirarent, nisi typographia beneficio, memoriam studiorum suorum, vita sua diutius mansuram esse sperarent. Sed de inuentione artis & usu plura dicere, vitanda prolixitatis causa supersedeo, idq; hoc capite describam, quod supra me facturum dixeram, subinde quadam, inter multa, alicuius momenti exempla referens, & in Chinarum, & in nostris annalibus consignata. Communis opinio est, artem typis æneis excudendi libros, adinuentam esse in Europa, Anno à partu virgineo M. CCCC. LIIX. solertia Germani cuiusdam, cui Ioanni Gutenbergio nomen erat; cumq; prima literarum formæ Moguntiaci facta essent, ab alio quodam Germano (qui Conradus vocabatur) artem ad Italos delatam. Sed China aiunt, à se artem hanc originem trahere, & excogitam esse à quodam, quem ipsi pro diuo colunt; cumq; maiores sui per Rhoxolanos

& Moschos, opportunos Europæ terre-
 stri negotiationi populos, in Germaniam
 usque, negotiorum causâ penetrassent,
 artis eò notitiam deuenisse: mercatores
 præterea quosdam Germanos, cum per
 mare Erythraeum & Arabas in Chinam
 venissent, aliquot inde apud se typis ex-
 pressos libros in Germaniam detulisse; eos
 postea in Ioannis Gutenbergij, qui artis
 inuētor existimetur, manus peruenisse, Gu-
 tenbergium porrò eam ex illorum aspectu
 hausisse cognitionem, quam aliis demum
 communicarit. Hæc si vera sunt, ut qui-
 dem in scriptis apud ipsos fide dignis ex-
 ponuntur, necessariò sequitur, typogra-
 phicam artem ab ipsis ad nos peruenisse,
 eoque magis, quod hodièque multos Chal-
 cographicis formis expressos libros in Chi-
 na reperiri constat, qui (secundum no-
 stram putationem) quingentis antè an-
 nis illic excusi fuerint, quàm artificium
 hoc apud Germanos cœperit.

Horum ego librorum unum habeo, mul-
 tos in India, Hispania, Italiaq; vidi, quorū
 ali-

aliquot Herrada sacer Augustiniana familia cœnobiorū Coryphaeus Auchieonis emit, secumq; in Philippinas Insulas detulit, plus minus centum, variis de rebus tractantes, & diuersis regni locis, plerosque tamen in Ochiama prouincia excusos, in qua maximus est Chalcographorum numerus; pluresq; secū, ut ipse ait, inde abstulisset, quod libri illic & bibliotheca ingentis, vilissimo pretio cœmantur, nisi Prorex interdixisset, veritus fortè, ne exijs Regni arcana expiscaretur, qua omni ratione peregrinos celant. Quamobrem Herrada, eiusq; socijs denunciari iusserat; nullos libros emerent, sese quos uellent, dono ipsis daturum: sed id postea minimè fecit, aut ea, quam dixi, de causa, aut obliuione. Eorum, quos iam ante proregis interdictum emerant, circiter centum, ut dixi, erant, è quibus breuiter pleraque eorum excerpta sunt; quæ breui hac historia describuntur, eò tantum, ut qualiscunque de regno Chinarum expositio cōcinnetur, donec homines huiusmodi rerum sapaces, ad ea credendum animos inducant, quæ, hoc tempore, quòd obscuriora adhuc,

parumq; explorata sint, explicari facile nequeunt; qua ratione adductus, imò coactus sum, multa, quæ pro verisimilis habentur, ut præterirem, non sine reprehensione tamè multorum, quib. ea satis superq; nota sunt. Sed, cum locus hoc exigat, sequenti capite narrabo, quasnam libri illi materias scribant, ut ijs, quæ sæpiusculè iam dixi, & porro, ubi opportunum fuerit, de republica diligentiaq; huius nationis sum dicturus, tantò maior fides adhibeatur.

DE LIBRIS, QVOS P.

Herrada, eiusq; comites è China attulerunt, & quasnam illi materias scribant.

CAP. XVII.

Centum libris à P. Herrada eiusq; comitibus, è China in Philippinas Insulas allatis, sequenteis materia explicata continentur.

Descriptio totius Regni Chinarum, situs quindecim eius prouinciarum, longitudinis earum, & latitudinis, & quibusnam Regnis sint finitima.

De

De vectigalibus redivibusq; regijs, totiusq; aule ordinatione: legitimis item salarijs, nominibusq; omnium officiorum, & cuiusque potestate: & quibus cuiusque officij potestas finibus circumscribatur.

De tributarijs, seu stipendiarijs; item de numero immunium, in singulis prouincijs: & quando ac quomodo vectigalia Regia exigantur.

De varij generis nauibus construendis, & de nauigatione; item de profunditate, & reliquo situ portuum.

De initio & vetustate Regni Chinarum; de origine mundi; quando & à quo mundus sit conditus.

De Regibus Chinarum, & mutua eorum successione; gubernatione item, vita & moribus singulorum.

De caerimonijs, ad idolorum, quae pro numinibus à Chinis coluntur, sacrificia adhibendis, de nominibus item & ortu singulorum, & quo tempore litandum sit.

Quid de aeternitate animorum, de caelo & inferis Chinae sentiant, quibus ritibus mortuos terrae mandent, eisq; exequias celebrent;

lebrent; de feralibus seu lugubribus vestimentis, à quolibet pro ratione necessitudinis, qua mortuo deuinctus est, induendis.

De legibus & constitutionibus Regni Chinarum, quando & à quo promulgatae; quae pœnae singulis additae sint, in violatores earum statuendae; de alijs itidem rebus, ad ritè ordinandam Rempublicam necessarijs.

Multi præterea libri de herbis ad medicinam facientibus, & ratione, eas ad infirmorum salutem & sanitatem recuperandam adhibendi, agunt.

Alij porrò multi de re medica libri, recitium, veterumq; apud Chinas autorum, præcepta restituendae, regendaeq; valetudinis tradunt.

De motu & numero caelorum, & siderum errantium, de stellis, earumq; effectis & viribus peculiaribus.

De omnibus Regnis, quae Chinis sunt cognita, & quid in singulis eorum memorabile reperiat.

De diuorum apud Chinas vita, rebus gestis, obitu, & sepulchris.

De

De lusutalorum & latruncolorum, aliisq; ludis gesticulariis.

De Musica, & cantu, eiusq; inuentore.

De Mathesi; & Arithmetica, eiusq; Regulis.

Quid in utero fœtus agat, quis eius ibi status, quæ singulis mensibus vitæ conditio, qui menses partui fœlices, qui improspere sint.

De Architectura, variisq; edificandi generibus, & dimensionibus latitudinis & longitudinis domuum & structurarum, ad æquam earum inter se proportionem dirigendis.

De constitutione soli feracis, & infrugiferi, signisq;, quibus quodlibet solum, sterile an felix sit, cognosci debeat, & ad quodnam frugum genus producendum, quævis terra sit idonea.

De sciētia fœderum, & Astrologia, quam vocant Iudiciariam, & canonibus in addiscenda ea obseruandis, thematibusq; constituendis.

De Chiromantia, & Physiognomia, aliisq; artibus, quæ è notis diuinant; & quid quælibet nota significet.

De

De stylo, & ratione benè scribendi, & titulis, cuique pro munere & dignitate sua, tribuendis.

De educandis, alendis, & ad cursum, insumq̄, instituendis equis.

Quomodo è notis sit diuinandum; quomodo sorteis mittende, si aut iter aliquod faciendum, aut aliud quid, cuius dubius teneatur euentus, inceptandum sit.

De vestibus & ornamentis omnium totius Regni populorum, potissimum Regis, & de ornatu atque insignibus magistratuum.

De conficiendis armis instrumentisque bellicis, acieq̄, in campo ordinanda.

Hos, aliosq̄, plureis libros, ij, quos diximus, viri sacrati è China attulerunt, & ex illis ea quæ in hac historia recensentur, sunt excerpta, ab interpretibus ex ipsa China oriundis, qui in Philippinis Insulis ab Hispanis, e arum cultoribus, educati sunt.

De conuiuiorum festorumq̄;
celebratione apud Chinas.

*C*um aliquot huius historiae locis, de cō-
 uuiorum apud Chinas adparatibus,
 mentionem fecerim; equum me facturum
 esse iudico, si indicem, quibus illi ritibus cō-
 uuiua celebrent, quoniam singulares sunt,
 atque à nostrarum epularum & symposio-
 rum institutis longè diuersi, non ob edulia
 solum, quibus vesci solent, sed ob ceteros et-
 iam moreis. Natio hac, omnium totius or-
 bis gentium, in epularum luxum effusissima
 est. Cum enim diuitiis & ocio adeo abun-
 det, neque veri numinis cognitione sit illu-
 strata (quantumuis immortalitatem ani-
 morum, uti audiimus, credat & fateatur,
 quemuis item ex hoc, in sempiternum illud
 aeuum discedentem, pro merito praemiis, pœ-
 nisue affectum iri statuatur) omnibus volu-
 ptatibus, cunctisq; quas excogitare modo
 potest, deliciarum illecebris, totam sese de-
 dit, & cōtinenter eis, copiosissimeq; fruitur.
 Totidem Chinae adparare solent mensas, si-
 ue tabulas, quot cōuiuas inuitarint, etiam si
 eorum vel centum adduxerint: hæc elegan-
 ter inaurata, & auibus feris, ac vario flo-
 rum,

um, frondiumq; implexu, atque alio orna-
tu, ad multam spectantium incunditatem,
picturatae & exculta sunt; neque mappis eas
contegunt, sed ornamentis tantum quibus-
dam margines earum circumdant, ad ter-
ram usque dependentibus: in angulis men-
sarum, multa canistra, aureis artificose cla-
thrata filis, collocant, florum, & hypotrim-
matum, varia forma perquam artificiose
effictorum plena, cuiusmodi sunt elephan-
tes, canes, cerui, e saccharo facti, aliaq; id ge-
nus animantia, variaq; aueis, inaurata, pi-
cturataq; omnia. Fercula concinno ordine
mensis adponunt, siue auibus, siue carnibus,
siue piscibus structa, cuncta aromatibus
prestantissimis condita, cum diuersis iuscu-
lis coactis, & intinctibus: alijs vasis non
vtuntur, quam fictilibus porcellanis te-
nerrimis, & argenteis, haec tamen apud
paucos, extra Proreges, in usu habentur:
elegantem adeo atque mundè epulantur,
ut mantilibus aut mappulis parum opus
habeant.

Cibos enim aliter non attrectat, nisi in-
auratis quibusdam aut aureis & argen-

teis bacillis, loco nostrarum fuscinarum;
 ea inter edendum adhibita cura & atten-
 tione, uti cibos, quantumvis tenues &
 minutos, aliter non nisi bacillo capiant, ca-
 ueantq; ne quid decidat: parum sed saepe bi-
 bunt, e cyathis perexiguis: omnibus conui-
 uis fœminas aliquot adhibent, hilaritatis
 ergo, quæ cantu, salibus, argutiis, risum ex-
 citent, & conuiuas oblectent, musicos item
 alios, diuersis ludentis instrumentis, salta-
 tores & comædos, scitos apprimè fabulariū
 actores. Vno conuiuio maximam diei par-
 tem consumunt, ob varietatem multitudi-
 nemq; missuum, eò interdum splendidio-
 rum, quò maior est conuiuæ & conuiuato-
 ris dignatio (ut videre est in descriptione
 itineris sodalium, religiosæ familiae Augu-
 stinianæ, in secunda historie nostræ parte,
 ubi mentio fit conuiuij, quo excepti illi sunt
 à præside Chinchienfi, & prorege Auchie-
 onio) & ludicra iocæque epulis interposita.
 Vni conuiuæ multas adponunt mensas, con-
 tinuas, quò numerum conuiuiarum pro cu-
 iusq; conditione discernant. In prima men-
 sa, cui hospes adsidet, cocta fercula collocant,

& hypotrimmata, panemq; sacchariten, loco
 bellariorum, ceteris sequentibus mensis o-
 mnibus diuersos imponunt cibos crudos, ca-
 ponum, pullastrorum, anatum, gallinarum,
 frusta salitæ bubula, aliâque edulia, quæ de
 mensa non tolluntur, donec, finitis epulis,
 conuiuæ discedant; tum demum conuiuato-
 rum famuli discedentibus conuiuus, ad ipso-
 rum usq; adeis incoctas dapes anteferunt,
 ibiq; postea omnes multis cum carimoniis
 relinquunt. Ad epulum proregibus aut
 legatis Regis præbitum, tantum pompose
 magnificentiæ adhibetur, tantum in id sum-
 ptuum effunditur, ut conuiuatoris fortu-
 narum magna pars huiusmodi profusione
 pereat. Continuis enim viginti diebus agi-
 tari, idemq; epularum & adparatum o-
 mnium, ultimi diei, qui primi fuerat, splē-
 dor & ornatus esse solet. Festa, feriasq; suas
 omnes noctu ad interluniū celebrant, mul-
 tis cum modulis & concentibus musicis, ali-
 isq; inuentis periucundis: primus præsertim
 anni dies ipsis adeo festiuus est, qui, ipsorum
 more, primus est dies interlunij, mense
 Martio. Eo die perquam splendide mares

vestiuntur, fœmina monilibus suis, nouo habitu excoluntur, domus & ianua tapetibus, pannis sericis, variisq; telis aureis exornantur, & floribus ac rosis, quibus tùm temporis scatet regio, consternuntur. Præ singulis foribus pluscula ingentes arbores plantantur, à quibus tùm multa suspenduntur lumina: arcus triumphales, quorum, ut dixi, magna per vias passim est multitudo, frondibus & viridi gramine conuestiuntur, faces ad illos, umbella Damascena, aliisq; generis serica tela adpenduntur. Festiuitatibus hisce intersunt sacerdotes, magnificis vestibus induti; hi, in altaribus cœli, aliorumq; inanium suorum numinum sacra faciunt, multas accinunt cantilenas: vniuersa denique gens eo die letitiam & hilaritatem suam, cantu, fistulis, multipliciumq; organorum musicorum suavissimo concētu attestatur. Illi, quos nominauimus religiose familie sodales confirmarunt, se vidisse illic panduras maiores minoresq; psalteriam, fidiculas, buccinas, clauichordia (quæ vocantur) lyras, tibias, aliaq; musica instrumenta, in nostrum morem,

& quamuis forma materieq; à nostris di-
 uersa videantur, pulchrè tamen posse singu-
 la internosci. Harmoniam vocum ad in-
 strumentorum modulos, mirificè, concentu
 perquam suavi, reducere callent, sonorumq;
 dulcium pleraque genera habent. Per sol-
 lenneis hosce dies multa eduntur spectacu-
 la, multe aguntur comœdia, visentibus iu-
 cundissima, atq; è vestium, & reliquo con-
 uenienti adparatu haud difficulter agno-
 scenda. Interim dum hæc actitantur, ad-
 stant mensæ, diuersis piscium, carniûmque
 edulij, pomis fructibusq; varijs, vino item
 suauè dactylis confectò, immixtis alijs li-
 quoribus, sapore illud, odoreq; gratissimum
 reddentibus, onusta. Toto eo die epulis &
 cõpotationibus, quantum possunt, tam pro-
 phani, quam sacricola, indulgent, & hoc o-
 mninò sibi persuasum habent; ita sese omnem
 reliquum annum prosperè, aut infelici-
 ter traducturos esse, prout diem eius pri-
 mum transegerint. Hæc aut nolo intelligi
 de ferijs, aut Diuorù apud ipsos memorie sa-
 cris, aut tunc, cum negotia quæpiam illis è vo-
 to cesserint, sollènis, ne æquo simpliciior;

quamuis & horum permulta sint. Hi enim homines summa animi contentione, totisq; viribus tristitiam omnem fugiunt.

De mutuis salutationibus

Chinarum, & tùm vſitatis
apud ipsos gestibus.

CAP. XIX.

Nulla hæcenus, toto terrarum orbe, quæ quidem cognita sit, natio, earum etiam, quæ ferissimæ & intractabiles habentur, reperta est, quæ nõ suo quodam more, ciuilitatis quidpiam vsurpet, comensq; mutuo in congressibus & colloquijs, aut alijs tractandis negocijs, & honorificas salutationeis adhibeat, quod & olim factum, vetera historiarum monumenta, & apud eos, qui nostra etate innotuerunt, populos, hodiè que fieri, eorum quæ visa illic & audita sunt, experientia satis superq; testatur. Ego verò hac in re, Chinas omnibus alijs totius orbis gentibus superiores esse, pro certo habeo, confirmantibus omnibus ijs, qui id ita se habere, ipsimet sunt experti, totq; vi eos
cari-

cerimonijs, honorificisq; gestibus: ut integris etiam libris conscripserint precepta ciuilitatis morum, quibus erga cuiusuis conditionis homineis utendum sit. Horum ego quosdam, ut ad propositum meum, & ad probationem eorum, que à me allata sunt, pertinere visos, ex omni numero excerptos, eadem tamen breuitate, quam huc vsque in succincta hac historica descriptione obseruari, commemorabo. In ciuilitatis summa esse Chinae putant, in occurssu congressuue, etiam parum inter se notos, mutuo sese non salutare. Vulgus salutandi hunc ritum obtinet; Alter alteri obuius, sinistram manum clausam, dextra operit, deinde utrasq; manus unà pectori adprimit: multaq; inclinatione capitis, indicat, tam benè obuiio huic sese cupere, quàm arctè manus inter se sint occlusæ, beneuolentiamq; istam non in externis solum gestibus consistere, sed in intimo etiã pectore inherescere, multis in eam sententiam, interim dum manus hoc modo implicat, additis dictis phaleratis. Proceribus & aulicis alius mos est, isq; priore ciuiliior habetur; & talis est: Obuij inter se, utriq; consistunt,

sistunt, & dispansis ambobus brachiis, digi-
 tos manusq; mutuo implicant, in arcus for-
 mam incuruatos; sepius ac sepius interea
 sese inflectunt, mutuo salutantium honori-
 fico certamine, uter utrum precedere de-
 beat: quoq; nobiliores illi sunt, tanto diutius
 his moribus inter sese contendunt. Plebeius,
 ubi quempiam in via, primaria nota vi-
 rum, conspexerit, in vestigio consistit, ta-
 citusq; inclinato capite expectat, dum ille
 transierit: tametsi maxima vulgi pars, id,
 non tam urbanitate, quam metu poena fa-
 ciat. Huius enim moris negligentes, con-
 tinuo cunctos atrocibus & diris verberibus
 mulctari, experientia docuit. Si quis è
 plebe, Loitium aliquem forte alloqui velit;
 ubi in eius conclaue est ingressus, in genua
 statim subsidet, & inclinato, ad terramque
 deiecto capite, genibus nixus, in medium
 conclaue pergit, ibi defixus, quid petat,
 demississimè, sermone aut scripto expli-
 cat: responso accepto, eodem, quo ingres-
 sus fuerat, modo, genibus egreditur, ca-
 uet tamen, ne Loitio tergum obuertat,
 donec è conclauis discesserit. Si quis honore
 sibi

ubi & autoritate parem inuisit, frequentius
 & decoris inclinationibus inuicem sese
 honorant, & carimoniosis gestibus alter al-
 terum superare conatur, quibus multum
 temporis & verborum perditur. Si amicus
 amicum inuisat, is, qui interpellatus est,
 eum qui interpellarat, domum redeuntem,
 in viam usque honoris causâ, deducit. Sed
 hoc oppidani potius, eius denique urbis in-
 cola, conditione pareis, factitare consue-
 runt, quàm cetera hominum turba. Si a-
 liunde aduentans quispiam amicum in ur-
 be, aut municipio interuisat, aut vocatus,
 hominis ædes ingrediatur, aut fortè in vi-
 co ei occurrat: oppidanus ille, si fors tenuio-
 ri veste indutus sit, aduentem & adlo-
 quentem aduenam, tametsi etiam con-
 sanguineum, aut veterem familiarem
 suum, ne vno quidem verbulo excipit,
 seque vidisse ipsum, aut unquam no-
 uisse, omninò dissimulat, confestim in
 suas æcis reuertitur, vestes quas habet
 splendidissimas, depositis prioribus,
 induit: Tum demum progreditur,
 hospitem compellaturus, multis ei
 habi-

habitis honoribus, perinde ac si paulo ante ille in adibus eius non fuisset, aut domi ipsum quaeritasset. Mos hic apud Chinas constanter obseruatur, quippe à maioribus profectus, & inter religionis mysteria habitus. In peregrinos mire hospitaleis China sunt, aduentantibusq;, statim bellaria multiplicium hypotrimmatum & fructuum, vinum item, aut aliud quoddam potionis genus, populis hisce admodum familiare, è præstantibus quibusdam magni in re medica usus, herbis confectum (quod non, nisi calidum bibitur) adponunt. Eosdem etiam inter se vicini mores seruant: si cui incolarum forte conterraneus aliquis occurrat, qui à patria aliquandiu absuerit, alter nouum hospitem rogat, cibum sumpserit, nec ne. Si comedit se negat, in proximum eum introducit diuersorium, & adparari iubet aduentitium conuiuium sanè quàm opiparum, quod quidem facile potest fieri, cum oppida, vrbes suburbia, cuncta denique hominum habitationi accommoda loca, huiusmodi cauponis sint frequentia, in quibus leui precio delicate epulari liceat, ob cibariorum omnium

vili

ilitatem, cuius suprà memini. Sin ille ali-
 de rediens popularis, edisse se dicat, in ali-
 in tabernam, in qua hypotrimmata, fru-
 us, aliq̄, huiusmodi penuaria vendun-
 ur, adductum eum, lauto tragematum ad-
 aratu, multisq̄, editis amoris & beneuo-
 ntia signis, amicus exhilarat. Muliebrem
 exum, cuiuscunque qualibet conditionis
 t, tam alienigenas, quam indigenas, in ho-
 ore magno habent, maritas in primis, ad-
 d, ut qui erga aliquas ex illis turpe quidpi-
 m effutierit, aut obuiam factis nihil hono-
 is exhibuerit, aut prætereuntibus via non
 cefferit, infamis habeatur, quamuis ad eò
 arò, ad eò insigni modestia cura habita, in
 ublico conspiciantur, ut vel ob hoc ipsum,
 mmi cultu & honore dignæ videri possint.
 China, præsertim nobiles, erga externos per-
 omeis atque officiosi sunt, ut apparet ex
 tinerario Augustiniani instituti religiososo-
 um, qui hoc ipsimet sunt experti.

De honestate & disciplina
 mulierum, & quibus conditioni-
 bus tolerant impudicas.

Cap.

Reges, magistratusque huius Regni, omni cogitatione, cura, sollicitudine & diligentia in id incumbunt (quemadmodum è legibus ipsorum constat) uti omne flagitiorum genus è regionibus suis exterminetur, quam ob rem, cunctis, quibus possunt, rationibus, & modis, ea extirpare conantur, & sceleratos, nulla plane data venia, seuerè coercent; quæ res facit, ut incola harum terrarum omnes, summo studio caueant, ne quid reprehensione aut pœna dignum perpetrent. Cùmque inter alia, mulierum impudicitia & petulantia, rempublicam, quantumuis benè constitutam facile pessumdet atque euertat, optimis legibus & decretis huic scelerum labi aduersantibus, tantum malum ingenti labore præcauent: adeò ut vetustum hoc, amplissimumq; Imperium alijs recentioribus minoribusque Regnis hac in parte minus damni fecerit. Mulieris enim impudicæ & lasciuæ nomen tota vrbe facile innotescit, quamuis rarò in publico conspècta. Inter alia hac de re Chinarum
pla-

placita, istuc etiam est, quo parentibus disertè præcipitur, ut filias, quamprimum per earum aetatem, & paulo constantius iudicium licuerit, domi inclusas, atque secretas contineant, & ad honestas occupationes atque negotia instituunt, ne ullus ignavia, scelerum omnium parenti, apud ipsas locus relinquatur. Hac lege nuptæ etiam alligantur, arctè adeò custodita, ut ne Proregum quidem, & præsidum, imò ne ipsius quidem Regis vxoribus & filiabus eius gratiam fieri fama sit, sed continenter eas aurum, sericam, linum nendo, aliisue operis manuariis diem transigere; ita ut ignavia, laborumq; fugientes summo in contemptu infamiq; vitam degant. Iuenculæ itaque filie, his moribus educata atque innutrita, matrum insuper honestis perpetuò negotiis occupatarum positis ob oculos exemplis incitata, omnem, vel de malis solum cogitandi, occasionem amittunt; adeò, ut hæc nunquam satis laudata honestissimæque consuetudo apud eas in naturam iam abierit. Vnde sexus muliebris harum regionum summis in molestijs oneribusq; duce-

duceret, si socium agitare cogeretur. Continua isthac & spontanea assiduitas, eas usque adeò in officio continet, ut in publico aut è fenestra prospectantem honorata conditionis sceminam adspicere, nouum, plañeq; monstrum videatur: Viuunt enim mulieres honestissimè. Sin contingat, ut alicui earum necessariam quampiam ob causam, ut, ob morbum, aut mortem parentum, aut alia huiusmodi (aliàs enim mutuo sese interuisere ipsarum moribus haud est receptum) adibus exeundum sit, lecticis occlusa, neminiq; conspicienda gestantur, ut alibi diximus. Meretrices ideò tolerant, ut hac permissione, ceterarum mulierum pudicitia illasa conseruetur, grauioraq; mala, in urbibus aliàs cooritura, auertantur; ita tamen, ne probis & pudicis quicquam inde detrimenti inferatur. In suburbijis enim scorta degunt, à ciuium conspectu, urbisq; domicilio exclusa, ea lege atq; omine, ne extra prostibulorum peculiariter ad hoc destinatorum limina pedem vnquam efferant: neue, ni capite puniri velint, in oppidum ventitent: atque, inter alia, meretrices tam abie.

bictæ sunt, ut plerunque proletarijs, aut
 nancipijs nata, aut peregrina sint, aut à
 patribus in ipsis cunis, ad turpitudinem
 nanc subeundam, diuendita, quæ perpetua
 iuris simæq; seruitutis species, Chinis admo-
 lum frequens est, ut pauperibus viduis,
 quæ non habent, unde viuant, liberos suos
 vendere liceat, quorum seruitus non nisi
 morte terminatur: sæd hæc consuetudo,
 tam altas toto regno radices egit, ut, mul-
 tos illic negotiatores repias, qui maximam
 fortunarum suarum summam in huiusmo-
 di mercatione collocatam habeant. Emunt
 enim puellas, sedulo educant, psallere, musi-
 cisq; instrumentis scitè ludere docent, lasci-
 uisq; alijs moribus imbuunt; nubileis factas,
 in lupanaria contrudunt, quorum supra
 meminimus. Primo die prostitutionis, eas
 ad quendam, cum potestate omnibus alicu-
 ius urbis prostibulis à Rege præpositum, ad-
 ducunt; is earum patrociniũ suscipit, ca-
 uetq; ne quid turbæ eam ob rem oboriatur.
 Elapso e die, præfectus hic in eas nihil am-
 plius iuris habet, præterquàm quòd singulis
 mensibus semel ad scortum in lupanaritat,

& pensitationem tantam exigit, quantam
 & eius, à quo in id loci coniecta est, & ipsius
 scorti consensu, prostituta illi imposuerat, ob
 sumptus scilicet eousque à negotiatore, cum
 in emendam, tum in educandam, atque in
 eo vita genere erudiendam puellam factos.
 Mulierculæ hæc festiua blandæq; sunt, tan-
 tant ludûtq; suauiter, vestiuntur elegâter,
 colorẽ fucõ mentiuntur. Multæ inter eas o-
 culis captæ fœmina sunt, liberis parentibus
 nata: hæc comuntur & pigmētis inficiuntur,
 à cæteris, quib. integer visus, maximaq; flo-
 rentis ætatis pars in lustris hisce transacta
 est, neque quoad viuunt, è septis istis audent
 excedere, edictõ scilicet publico phibitæ, me-
 tuentib. Chinis, ne turpitudine sua aliquid
 damni dent. Quidquid ultra precii, quod
 nutriticiis illis, de quibus diximus, suis, pen-
 dût, vulgato corpore merëtur, id omne præ-
 fectõ ei, cuius mentionem feci, exponunt. Is
 diligēter totũ eum questũ custodit, & quot-
 annis, accepti Censoribus rationẽ fert. Post-
 ea vetulis iam meretricibus lucrũ illud par-
 cẽ atque demensum redditur, quò scilicet, si
 fors ita ferat, vitã tolerant, neu extremẽ fa-

ne laborent, quod si fortè acciderit, aut tantum eis stipendium præbetur, quo alantur, aut in ptochotrophia egenorum debiliū, quos Rex suis redditibus, ut supra indicauimus, sustentat, recipiuntur. Pueri à matrib. egestate pressis venditi, ad opificia discendū adhibentur, quæ ubi perdidicerint, institutori aut domino suo artificio, ad certū tēpus operas suas addicere coguntur; eo elapso, herum opificem non solum libertatem ipsis restituere, sed etiam uxoreis conciliare, & cōditiones querere, ad tectā laresq; comparādos auxiliareis manus porrigere, qui victū parent, viam atque rationem idoneā ostendere, necesse est; nisi spontè faciant, à magistratu eò adiguntur. Inuicem tamen isti magistris hisce suis, primo incuntis cuiusq; anni, aliisq; item certis quibusdam diebus, honoris causā, & declarandæ gratitudinis ergò, munera quedam offerunt. Liberi verò ipsorum, sui planè iuris euadunt, neque patronis suorum parentum ulla re sunt deuincti, præterquam, quòd beneficiorum in hos ab illis collatorum, memoriā retinere debeant.

De forma nauium , quibus
tàm in mari , quàm in flumi-
nibus , Chinæ vtuntur , &
quomodo toto anno
piscibus abun-
dent.

CAP. XXI.

Nauium & cymbarum , quibus Insu-
la, longitudo Oceani, multaq; magni-
tudine insignia, per omnes penè Chinarum
regni prouincias decurrentia flumina ena-
uigantur, ingens numerus est; neque minor
hominum in ipsis nauibus tecta lareisq; ha-
bentium multitudo, adè vt fluuij frequen-
tium oppidorum speciem referant, & aquè,
atque terra, habitatoribus pleni existimen-
tur. Perfacile, leuiq; sumptu nauis Chinæ
construunt, cum lignis, ferro, aliisq; ei rei
idoneis materiis abundant. Picis genus ha-
bent, nostro longè tenacius, qua in modum
lapidum nauigia indurescunt: hac commo-
ditas, & copia hominum, nauicularia peri-
torum, efficiunt, vt tàm varij generis na-
uis à Chinis adificentur, quarum cuius pe-
culiare

enliare nomen est: alteros quoque alteris cedere utique necesse est, cum tantam hominum colluuiem terra vix sustineat. Maxima nauium, quibus longissima nauigationes conficiuntur, Giunchi vocantur; quibus si ad bella uti volunt, castellis ad proram & puppim ex edificatis maiores faciunt: quod cum orient alibus & Lusitanicis nauibus in Indiam euntibus ipsis commune est. Earum tanta copia est, ut praefectus classis quispiam intra unum diem ad sexcentas cogere queat. Oneraria Giunchis forma & magnitudine penè aequaleis sunt: hoc solo differunt, quòd prora & puppe sunt illis humiliores. Alia habent minima nauigia, nostris cata-scopys similia: ea quatuor habent ab uno latere ingètes remorum ordines, quorum singuli à sex, aut, ad minimum, à quatuor remigibus aguntur. Aptae admodum sunt enauigandis fluminibus vadefioribus, minusq; profundis, incolarum lingua Bancoens vocantur. Alia quaedam latiores naues, lanteas ipsi vocant, octo remorum ordines ab uno latere habent, singulos à sex impulsos hominibus. His duobus nauigio-

rum generibus prædones, quorum ingens eo mari copia, potissimum uti cōsueuerunt, ob agilitatem, ad fugam & prælium quoque, si res ferat, expeditis. Aliud præterea nauium genus fabricant, longitudine triremibus par, sed latitudine insigni; hæ modico etiam flumine feruntur, ad mercimonia hinc inde transuehenda apta, quòd agileis sint, & facili labore, in fluminibus, quæ velis, impellantur. Alijs insuper multiplicibus nauigys China abundant, in quorum aliquibus visuntur pergula inaurata & picturata, quomodo ea potissimum exculta sunt, quæ Proregum & magistratum voluptati seruiunt. Rex in omnibus prouincijs earum nauium, quæ Giunchi vocantur, ingentem habet classem, milite ducebuzq; instructissimam, quæ præsidio sit nauigys tum ipsorummet Chinarum, tum exterorum finitimorum negotiandi causâ in Chinam traycientium, ut tutò eò accedant, abeantque, nec à piratis infestentur: eadem fluminibus tuendis diligentia adhibetur, quorum custodiæ, eam ob rem perpetuò parones aliquot armati (Breganti-

nos vocant) præsumunt: ac vniuerso exercitui
 nauali à rege stipendia præbentur. Picis,
 qua vtuntur (id Giapetꝝ, appellant) ma-
 gna, vt dixi, passim est copia; & est certa
 quedam massa, è calce & pinguedine piscis
 cuiusdam, quem Vname China vocant,
 confecta, non tenax solum, sed etiam tere-
 dinibus parum obnoxia; vnde vna China-
 rum nauis, duabus nostris durabilior est,
 atque diutius etiam duratura nauigia es-
 sent, ni obstaret tenuitas. Anlie, eo-
 rum, & forma à nostris diuersa, & ar-
 tificio ac vsu ipsis sunt præferenda. Emul-
 tis enim partibus coagmentatae sunt, in-
 star instrumentorum, quibus in irrigan-
 dos hortos aqua deducuntur, in longum in-
 tus nauibus adfixa, ad hauriendum vsque
 adedè accommodata & faciles, vt vir vni-
 cus sedens, pedibus rotam circumagat, per-
 inde ac si scalas ascenderet, sentinamq;
 magnæ nauis (tametsi aqua redundan-
 tis) intra hora vnus quadrantem, totam
 exhauriat. Multi reperiuntur in nauibus
 & phaselis nati atq; educati, qui in siccū pe-
 dē nunquam tulerint, neq; aliud quidquam

opificij didicerint, aut alio modo victum sibi parare nōrint, quā quem à parentibus haustum & hereditate relictum accepere; quod scilicet mercimonia ab uno in alium locum transuehunt, hominesq; ab una in alteram ripam transportant. Nuptas liberosq; suos eadem in naui secum habent: ita, ut sæpè in urbem quampiam venientes, vrbsne sit, aut quo locorū delati sint, ignorent, cū vrbe nihil indigeant, & in nauigijs animantia diuersi generis, quibus victit et, nutriant, cuiusmodi sunt gallinæ, anates, colūbæ volucresq; alia. Sunt præterea in nauibus multæ caupona, mercatorumq; taberna, mercibus raris, preciosis atque exquisitis, referta, quas vel in vrbe omnibus rebus instructissima desideres: magna copia serici, succini orientalis, moschi, aliarumq; rerum, superfluarum verius, quàm necessariarum, omnium certè paratu faciliū. Marginibus seu extremitatibus nauium, impositæ conspiciuntur testæ, consitæ malis aurantijs, alijsq; fructibus; fictilia item vasa complantata floribus & oleribus quibusdam, esu iuxta atque aspectu periucundis. In me-
dia

dia nauī viuaria habent, & piscium receptacula, quos retibus assidue capiunt. China enim cunctis, quæ hoc nomine commendari possunt, regionibus, piscosior est, ita ut (quæ admodum dixi) propter commodam multitudinem nauium, & innumerabilium piscatorum, mare & flumina perpetuo sulcatum incredibilemque piscium copiam, retibus, & alijs instrumentis quotidie capiunt, pisces inde à quingentis usque milliariibus in viuaria, quorum supra memini, conuehantur: ea singulis diebus recenti aqua instaurantur, piscesque omnes, eo, quod naturæ cuiusque conuenit, cibi genere nutriuntur. Ad piscatum menses commodissimi sunt, Februarius, Martius, Aprilis, quando fluuij intumuerint: siquidem tum marini pisces eos intrant, ibique oua pariunt, quæ postea à piscatoribus excipiuntur, hoc artificio victum queritantibus, & pisces in ijs, quas in sua quisque nauī habet, piscinis, educantibus. Ad piscatores alia deinde nauis è regno aut prouincia ventitant, piscesque illos emunt, & scirpiculis, seu corbibus è vimine contextis immittunt, quæ ne aqua

Assiam penetret, papyro munita sunt, oleo macerata: indies, ut dixi, recentem aquam piscibus affundunt, & cibum dant. Paupes, huiusmodi pisces emere solent; eosq; immittunt septis, q̄ eā ad rē domi habere solent; ibi ingrādescunt, & palato sūt acceptissimi; paruuli quoq; in fossas urbanas (quib. in hoc negotio ut plurimum uti solent) deijciuntur: in quibus in epulas Proregum, magistratuum & purpuratorum adseruantur, neque cuiquam, nisi ipsorum consensu, ibi piscari licet. Officia palatina, seu Primateis, sapius animi causā in fluminibus circumuehuntur, nauibus quibusdam tectis, conclauiumque splendide & affabrè, multis concinnè interpositis fenestris, suppositisque trudibus, ex edificatorum adparatu visendis. In his illi sub aulais & umbraculis pretiosissimis & pulcherrimis, iucunditate sanè & commoditate perquam optabili, consistent.

De mirabili quodam modo,
 quo anates ingenti numero, mini-
 móque sumptu Chinæ pascunt,
 & de ingeniosa iucundá-
 que ipsorum piscan-
 di ratione.

CAP. XXII.

Cum hoc regnum usque ad eò populo-
 sum sit, quemadmodum ex hac histo-
 ria satis intelligitur; neque etiam otiosi seu
 ignavi ferantur atque tolerentur; ingenia
 utique paupertate laborantium, necessita-
 te, artium omnium inuentrice, coguntur,
 ut nouis indies artibus excogitatis, victum
 sibi parare contendant. At, quòd multi
 videant, regionem habitatoribus esse vndi-
 quaque plenam, & ne palmum quidem a-
 gri reperiri, cui suus desit cultor: aquas ipsi,
 & ingentia flumina scrutantur, suisq; in
 nauibus & cymbis, ut dixi, habitant: in his
 familiam sub tuguriis quibusdam affabre
 structis, ut ab iniuriis imbriũ, æstus ac tem-
 pestatũ defendãtur, continent. Hic quoq; eã
 quisq; exercet artem, ac opificium, quod scit,
 & cuius hæres quasi à parente relictus est,
 vnde

unde complura apud ipsos huiusmodi inuenta atq; artificia sanè admiranda videre licet: inter qua ex præcipuis vnum est, educatio anatum; qua tanta totius gentis interest, vt non exiguus indigenarum numerus ea victum queritare cogatur; qua sanè stupendo hocce modo instituitur. Caueas quasdam habent ex arundinibus textas, qua puppim nauigij longitudine equant, quæis commodè ad quatuor millia anatum includantur: hi quotidie penè in nidos ad id sigillatim in caueis paratos oua edunt. Is itaque, qui hoc quaestus genere victitat, oua nidis exempta, æstate letamini bubalino aut etiam anatino (quod præcalidum est) subycit; cui tamdiu ea subiacere patitur, donec pullos generasse videantur: tum è fimo sublata singula ordine percudit, & in vnoquoque anaticulam inuenit viuam: ea verò dexteritate ouum pandit, vt vix vnquam pullus aliquis ictu moriatur, non sine spectatorum admiratione, qui tamen parum frequentes adcurrunt, cum ars hæc peruetusta, & hosce apud populos vulgò nota sit: cumq; huiusmodi industria annuatim quaestuo-

stiuosa admodum sit, & fimus hyberno tem-
 pore, externis, ut calefiat, admiculis indi-
 geat, alio non minus sagaci, & ingenioso,
 quam prior ille est, modo, penuria huic suc-
 currunt, fimum in storeas quasdam expan-
 dunt: huic oua imponunt, oua, stramine, a-
 liaq; igneis facile concipiente materie coope-
 riunt, eam incendunt, flammamq; tam diu
 alunt, donec oua calefiat & pullescant, tum
 demum, eadem, qua prius diligentia pullos
 ex ouis excludunt: tam felici prouentu, ut
 cauea anaticulis, instar formicosorum acer-
 uorum, scateant. Eas deinde alias in caueas
 cogunt, in queis sunt anates grandiores ad
 pullos subter alas condendos & fouendos
 adsuefacte, donec rostra eorum fiant cor-
 nea, & dum ipsimet cibum capere, prata pe-
 tere, & cum cetero grandiorum anatum
 grege pastum ire queant. Ac quamuis inter-
 dum grex viginti millium numerum exce-
 dat, pertenui tamen sumptu, & eadem ar-
 te, qua educatae sunt, nutriuntur, singulis
 diebus mane, obiecto oryza cocta paululo,
 quod ubi vix deglutierint, ostium nessesotro-
 phyj, qua versus aquas exitus patet, adape-
 ritur,

ritur, ponticulus è cannis textus, nauim in-
 ter & ripam excitatur, eum transeunt ana-
 tes, procurso ad eò impetuoso, vt altera su-
 pra alteram prouoluatur, multo spectanti-
 um risu. Eo modo toto die in pastione sunt,
 prope aquas, & in agris oryza consitis, cer-
 to insuper ab agrorum dominis precio ana-
 tum nutritoribus persoluto, ob arua hac ra-
 tione ab nocentibus herbis purgata. Cùm
 ad uesperascit, anates ingenti numero in a-
 quas proruant, ad signum tympani pulsū, è
 nauibus datum, quo conuocari solēt, & per
 ponticulum, de quo antea, in caueas suas re-
 deunt: caterùm quisque grex è sua nauti da-
 tum signum probè internofcit, etiam si ma-
 gna adsit nauigiorum multitudo, quorum
 etiam vnumquodque peculiari suo à cete-
 ris soni genere discernitur, cui anates egre-
 giè sunt intenta. Hec ars atque exerci-
 tatio, Regno huic & frequens est, & per-
 utilis, cum maxima incolarum pars, his-
 ce animantibus victitet: palato etenim
 acceptissima, iucundissimaq;, & ingenti
 numero, vilig, pretio sunt comparabileis,
 & perleui sumptu nutriuntur.

Utuntur etiam Chinæ genere quodam pi-
 scationis, non minus, quàm pastio anatum
 fit, artificioso, multa cum spectatorum vo-
 luptate. Rex in singulis Urbibus, ad flumi-
 na consitis, peculiareis quasdam casas ha-
 bet, in quibus annuatim multi corui mari-
 ni aluntur, quorum opera in piscatu, ijs
 mensibus, quibus pisces oua parere desi-
 nunt, in hunc modum uti popolareis solent.
 Eximunt coruos è caueis, eosque ad ripam
 fluuij deferunt, in quo multas habent pa-
 ratas cymbas, quas, mediam nauigij par-
 tem, aqua impletas, continuò ordine in or-
 bem locant: coruos inde subter alas funicu-
 lo oblongo vinciunt, & ingluuiem hacte-
 nus constringunt, ne pisces deglutire pos-
 sint; in aquas dein eos deijciunt, ut pisces
 capiant; id verò coruis, ut auibus aqua-
 ticis haud ingratum, supra modum auidè
 & celeriter in flumen ruentibus; submer-
 gunt tum se, atque ubi tam diu sub undis
 latuerint, donec rostra colla^q piscibus ad
 ingluuiem vsq; compleuerint, emergunt, &
 in cymbas eadè celeritate reuolant, captosq;
 pisceis in aquas, eam ob rem, ut supra dixi,

in

in scaphis adseruatas, è rostro colloq^z effundunt: nè scilicet minores pisciculi moriantur; redeunt euestigiò in aquas, prædam nouam petituri; & hunc laborem totis quatuor horis continuant, tanta agilitate, ut neuter alteri impedimento sit, donec cymbæ piscibus sint oppletæ; tùm demum, nodus ille, quo ingluuias constricta erat, exsoluitur. Corui in aquas rursùm dimittuntur, ut immersi, sibi iam ipsis pisces capiant, cibumque querant, quod magna auuiditate faciunt, quia die piscatum antecedente, demensum illis minimè præbetur (certus, id est, milij numerus) quò, fame stimulante, fiant auidioreis. Exsaturati, ubi aliquandiu in aquis oberrarint & lusitauerint, ex aquis exempti, in caueas reportantur, ibique ad menses usque piscationi aptos, detinentur, quibus redeuntibus, ternis quibusque diebus, ad piscatum corui adhibentur, cuius usque adeò cupidi, usque adeò adpetentes sunt, ut, toto anno, si liceat, nihil facturi libentius videantur. Tribus mensibus, Februario (ut dixi) Martio & Aprili, tanta piscium multitudo capitur, quæ toti Re-

gno sufficiat, ijs, quos priori capite exposui, modis. Cum igitur tanta omnium etiam aliarum rerum copia China abundant, etiam longè à mari distantes, singulis diebus, piscibus, si volunt, recentibus vesci possunt.

Qua sollennitate Chinarum Rex, aliorum regum & Principum, sui etiam Imperij urbium & populorum legatos excipiat.

CAP. XXIII.

Cum sequenti capite, mihi de legatione dicendum sit, quam Philippus Hispaniarum Rex Catholicus, pro insigni suo rei Christiane promouenda studio, ad Monarcham amplissimi Chinarum Regni mittere statuerat; cur item grauib; de causis ea dilata sit, certa scilicet occasionis, qua non procul abesse tum videbatur, expectanda gratia: non ineptè facturum, neque à finibus propositi mei discessurum me esse existimo, si nunc ostenderit, quibus honoribus, qua rituum morumque sollennitate Chinarum

R

Rex

Rex externorū regum & populorū legatos, ad sese quibuscunque de rebus missos excipiat atq; tractet, quod summa, scituq; nequitiam indigna humanitas in hisce ritibus eluceat, è quibus, quanta sit gentis eius, de qua dicimus, urbanitas & diligentia, satis superq; cognoscitur. Omnes igitur, qui legatorum titulo in Chinam veniunt (nihil pensati, ab amicis sint, an ab hostibus missi) tanto cum honore excipiuntur & coluntur adeoq; magnificè tractantur, ac si ipsi eorum domini adsint. Neque enim solum toto terrarum orbe, apud omnes Principes iure gentium usurpatis legatorum priuilegijs fruuntur, in primis verò, ne ipsismet iniurie quicquam, molestiæ inferatur; sed quamuis hostilis, & Regi, Reiq; publicæ damnosa sit legatio, nihilominus tamen singularibus multis immunitatibus iuribus gaudet. Statim ubi legatus aliquis, usque ad Regni fines accesserit, qui proximus eo abest, vicinæ urbis præfectus aut magistratus, obuiam ei ipsemet procedit, multum cum honore verborum, & insigni morum comitate hominem excipit: Præfectum verò omneis eius urbis Loity, cuncta offi-

regia, duces, militesq̄, praesidiarij, magna
 opra comitantur. Orator è naui egressus, pe-
 dib. terram attingere haudquaq̄ permitti-
 tur, quantumuis vel in pximo diuertendū
 sit, sed continuò ab octo hominibus in littore
 maris eum expectantibus, gestatoria sella e-
 burnea, aut è pretiosa alia materie facta, ho-
 losericoq̄, aut Damasceno, aut auro bractea-
 to obducta, cuiusmodi singulis in urbib. op-
 pidisq̄, ad subitos huiusmodi casus, mādatus
 regis habetur, suscipitur. In omnib. etiā ur-
 bib. oppidisq̄, regni grandiorib. sumptuosam
 pampalamq̄, domum Rex habet, in quā prin-
 cipū gētiumq̄, exterarū legati, proreges itē,
 praesidesq̄, prouinciarū & magistratus recēs
 creati, cum ex aula ad munia sua obeūda in
 prouincias abeunt, hospitio recipiuntur. Ha-
 eadeis varia supellectili, stratis, lectulis, ali-
 isq̄, utensilib. necessarijs, cunctis deniq̄, reb.
 instructissima ornatissimaq̄, sunt, & ingen-
 tis diuertentiū multitudinis, nemine alteri
 quidq̄ impedimēti aut molestiae adferēte ca-
 paceis. In has aduentās Orator, eo, quē dixi-
 mus, comitatu, deducitur, siue equo vectus,
 siue lectica, quod vsitatus est, latus. Illic
 relinquitur, magna cum morum cari-

moniarumq; pompa; certi adiunguntur homines, qui ipsi ministrent, mille itē, aut duomilliamilitū, cum tribuno, custodia causa: eodem modo, domum rediens, ad fines vsq; Regni honorificè reducitur. Sequenti, post caerimoniosam exceptionem, die, magistratus, aut Rector ciuitatis, legatum inuisit: & ubi, quae assolent, ex eo quaesierit, rogat, unde veniat, à quo Rege aut Principe, quaeue negotia missus sit? Quidquid ad interrogata resposi acceperit, quidquid percuntationibus his expiscatus fuerit, eius continuo Proregem aut Insuantonem qui in metropoli cuiusq; prouinciae perpetuò degunt, illius ora seu tractus; Prorex aut Insuanto caestigio Regem & supremum senatum certiore reddunt. Rex statim aut opperiri legatum iubet, aut comiteatu dato, potestatem illi sese adeundi facit: & eisdem magistratibus praescribit, quibus modis eum excipere, quibus honoribus excolere debeant aut pro dignitate Principis, à quo missus est aut pro ipsiusmet legati conditione: praesinitem numerum militum, qui eum comitentur; praeterea modum praestituit omnium

sumptuum in eum faciendorum, usq; aded
 examussatim, ut quanam epule, quot ser-
 cula, cum ipsimet legato, tum eius comiti-
 bus & ministris, in singulos dies praebeanda,
 quibus in locis, quibus hospitiiis, quotidie di-
 uertendum sit, definiatur. Exemplum di-
 plomatis fidei publicae, obductae gypso tabu-
 lae (ut saepe dixi) grandibus characteribus
 inscriptum est: nihil tamen aliud continet,
 quam nomē Regis, aut Principis, à quo mis-
 sus est orator, cui, quocunque ierit, tabula
 illa praefertur. Sed codicillorum, quibus à se-
 natu regio in aulam veniēdi ei potestas da-
 tur, alia forma est. Hi enim charta perga-
 menae colorata inscribuntur, ad pensosq; Re-
 gis sigillo cōfirmantur, pro more, duntaxat
 hac in re, & in Proregum creatione, sollenni.
 Sumptus itineris legato totiq; eius comi-
 tatui, à Regis quastoribus, & vectigalium
 praefectis è fisco praebetur: maximis ille ho-
 noribus, omnibus locis adficitur, splendide
 tractatur, lautissimis conuiuijs excipitur,
 magnificè donatur. Quo die urbem Taibi-
 num legatus ingreditur, omnis Aula no-
 bilitas, & cuncti summi consilij Regij sena-

tores, cum suo Praside (qui, ut Chinae narrant, nō minori maiestate, comitumq; turba, quā ipsemet Rex, in publicum prodire solet) extra urbem ei obuiā procedunt: qui si à potenti aliquo rege missus sit, dextrum prasidis latus, sin minus, sinistrum claudit. Prasēs inter eū dum cum eo colloquitur, aut ipsemet aut per interpretes, perhumaniter rogans, quī valeat? quā cōmodum iter euenerit? aliāq; huiusmodi: his colloquijs tēpus effluit, donec ad Palatium suscipiēdo Oratori destinatum, vētum sit: ibi verò, relicto illi, prasēs quosdam adiungit, qui amictē & hilariter cum homine confabulentur: ipse cum cetero comitatu domum redit; potestatem quoq; Oratori facit, aliquot Loitos creandi, certum numerū captiuorum, ad mortem damnatorū, noxae eximendi, aliāq; huiusmodi speciatim priuilegia tribuēdi. Ius, qui legatorum titulo in Chinam veniunt, nihil quidquam molestiarum inferri aiunt, quantumuis vel enorme scelus admiserint. Id à vero non abhorre, hoc, de quo nunc agam, experimentū docet. Lusitanus Indiae Prorex, quendā suorum ciuium, cui Barto-

Tomæo Porezio nomē erat, cum aliquot alijs,
 negotij cuiusdam ergò, Emanuelis Regis no-
 mine, conficiendi, in Chinas miserat. Tūm
 verò tēporis, legati quoq; Malacenses Can-
 tone erant, in aulam Regis Chinarū, ad quē
 à suo rege mittebantur, profecturi. Hi Lusi-
 tanos apud Proregē Cantonēsem calumnia-
 bantur, & nequaquam reuera legatos eos,
 sed regionem eiusq; aditus & munimenta,
 speculatū missos esse dicētibant, uti postea
 reuersi, eam subigerent, quemadmodum
 hoc modo magnam India partē diuioni suæ
 subiecissent. Atq; calumnia hac minimē ex-
 saturati, eò, impio & atroci animo, rem de-
 ducere cōtendebant, ut in vincula Lusitani
 conijcerentur, tormentisq; in eos quæreret-
 tur. Ac sanè Prorex, cum Loitios urbis
 in cōsiliū prius adhibuisset, oratores Lu-
 sitanos comprehendi, & dirum in carce-
 rem contrudi iussit, cūmque, questione a-
 sperè & diligenter habita, ea quæ facti
 erant, inter se non consentire animaduer-
 tisset (quandoquidem etiam eorum quidā,
 plus, quàm interrogatū, atq; omnino verū
 erat, fatebatur) sententiā capitis in eos pro-

nunciauit, de qua ad supremum Regium senatum retulit, ab eo confirmatam, (quænam admodum vnice auebat) continuo exsequitur. Senatus autem, cum intellexisset & considerasset, Lusitanos, legatorum specie titulosq; in regnum venisse: sententiam à Prorege Cantonensi latam, non solum minimè ratam habuit, sed & confestim ei edixit; Lusitanos è carcere dimissos, sine mora incolumes in Indiam redire pateretur, omniaq; ipsis ad reditum necessaria, liberaliter suppeditaret, tametsi Malacenses oratores iam in aulam venerant, & omni studio in eorum necem cunctos exstimulare conati erant. Addebatur edicto: vt omnia vera sint, quæ Malacenses de ipsis detulerint, atque ipsimet ad eò Lusitani sint confessi; eos tamen, quòd sub legationis nomine in Regnum venerint, neququam vlla esse molestia adficiendos. Vt ad propositum reuertar, aio, legatum recens aduentantem, vbi ab itinere sese recollegerit, sæpiusq; per humaniter compellatus, atque à purpuratis & primoribus ad saliareis epulas aliquoties inuitatus fuerit, certo, sibiq; ad eam rem profinito

nito die, ad Regem admitti, honestissimo equestris ordinis nobilium, ipsiusq; summa Curie Præsidis in Regiam deductum comitatu, tum eo, quo primum regem adit die, tum cunctis sequentibus, quam diu negotium illi cum Principe fuerit. Rex audit hominem in uno trium magnificentissimarum basilicarum, quarum supra mentionem feci. Legatus, rebus quarum causam venerat, expeditis, ad suum Principem remittitur, ingentis precij muneribus onustus: & in habitu per cunctas regni ditiones equè honorificè liberaliterq; atque in aduentu, habitus. Oratores verò urbium & prouinciarum ipsius Chinarum Regni longè aliter tractantur. Eos enim nemo comitari solet, extra magistratum aut Rectorem regionis aut urbis, à qua ad regem legantur. Et in iunctum est, ut legatos in regis, eam ad rem destinatis, diuersorjjs hospitio suscipiendos, omniaq; eis necessaria abundè subministranda curet: causamque aduentus sciscitetur, quam cognitam, ille ad supremi consilij regij Præsidem, Præsides ad regem defert; simul diem designat, legationi audienda: accedit le-

gatus pedes, aut equo vectus, cuius ori frenum sine orca insertum est, in signum humilitatis debitaq; obseruantia. Quo die, ut mandata exponant, in Regiam oratores accersuntur, è diuersorio cum eo è magistratibus, qui ordire modoq; prius deliberato, & constituto, ad eos antea ventitarat, egrediuntur. Vbi in amplam quandam, ante palatium Regium aream deuenierint, subsistunt; dum quidam (quem magistrum ceremoniarum dicere possis) eò veniens, innuat illis, ut procedant, locumq; commonstret, in quo primum in genua submittere sese coguntur, manibus, penè in supplicantium formam complicatis, quàm diu pomposa hæc cerimonia durarit, oculisq; in eum locum, in quo Rex est, directis. Hunc ad modum isti progrediuntur, quinquies adhuc moribus hisce repetitis, donec in primã palatij cœnatione peruenerint. Ea conclauis proxima est, in quo summum Curie presidem, magna cum maiestate confidentem legati reperiunt. Is ad eorum postulata nihil respondet, verum, ubi Regi negotiũ exposuerit, tum demum, quod æquum est, eis renunciat, per eundem numero

mero primorum seu magistratum, cui, in diuersoria Regia ipsos deducēdi, omnibusq; necessarijs rebus opportunè instruendi, Regio mandatu cura incumbit.

De legatis, quos Hispaniarū Rex ad Chinarum Regem mittere constituerat; quæ causa legationis mittendæ, quæ postea differendæ fuerit?

CAP. XXIV.

Historia hac exigua, ea breuiter sum complexus, quæ in hunc usq; diem de amplissimo Chinarum Regno cognosci potuere, multis tamen præteritis atque omis- sis (quorum quidem narrationem in aliud tempus mihi reseruo) non solum, quod lenia, sed & quod summum multis stuporem atque admirationem paritura viderentur, cum antehac inaudita planè fuerint, donec tandem tempus ipsum atque experientia credibilia isthac fecerit. Ac de breuitate sanè (quod nonnulli certè faciunt) quàm de superflua plixitate accusari malo, quam-

quantumuis non sine opera quodam meo detrimento, ea taceam, qua nō ineptè exponere potuiffem. Sed, ut historica huic descriptioni coronidem addam, extremo hoc capite mentionem faciam literarum, munerum & legatorum, quibus cum dominus noster Rex Philippus (cui, à Deo immortalis, ut fœlix incolumisq; diu sit, optamus) meæ æra Christiana M. D. XXC. è regno Mexicano, in Chinam, cum quibusdam eiusdè mecum sacri instituti religione initiatis viris, mittere constituerat. Ea igitur hac de re sigillatim indicabo, qua, illæsa, quam Principi meo debeo, fide, commemorari posse iudicauero; licet huc vsque dilata sit legatio, quam tamen, summi numinis benignitate, & maximi Regis studio ac diligentia, cum literis eo nomine scriptis, muneribusq; ad Chinarum Regem destinatis, felicem exitum sortituram esse speramus. Cùm Hispani Philippinarum Insularum, qua alias Occidentales adpellantur, incole, è Chinarum regione multa auri sericig; pretiosa, aliag; diuersi generis mercimonia in portus suos aduchi, eaq; à mercatorib. Chinis, perquam vili

vili pretio diuendi cernerent, simul ex ipsis
intelligerent, eas terras compluribus alijs
præstantissimis bonorum generibus à natu-
ra effusè donatas esse, quorum partem in
hac historia recensuimus, eam sententiam
tenuerunt, ut existimarent, si res hoc modo
procederent: continuusq; ea cum gente com-
merciorum sibi usus esset, non solum ingen-
tia ad sese emolumenta inde esse reditura,
sed etiam Chinarum Regnum ad suscipien-
da (quod unice Philippinensèis cupiebant)
dogmatis Christiani placita eò leuiori nego-
cio adduci posse. Insularum igitur Præses,
& urbis Maniglia primores, unà cum se-
natu Insularo, & quibusdam Augustinia-
næ familie sodalib. (qui quidè primi Chri-
stiana scita insularum earum indigenis de-
nunciarunt, & ultra ducenta hominum
millia sacris aquis abluerunt, aliosq; tanta
in re labores & molestias sanè grauis susti-
nuerunt, quæ rectè commemorari possent, si
& ad propositum meum pertinerent, & ni
ego quoque ipsemet quotamcunque earum
partem exhausissem.) Hi itaque omnes, re
deliberata, quosdam autoritate fideq; præ-
stan-

stantes viros, ad Catholicam Regem nostrū mittere decreuerunt; qui maiestati eius in memoriam reuocarēt ea, quæ de Chinarum regno auditione accepisset, atque cognōisset, eamq̃ certiozem redderent, quanti Philippinarum Insularum (quæ iure omneis Hispanici Imperij esse censerentur) interesset, negotiationem & commercia nostrorum ad eos vsq̃, populos extendi, quæ ratio ad communem rerum statum fortunasq̃ omnium, non solum conseruandas, sed etiam insignibus commodis atque ornamentis adaugendas & stabiliendas maximum momentum allatura videretur. Orarent ergo, ut Rex eorum precibus clementer adnuens, legatos ad Chinarum Regem, ineunda confirmandaq̃ amicitia causa, cum certis muneribus, quæ in Hispanico Regno inuenirentur, magniq̃ apud Chinas estimarentur, mittere vellet; adijcerent: eo modo Christianæ pietatis doctrinæ aditum in eas regiones patefieri, simulq̃, negotiationem inter Hispanos & Chinas cæptam, ad insigne omnium Imperio Hispanico subiectarum gentium emolumentum atque commodum, ob multipli-

cem pretiosissimarum, atque præstantissimarum mercium, quæ illinc adueherentur, copiam, eò felicius esse processuram. Cùm, re ita deliberata, quisnã ad grauissima huius legationis atq; longinqui itineris onus subeundum idoneus videretur, collatis capitibus, inter se consultarent, vno consensu omnibus censuere, eum, quem sæpius nominauit, Martinum Herradam, Augustiniana sacræ familie cœnobiorum Coryphæum (vt hominem multiplici doctrina, & sancta morum innocentia præditum, Philippinensiumq; rerum, quòd è primis earum Insularum cultoribus vnus esset, egregie gnarum) rogandum esse; vt is in honorem supremi numinis, gratiamq; regis, atque quòd tanta hominũ multitudini, ad sempiternã eorum salutem consuli possët, huiusmodi laborem humeris suis imponi pateretur; persuasissimum etenim cunctis esse, totum hoc negotium à nemine felicius aptiusq; quàm ab ipso, viro, probata vita, multipliciq; rerũ experientia cõspicuo, confectũ iri; neq; quenq; aliũ facilius à rege, quæ vellet, impetraturũ; neq; deniq; q̄ de ordinãda Philippinarũ Rep.

(id.

(id quoque in mandatis dederant) cum Principe agenda forent, commodius & accuratius pertractaturum esse. Huic decreto, omnium sententijs adprobato; Herrada ad sensus, statim sese itineri dedit, conscensa naui, quae in Hispaniam nouam uelificabat, anno à nato Seruatore M. D. LXXIII. Discessurus, à Praeside ciuibusque cunctis, ob uita sanctimoniam, morumque pietatem, uirum amantibus, honorificè ad littus usque deductus est, multisque cum lachrymis rogatus, uti, quam primum posset, ad eos rediret, qui & summoperè eum colerent, & praesentiam eius, ut maximè necessariam uehementer desiderarent. Id facturum ille se promisit, inuicem ab eis stipulatus, ut hanc pro laboribus suis, quos ipsorum omnium communi nomine susciperet, gratiam sibi referrent. Deum sanctis precibus deprecarentur: is iter ipsius ut fortunaret; quod cum se facturos ciueis recepissent, quemadmodum pio erga ipsum animi affectu postea fecere; Herrada mense Nouembri oram soluit, cumque per Mexicum iter faceret, me comitem itineris sibi esse uoluit. Naui itaque in Occi-
denta-

centali Oceano conscendimus, & Idib. Sex-
tilibus Anno M. D. LXXIV. ad portum
S. Luca de Barrameda (ut vocatur) in Hi-
bania, adpulimus, sequenti die Hispalim,
inde, properè, Mantuam Carpetanorum,
ubi tùm Rex erat, contendimus, quò cum
XVII. Calend. Septembris, ea septimana,
qua Guletanam arcem amissam esse, in Au-
lam nuntiatum erat, peruenissemus; Regis
manus reuerenter exosculati, literas Præsi-
dis, & Insulanorum Philippinensium ma-
iestati eius dedimus: Rex, cum & literas, &
nos, solita clementia suscepisset, & mandata
exponentes, benignè & libenter audiisset;
pium sibi atque utile videri desiderium no-
strum respondit; seqs, consiliarijs mandatu-
rum, uti singulari diligentia de toto nego-
tio deliberarent, idq, qua deceret, breuitate
pertractarent, gratiasq, nobis egit, quòd
ipsius causa atque nomine, tam lōginquum
iter suscepissemus, ut & eorum, quæ de
Chinarum regno comperissemus, & eorum,
quæ ad Philippinensium Rempublicam per-
tinerent, certiore eum redderemus. Sum-
ptus postea omnes, dùm in aula eramus, li-
S
bera-

beraliter præberi nobis iussit, mandauitq̄,
 uti rem totam Præsidi senatus Indici expo-
 neremus. Is tùm erat D. Ioannes Obandus.
 huic iniunxit Rex, uti re cum consiliarijs
 diligenter prius excussa, quidnam statuen-
 dum videretur, ad sese referret: cui manda-
 to Præsès summa cum diligētia paruit: pau-
 cis siquidem post diebus, quidquid Philippi-
 nensium colonorum nomine petebatur, ex-
 peditum omne, & impetratum est; excepto
 capite legationis, quæ ad Chinarum Regem
 decernenda erat; ea, quòd maximi momēti
 esset, & opportuno tempore, maturaq̄, &
 graui præmissa deliberatione suscipienda
 iudicaretur, in aliud tempus dilata & re-
 iecta est. Hoc cum responso, multisq̄ Regijs,
 de ordinanda recens inuentarum Regio-
 num republica, constitutionibus, adscitis
 insuper, qui vnà nobiscum proficiscerentur,
 quadraginta religiosæ professionis viris sa-
 cratis, mense Ianuario, Anni M. D. LXXV.
 ex Aula discessimus, Hispalimq̄, reuersi su-
 mus; ibi, cum regio mandatu granibus de
 causis ego remanere cogerer, Herrada, cate-
 riḡ, mysta nauim denuò ingressi, Iunio men-
 se.

se, vela ventis dedere, & fœlici cursu in no-
 uam usq; Hispaniam delati sunt: ceterum,
 cum prospera navigatione iam ipsas etiam
 Philippinas Insulas in conspectu haberent,
 repente mutato vento, in Insulam quandã
 à nefandis inanum Deorum cultoribus in-
 habitatam reiecti sunt, à quibus, Herrada,
 ceteriq; omnes, trucidati, unico excepto,
 quem ex Insulis nobiscum in Hispaniam
 abduxeramus, Indo: is Manigiam reuer-
 sus, ceteros omneis interfectos, literas, quas
 secum habuissent, à Barbaris dilaceratas
 atque amissas esse retulit. Præses, & coloni
 Philippinenses, hisce magno cum dolore at-
 que luctu auditis, cum viderent, Herrada
 & sociorum interitu, in pristinis sese mise-
 riy relictos, ad Regem denuò literas de-
 dere, supplicésque eadem ab eo, qua iam
 antè per Herradam legau tpetita, impetra-
 rant, sed impetrasse sese nesciebant, pe-
 tière: rogarunt insuper, ut Rex, de le-
 gatis in Chinam mittendis quamprimum
 statueret, quod antea eodẽ Herrada inter-
 nuncio demisse flagitarent; alias præterea
 addiderunt rationes, quibus permotus Rex,

petentibus benignè adsentiretur, ut in re, ad optabilem Insularum statū potissimum faciente. Literis in Aulam delatis, Rex, ubi postulata Philippinensium cum prioribus omninò eadem esse animaduertit: Præsidentem earum Insularum constituit D. Consaluum Mercadum Ronchilliam, ordinis equestris, virum grauem, magnanimum, & multiplicibus erga Regem obsequijs, quæ in Peruanis Mexicanisq; Regnis ei fideliter præstiterat, præclare de republica meritum. Is itaque, cum iam Præses creatus esset, & summum mittende in Chinam legationis, Philippinensium desiderium intelligeret, simulq; consideraret, quanti eam impetrare publici boni interesset, suppliciter, sed accuratè illud negotium apud regem & senatum Indicum urgere cæpit: Responsum tulit; cõtinuò cum militari manu in prouinciam suam iret, omnig; ope saluti & incolumitati Insularum consuleret, quod ad legationem Chinensem attineat, cum ea tanti momenti non sit: in aliud commodius tempus differendam videri, eò scilicet, vsque, dum senatus rem grauiter atque tempestiuè deliberatam atq;

xaminatam, ad Regem retulisset, isq̄, ut
 unum caput, ea decreuisset atque statuis-
 set, quæ in Dei Opt. Max. maiestatisq̄ sua
 honorem cessura iudicaret. Ita Mercadus
 discessit. Insulani verò, antequam no-
 uis Præsès eò venisset, Sextili mense, anni
 sequentis, vehementius orare regem atque
 obtestari perrexerunt, ut tandem toties ro-
 gantium postulatis, clementer obsequere-
 tur, miseruntq̄, unà Acta, seu expositionem
 itineris, quòd aliquoties nominatus cæno-
 biorum Augustiniani instituti Coryphæus
 Herrada, cum alijs aliquot antehac in Chi-
 narum regnum fecerat, qua quidnam ibi
 tum vidissent cognòssentq̄, nostri, explica-
 batur, quemadmodum è secunda historia
 meæ parte (cui tota ea narratio fideliter in-
 sertæ est) intelligetur. Decreuit tum Rex,
 flagitatam toties legationem ad Chinarum
 Regem mittere, idq̄, eodem tempore, quo ob
 Lusitanicas occupationes, grauissimis curis
 distinebatur. Luce clarius hoc argumentum
 erat, prouidentiam numinis (in cuius pote-
 state, ut sapiens ait, pectus regis positum est)
 cuncta hæc moderatam esse. Legatos autem

deligere iussus est Antonius Padillia Menesius, Indici senatus Praeses, cum quo ego diu antea saepe multumque cum de China- rum imperio egeram, tum de regno Mexi- cano (quod mihi, ab anno aetatis XVII. in hunc penè usq; diem ibi vitam agenti, pro- bè erat percognitum) occasione quorundam negotiorum, quibus conficiendis ego, dum sacras in templo San Philippæo Mantuano, seu (ut nunc vocant) Madritiano ad po- pulum haberem conciones, saepius fui propo- situs; qua usus, cum frequenter ille multa ex me percunètaretur, atque inquireret, non rarò hominem conueni. Quamobrem Pa- dillia, cum ex multis etiam mecum habitis colloquijs, optimè in me esset animatus, & præterea me salutis earum gentium cupidif- simum, Regisq; mei obseruantissimum esse reperiret; sibi persuadebat, me legationem eam è sententia Regis (qui hac in re tatum- modo alicuius religiosæ p̄fessionis dicati ho- minis opera uti cogitaret) omnium cõmo- distimè confecturum, & ad optatum finem esse perducturum: Existimabat èt, non pa- rù hac momenti adlaturã diurnã meam

arum regionum cognitionem, nauigationum peritiam, incolarum notitiam. Hisigitur de causis id mihi legationis obeundæ munus obtulit; & cum Lusitanici negocij ergo, iter ipsi suscipiendum esset, ceteris senatoribus Regijs dimittendi mei curâ commisit. Hi me Hispalim adcersuere, edito mandato, uti dona, quæ ego mecum accepta, ad Chinarum regem ferre debebam, pararentur: ibi ego permansi, & profectio nem aliquot vrsi diebus, sed cum propter occupationum multitudinem, parari, antequam classis in Indiam ire solita, solueret, nequirent, Licentiat Gasca SalaZar, Indica contractationis Præses, & Indici senatus Adressor, Regem literis eius rei certio rem fecit (qui tum Lusitani belli causâ Vada sciosæ erat) ut is, quod è suæ maiestatis dignitate foret, statueret. Renunciari Rex iussit; classis vela ventis committeret; mihi, dum munera expedirentur, & donec nauis pararetur, expectandum, qua quamprimùm velis in Hispaniam nouam factis, eas illic nauis conscenderem, qua quotannis inde in Philippinas Insulas abeunt, quod circa ferias Natalium Seruatoris fieri

*consuevit. Hac ratione, dilata est profectio
 nostra usq; ad sollemneis dies esuriales, an-
 ni sequētis, tam eò, quòd munera, qua mul-
 ta erant, citius expediri nequirent, quàm
 quòd vitiosis destillationum humoribus,
 molestisq; catharris, tota penè Hispania, eo
 anno laboraretur. Rebus tandem omnibus
 paratis, Regis ad Chinarum Regem litera,
 unà cum muneribus, mihi tradita sunt, de
 quibus hoc loco nihil dicam, quòd ingens eo-
 rum numerus, si foret pcensendus, narratio
 nostra a quo prolixior futura esset; existimo
 praeterea, prudentem lectorem, per sese, con-
 siderata Hispaniarū Regis, à quo dona mit-
 tebantur, magnanimitate, eiusq; cui offe-
 renda erant, maiestate atq; opulentia (quā,
 hac historia, satis, opinor, fusè descripsi) fa-
 cile, qualia ea quantaq; fuerint, aestimatu-
 rum esse. Exactè etiam omnia indicare, epi-
 stolog; regis mei, ad Monarcham hunc datæ
 exemplum huc adscribere cupyissem, quò o-
 pere ipso autor commendaretur. Sed cum rei
 huic summa manus non sit imposita, neque
 ego etiam, veniam ab eo, penes quē eius mi-
 hi danda ius est, ista diuulgandi impetrā-
 rim,*

rim, quam, pro conditione locorum, in quibus nunc vitam dego, ne petere quidem possum, haud cōuenire id mihi censeo, ne fidem, quam Principi meo debeo, violem. Scire sufficiat & literas, & munera, & oblatam officiosè à Rege nostro Monarcha illi amicitiam, eò duntaxat spectasse, ut Rex iste, clienteq̃, & vniuersi imperio eius subiecti populi, ad veritatem agnoscendam, & sacrosanctam religionem nostram Catholicam suscipiendam inducerentur atque concitarentur, & pudendi ipsorum errores detegerentur, quibus utiq̃, miseri laborant, dum nullam immortalis Dei (qui cælum, terram, omniaq̃, in orbe vniuerso, tam assectabilia, quam aciem nostram fugiētia creauit, effertq̃, & beatos efficit eos, qui omnē suam in ipso spem reponunt, & legi ab eo promulgatæ, sanctissimisq̃, verbis, & veracibus signis confirmatæ, obedientes sese præbent) notionem habent. Hoc modo dimissus, ego in Mexicum redij, vbi tum turbatius quadam gerebantur, quæ ut accuratè obseruarem, discedenti mihi Rex præceperat. De his, cum, antequam cæptum iter

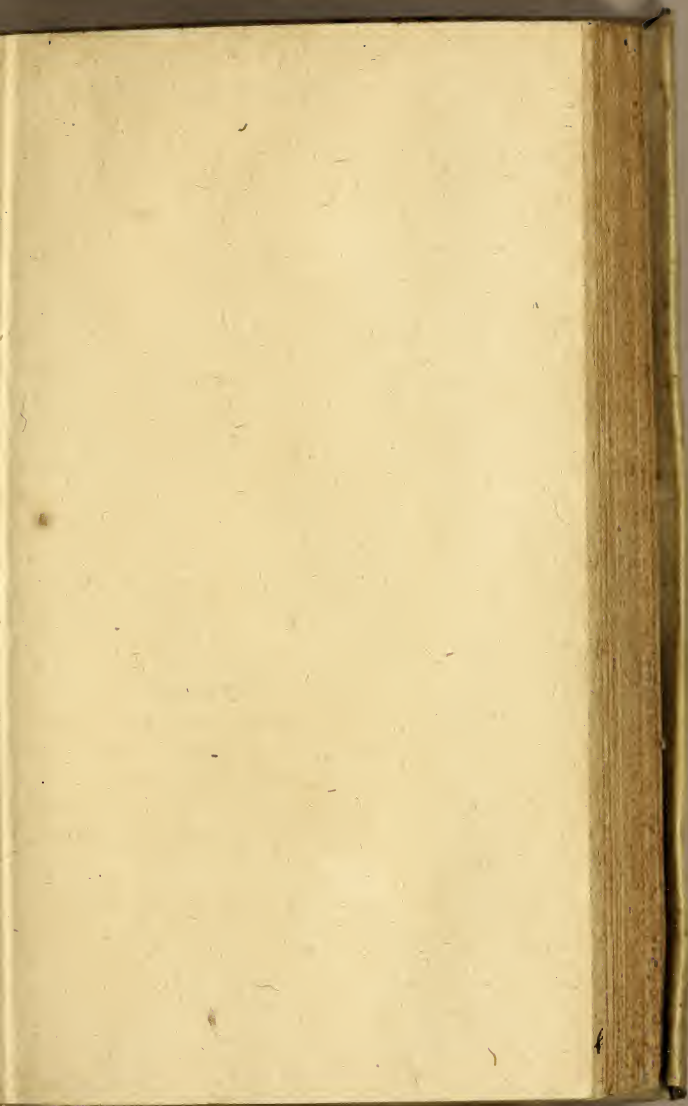
exsequerer, Rex necessariò certior faciendus esse videretur, Conignius Comes, Prorex Mexicanus, optimum factu iudicabat, Olyssyponem, ubi Rex tùm erat, me reuerti, eique difficultates, quæ deliberationi, iussu ipsius, inter earum regionum Primores, legationis huius causâ instituta, incidissent, explicare. Hac occasione in Hispanias reuersus sum, muneribus apud Proregē, dū aliud statueretur, relictis, Regemq; Olyssyppone reperi. Qui, cum literas, quas attuleram, legisset, meq; de consultationibus negocij huius causâ habitis, differentem audiisset: idoneam sibi commoditatem peruestigandam decreuit, qua Christianum hoc suum pie mentis propositum exsequeretur, quod iam quoque ab eo factum, neque vllas rei conficiendæ rationes prætermittas existimo, nosq; breui, euersa & sublata impia vanissimorum Deorum veneratione, Christiana placita, per vniuersum Chinarum Regnum disseminata atque propagata conspecturos esse, spero.

Quod

Quod ut fiat, faxit (qui vnus id facere potest) Deus Opt. Max. ut sanctissimus ipsius cultus (quemadmodum omnino decet) prouehatur , hominesq; hinc precioso Christi sanguine recipiati, beatæ immortalitatis compotes fiant.

E R R A T A.

- Pag. 3. vers. 13. lege adpellatas.
 9. 18. San Laurentiani.
 24. 5. sollennitate.
 30. 8. ei thure.
 37. 9. Bæthicis: & ib. lin. 14. aliaq;
 41. 8. vilitas.
 44. 6. diadematis ergò.
 45. 1. Manigliam. Porrò pro Chinen-
 sibus & Chinenfium lege semper Chi-
 nis, Chinarum: aliaq; errata his simi-
 lia partim exemplaris vitiositate, par-
 tim festinatione commissa, tu ipse, Le-
 ctor benigne, corrige.

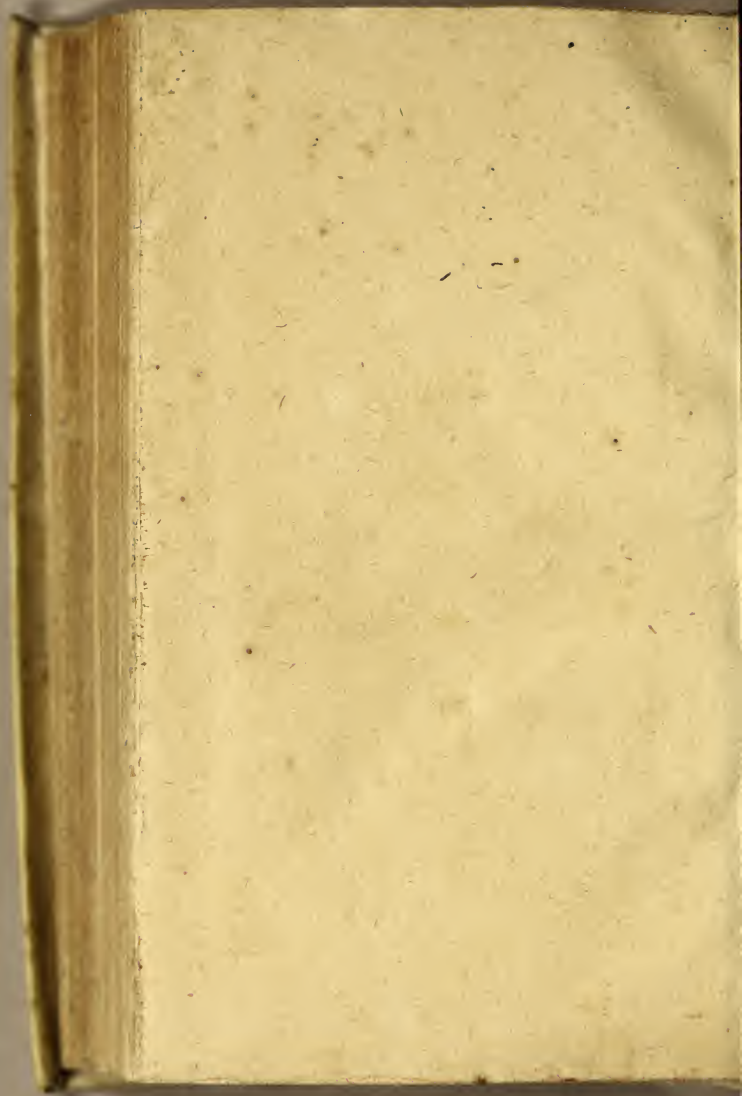
- 3/157 -

Oct. 1952

Maritch

lt

8589

6643

alt.

